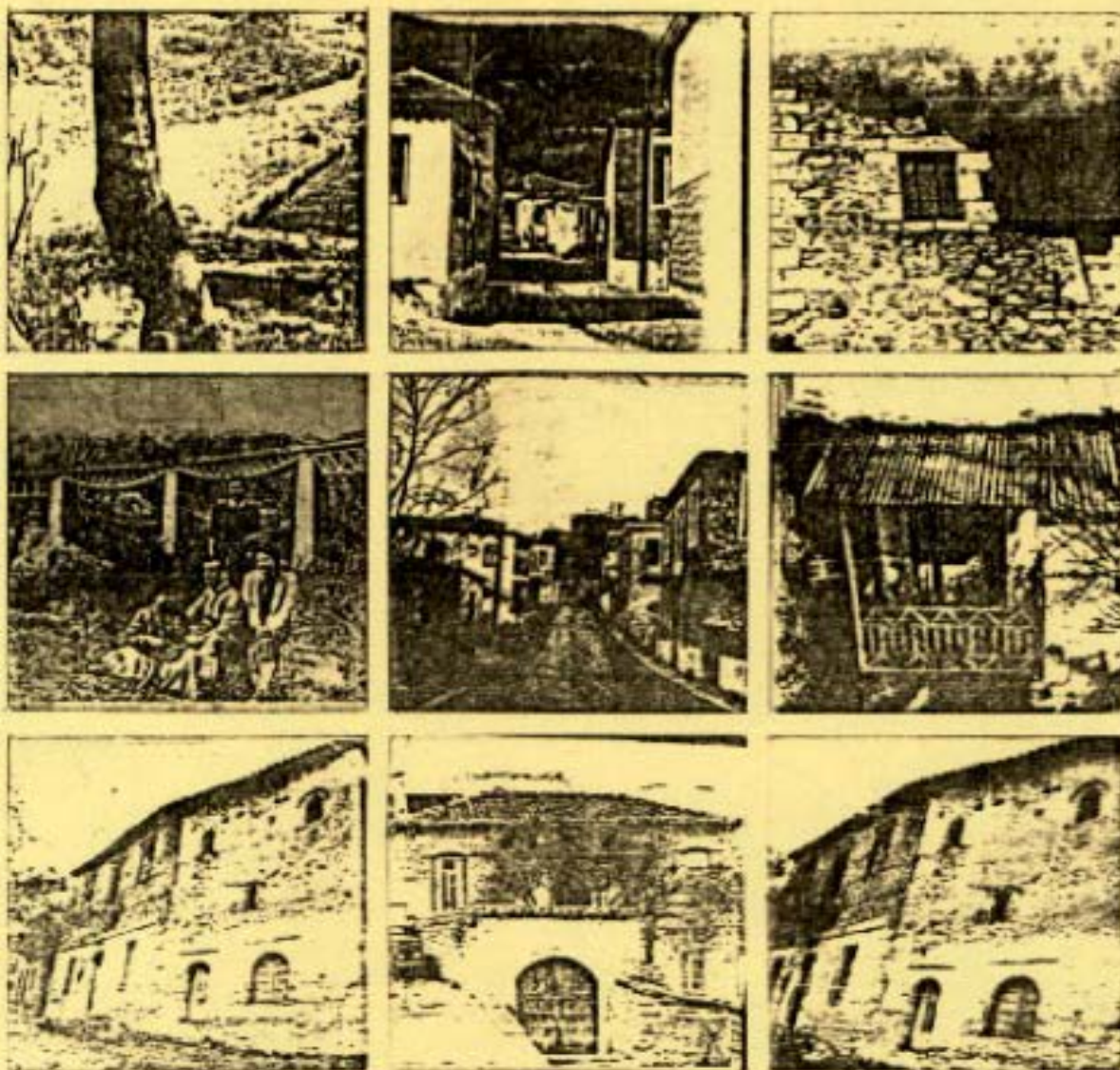

ΤΕΕ τμήμα Ανατολικής Στερεας Ελλάδας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ γΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ
ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

αρχιτεκτονες
ομαδα μελετης

λαμια, δεκεμβρης 1987

Αλεξανδρα Καρβουνη
Αλεξανδρα Παπαθανασιου
Χαρικλεια Σταματοπουλου
Χρυσαφω Σταματοπουλου

ΤΕΕ τμήμα Ανατολικής Στερεας Ελλάδας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ για ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ
ΟΡΕΙΝΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

αρχιτεκτονες
ομαδα μελετης

λαμια, δεκεμβρης 1987

Αλεξανδρα Καρβουνη
Αλεξανδρα Παπαθανασιου
Χαρικλεια Σταματοπουλου
Χρυσαφω Σταματοπουλου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1.	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	4
	1.1. ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	5
	1.2. ΟΙΚΙΣΜΟΙ.....	6
	1.3. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	9
	1.4. ΛΕΙΟΛΟΓΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	10
2.	ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	12
	2.1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑΣ.....	13
	2.2. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΤΗΣ.....	19
	2.3. ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ - ΠΑΥΛΙΑΝΗΣ.....	29
	2.4. ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΟΥ.....	33
	2.5. ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ.....	38
3.	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	46
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	60
	ΧΑΡΤΕΣ.....	
	ΣΧΗΜΑ.....	
	ΠΙΝΑΚΕΣ..... (1,2,3,4)	
	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	

1. ΓΕΝΙΚΑ.

Ο νομός Φθιώτιδας βρίσκεται στο κέντρο της Ελλάδας και χαρακτηρίζεται από την μεγάλη του έκταση (4440 τ.χλμ.), την ανομοιογένεια του εδάφους και τον συνδυασμό θάλασσας και βουνού: μεγάλη σε μήκος, παραλιακή ζώνη (Μαλιακός και Ευβοϊκός κόλπος) και πλέγμα ορεινών όγκων (Οίτη - Ορθύς - Τυμφρηατός - Βαρδούσια - Καλλίδρομος - Πορνανισσός), ενώ ανάμεσά τους απλώνονται η κοιλάδα του Σπερχειού, το υψίπεδο της Ξυντιάς και η κοιλάδα του Βοιωτικού Κηφισού.

Από πλευράς ανάπτυξης σύμφωνα με το ΚΕΠΕ, ο Νομός κατατάσσεται στους πιο δυναμικούς της χώρας (βλ. εισηγήση Νομάρχης: "Αναπτυξιακές Δυνατότητες Νομού Φθιώτιδας"), ενώ πρέπει να υπογραμμιστεί η σύντομη και άμεση πρόσβαση προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πάτρα - Βόλος, οδικά και σιδηροδρομικά.

Το έδαφος, στο μεγαλύτερο ποσοστό του, είναι ημι-ορεινό (40%) και ορεινό (38%) και μόνο ένα τμήμα μικρό (22%) είναι πεδινό.

Χαρακτηρίζεται ως Γεωργικός Νομός, αφού το 46,4% του ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα.

Συγκεκριμένα, η απασχόληση του πληθυσμού κατά τομέα είναι:

- Πρωτογενής τομέας 46,4% (χώρα 29%)
- Δευτερογενής τομέας 21,6% (χώρα 30%)
- Τριτογενής τομέας 32% (χώρα 41%)

Απογρ. ΕΣΥΕ 1981, βλ. παραπάνω.

Το σύνολο των οικισμών του νομού είναι 255. Από αυτούς οι 190 έχουν υψόμετρο μέχρι 600 μ., 58 από 600-1000 μ. και 7 από 1000 μ. και πάνω. Το πληθυσμιακό μέγεθος των οικισμών που βρίσκονται σε υψομετρική θέση πάνω από 600 μ. είναι ασήμαντο (8.8% του συνόλου). Η πλειονότητα του πληθυσμού (60.65%) διαβιεί σε 62 οικιστικά κέντρα με υψόμετρο μέχρι 200 μ.

υψόμετρο οικισμών	αριθμός οικισμών	%	πληθυσμός	%
- 599	190	74.5	141876	91.2
600-999	58	22.8	12634	8.1
1000 -	7	2.7	1084	0.7
Σύνολο	255	100.0	155574	100.0

(Ε.Σ.Υ.Ε 1971)

Οι 43 ορεινές κοινότητες που αποτελούν το 25,9% του συνόλου των κοινοτήτων έχουν μεν 12341 κατ. (7.95% του νομού), αλλά η συνολική τους επιφάνεια

ανέρχεται σε 114.7 χλμ². δηλ. στο 52,2% της επιφάνειας του νομού. Από αυτές οι 36 βρίσκονται καταμετρημένες στα Δυτικά τμήμα του νομού (όπου και οι κύριοι ορεινοί όγκοι), 7 στο Β.Α. τμήμα και οι υπόλοιπες 5 βρίσκονται στο Ανατολικό του τμήμα. Στα Δυτικά, λοιπόν, του νομού βρίσκονται οι ιδιαίτερα προβληματικές περιοχές, με όλα τα γνωστά χαρακτηριστικά: συρρίκνωση πληθυσμού, μέχρι ολοκληρωτική εγκατάλειψη, κακό οδικό δίκτυο, κλίμα πνευρωτικό. Το τμήμα αυτό είναι ορεινό συγκρότημα Τυμφρηστού, Βαρδουσίων και Οίτης.

1.1 ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ο Νομός εξοπλώνεται από υψόμετρο 0 μέτρα μέχρι 2316 μ.

Ο κύριος ορεινός όγκος βρίσκεται Δυτικά και Νότια και αποτελείται από τα Όρη: Τυμφρηστός (1773 μ. υψομ.) - Θευά (1926 μ. υψομ.) - Βαρδούσια (2286 μ. υψομ.) - ΟΙΤΗ (2152 μ. υψομ.) - Παρνασσός (2316 μ. υψομ.) - Ορθύς (1312 μ. υψομ.) και Καλλίδρομο (1215 μ. υψομ.)

Μεταξύ Βαρδουσίων - Οίτης και Ορθύς εκτείνεται η λεκάνη του Σπερχειού ποταμού και μεταξύ Παρνασσού και Καλλίδρομου η λεκάνη του άνω ρού Βαιωτικού Κηφισού.

Ο Σπερχειός κατά την πορεία του εμπλουτίζεται από μία σειρά γνωστούς παραπόταμους: Ασωπός, Γοργαπόταμος, Ξηριάς, Υπάτης, Βίστριζα (Ιναχός), Ρουσιανίτης, Διπόταμος, Λεπτοκαρυάς, Δρυμαριόρεμα κ.α. Τα ποτάμια αυτά αποτελούν τα φυσικά όρια των οροσειρών: έτσι, ο Ασωπός χωρίζει τον Καλλίδρομο από την Οίτη, η Βίστριζα την Οίτη από τα Βαρδούσια, και ο Ρουσιανίτης τα Βαρδούσια από τον Τυμφρηστό.

Επίσης, διαθέτει αξιόλογα δασικά συμπλέγματα, με χλωρίδα εξαιρετικής ποιότητας: άσπη από έλατα, έρως, μαύρη πεύκη, μαύρη ελάτη, αβυές, καστανιές, πλατάνια - με άφθονα νερά που δημιουργούν περιβάλλον φιλόξενο και παράγνωστο στους ορειβατικούς και φυσιολατρικούς κύκλους.

Τα δασικά συμπλέγματα του Νομού είναι τα εξής:

(α)	σύμπλεγμα	Βίστριζας - Ρουσιανίτη	-290000 στρ.
(β)	"	Καλλίδρομου	-200000 "
(γ)	"	Τυμφρηστού	-185000 "
(δ)	"	Β. Βαρδουσίων	-150000 "
(ε)	"	Νεοχωρίου Δομακού	- 40000 "
(στ)	"	Παύλιονη-όρος Βουνών(Οίτη)	- 37000 "
		Σύνολο:	=902000 στρ.

Η συνίδα παρουσιάζει ποικιλία, αλλά και υποβάθμιση σε ότι αφορά τη μείωση στους αριθμούς των πληθυσμών. Περιτοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, πέρα από τον Εθνικό Όρμη της Θήτης (Ε.Ο. 1966, 72000 στρ.), χαρακτηρίζονται οι παρακάτω:

1. Διεθνητικό Δάσος Τιθάρρας
2. Δάσος Θευός (FAGUS MOESIACA) στην Γραμμένη Θευό στην περιοχή της Σαράντινας, με ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή, γιατί αποτελεί το νοτιότερο άκρο εξάπλωσης της αβύς στην Ευρώπη.
3. Δάσος Καλλίδρομου (Ελευθεροχωρίου-Μανδρινίτσας): είναι οι περιοχές Νευρόπολη και το Παλιουσουβάλα, με μοναδικό τοπίο ανάμεσα σε πυκνό δάσος ελάτης, όπου σχηματίζονται 2 φυσικές λίμνες του χειμώνα.
4. Περιοχές με απρόμυλλα φυσική ομορφιά - Δάση Μαρμάρων, Αργυρίων, Δρυοδάση Κυριακοχωρίου - Γορδίκιου.
(ΥΧΟΠ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒ. Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ 1984).

Με όλα τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Νομός μας χαρακτηρίζεται από το αειόλογο (και άγνωστο) φυσικά περιβάλλον περισσότερο, παρά για την ύπρηξ αειόλογων αρχιτεκτονικών στοιχείων (παραδοσιακού οικισμού, θήλακες κ.λ.π.)

1.2 ΔΙΚΙΣΜΟΙ.

Η Περιοχή μελέτης που επιλέξαμε, εντοπίζεται στους ορεινούς όγκους Παρνασσού, Καλλίδρομου, Θήτης - Βαρδουσιών - Τυμφηροπού και συγκεκριμένα: Η περιοχή της Αμφικλείας, η περιοχή Καλλίδρομου και η περιοχή που βρίσκεται νότια του αδικού άξονα Ηαμίας - Καρπενησιού. Κι αυτό λόγω χρονικής πίεσης, χωρίς δηλ. να έχει ολοκληρωθεί η αξιολόγηση των οικισμών στο σύνολό τους και με δασμένη την ύπρηξ κακών καιρικών συνθηκών. Τα κομμάτια χωριά μας ενδιαφέρουν στο βαθμό που βρίσκονται πάνω σε άξονες προσπέλασης. -Χάρτης 4.

Η περιοχή μελέτης όπως ορίστηκε παραπάνω διακρίνεται στα εξής τμήματα (υποπεριοχές).

1. Περιοχή Σπερχειάδας:

1. Σπερχειάδα	300 μ.
2. Κλωνί	350 μ.
3. Παλιουθρόχα	430 μ.

4.	Κάτω Φτέρη	400 μ.
5.	Πάνω Φτέρη	800 μ.
6.	Κάτω Καμπιά	400 μ.
7.	Πάνω Καμπιά	800 μ.
8.	Κουτσούφλιανη	350 μ.
9.	Λευκάδα	360 μ.
10.	Πύτσι	780 μ.
11.	Κανάλια	600 μ.
12.	Γαρδικι	1050 μ.
13.	Παλαιαχώρι (Τυμφοροτού)	900 μ.
14.	Παυγκάκια	900 μ.
15.	Πλάτανος (πρ. Στάγια)	880 μ.
16.	Κυριακωχώρι	870 μ.
17.	Νικολίτσι (πρ. Σέλιανη)	650 μ.
18.	Περιβόλι	540 μ.
19.	Μάρμαρα	800 μ.
20.	Αργύρια	760 μ.
21.	Καλοκυθιά (πρ. Μουσάντραβο)	920 μ.
22.	Ανατολή (πρ. Χωμίριανη)	1180 μ.
23.	Δίλοφο (πρ. Μπραούφλιανη)	800 μ.
24.	Πάνω Καλλιθέα	810 μ.

2. Περιοχή Υπάτης:

1.	Υπάτη	500 μ.
2.	Λ. Υπάτης	300 μ.
3.	Αργυροχώρι (πρ. Βουγόμυλος)	350 μ.
4.	Καπνοχώρι (πρ. Ριγιάσανο)	550 μ.
5.	Λυχνός	650 μ.
6.	Μεραχώρι (πρ. Λιάσκοβα)	640 μ.
7.	Περιστέρι (πρ. Μάντεσι)	600 μ.
8.	Πύργος (πρ. Σμόκοβα)	750 μ.
9.	Καστανιά	850 μ.
10.	Νεοχώρι	1240 μ.
11.	Δάφνη (πρ. Χωμίριανη)	1160 μ.
12.	Συκά	250 μ.
13.	Αμαλώτα	200 μ.
14.	Βασιλικά	95 μ.
15.	Λαδικού	140 μ.
16.	Μεσιότες	60 μ.
17.	Καμποτάδες	60 μ.
18.	Κωσταλέση	120 μ.

3. Περιοχή Γοργοσιάμου - Παύλιανης:

1.	Γοργοσιάμος	60 μ.
2.	Φροντιή	130 μ.
3.	Φροντιόμυλος	130 μ.
4.	Δύο Βουνα	440 μ.
5.	Βάλφινο	600 μ.
6.	Κουμαρότσι	840 μ.

- 7. Παύλιανη
- 8. Βέτη

1050 μ.
630 μ.

4. Περιοχή Καλλιδραμων:

- 1. Μενδενίτσα
- 2. Τιθρώνια
- 3. Δρυμσία
- 4. Παλαιαχώρον (Δωριέων)
- 5. Μηράλλας
- 6. Ελευθεροχώρι

5. Περιοχή Αμφίκλειας:

- 1. Αμφίκλεια

3. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.

Οι παραπάνω περιοχές έχουν κοινό γενικό χαρακτηριστικό αλλά και ιδιοτυπίες ως προς τα γεωφυσικά, κοινωνικά, ιστορικά και μορφολογικά στοιχεία.

Σαν γενική τυπική εικόνα, εμφανίζεται, αυτή της εγκατάλειψης-ερήμωσης και πληθυσμιακής συρρίκνωσης λόγω της συγκέντρωσης στα πεδινά αστικά κέντρα. Οι αυτές που συνέβαλαν στη μείωση του πληθυσμού, είναι κυρίως οικονομικής μορφής (έλλειψη απασχόλησης) και επιπλέον σχετίζονται με το σκληρό ηπειρωτικό κλίμα που επικρατεί στην περιοχή.

Η έλλειψη κοινωνικής υποδομής η μη ικανοποιητική ποιότητα της κατοικίας και ο αποκλεισμός του πληθυσμού των περιοχών, αυτών από την επικαιρότητα, αποτελούν πρόσθετα παράγοντα ενίσχυσης της φυγής από τις αγροτικές περιοχές. Υπάρχουν ήδη 5 χωριά που τον χειμώνα δεν έχουν κανένα κάτοικο, ενώ έχουν αρκετή κίνηση τα καλοκαίρι: Νεοχώρι Υπάτης, Πάνω Φτέρη, Πάνω Καμπιά, Ανατολή, Δάφνη. Τα περισσότερα χωριά κατοικούνται από ηλικίες γεροντικές (συνταξιούχοι, πάνω των 60 χρόνων), με απασχόληση στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, υλοτομία).

Χαρακτηριστικά φαινόμενα είναι η κατάργηση και συνεχιζόμενη σύμπτυξη των Δημοτικών Σχολείων κατά τα τελευταία χρόνια.

Κέντρα ημιστικά που παρουσιάζουν πορεία στάσιμη ή και ανοδική είναι η Σπερχειάδα, η Αμφίκλεια, η Υπάτη τα Λουτρά Υπάτης (κυρίως). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο να μην μεταγκάζονται στην Αμαρία ή Αθήνα λόγω οικονομικών συσχετίων (ενοίκιο κ.λ.π.) και λόγω εκμνηστευσιμότητας των αποστάσεων από τα κέντρα εξυπηρέτησης. Πολλοί οικισμοί διπλασιάζουν τον μόνιμο πληθυσμό τους κατά την θερινή περίοδο, ενώ έχει δημιουργηθεί μία τάση, τελευταία, επιστροφής στην πατρογονική εστία για Σαββατοκύριακα.

Βασικός ανασταλτικός παράγοντας, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, είναι η κακή βιωσιμότητα των δρόμων, που αν συνδυαστεί με πιθανές χιονοπτώσεις κάνει την περιοχή απρόσιτη. Η δυτική Φθιώτιδα, ειδικά είναι η πλέον εγκαταλελειμμένη και προβληματική περιοχή. Είναι ενταγμένη βέβαια σε μία προοπτική, στα προγράμματα του υπουργείου Δημόσιων Έργων των επόμενων ετών, στα βιθιά που έχει ασφαλιστηριωθεί ήδη η περιοχή της Λοκρίδας και τελειώνει η περιοχή Δομοκού.

Στην δυτική Φθιώτιδα υπάρχουν παλλά χωριά δυσπρόσιτα μέχρι και απροσβάστα από τους πρώτους μήνες του χειμώνα μέχρι την άνοιξη: Πάτσι, Πάνω Φτέρη, Πάνω Καμπιά, Αργύρια, Καλοκυθιά, Δάφνη, Ανατολή, Μάρμαρα, Πύργος, Νεοχώρι Υπάτης, - Προσεγγίζονται αν τα επιτρέψουν οι καιρικές συνθήκες. Σε καλύτερη

κατάσταση, που επίσης εξαρτώνται άμεσα από τον καιρό, είναι τα: Παιγκάκια, Παλαιολόγου Τυμφορροτάου, Πλάτανος, Κυριακοχώρι, Νικολίτσι, Περιβάλι, Πάνω Καλλιθέα, Περιστέρι, Κροτανιά, Δάλφινα, Κουμφορίτσι.

1.4 ΑΞΙΟΛΟΓΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Περιοχή μελέτης, διαθέτει σειρά στοιχείων ιδιαίτερα αξιολογών και εκ των οποίων ορισμένα έχουν την ακτινοβολία πέραν των ορίων του νομού ενώ παράλληλα, άλλα είναι ήδη περισσότερα ή λιγότερα γνωστά για τους κατοίκους της περιοχής Φθιώτιδας. Είναι στοιχεία που έχουν σχέση με το φυσικό περιβάλλον, την ιστορία του τόπου (αρχαιολογικοί χώροι και νεώτερα μνημεία), ιαματικές πηγές, χωριά με διατηρημένα παραδοσιακά στοιχεία σε τμήμα ή και σε σύνολό τους καθώς και στο επίπεδο του μοναδιαίου κτίσματος.

Στη φάση αυτή, θεωρείται σκόπιμο να αναφερθούν τα πιο γνωστά όσων εντοπίστηκαν:

1. Εθνικός Δρυμός Θύτης (περιοχή Κροτανιάς - Υπάτης - Παύλιανης) και Δάσος Γραμμένης Θευάς (πάνω από το Γαρδικί). (Φωτ. 1).
2. Ορειβατικά μονοπάτια και καταφύγια τού Ε.Ο.Σ. - καταφύγια Θύτης, Καλλίδρομου, Γραμμένης Θευάς, Βαρδουσιών. (Φωτ. 8).
3. Η κοιλάδα του Ασωπού και εν δυνάμει πλεονεκτήματα από την υπάρχουσα γραμμή του σιδηροδρόμου. (Φωτ. 3)
4. Χιονοδρομικό κέντρο Φτερόλακκας ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ σε απόσταση 17 χλμ. από την Αμφίκλεια.
5. Ιαματικές πηγές - λουτροπόλεις - ή. Υπάτης, Βερμπουλιών, Πλατυστόμου.
6. Γοργοπόταμος !!! (Φωτ. 6).
7. Θερμοπόλεις, Αλαμόνα!!!
8. Περιοχή Παύλιανης - Καταβάθρα, Βρύζες, υπολείμματα Ναού Ηρακλή.
9. Μονή Αγιάωνος, στην περιοχή Υπάτης. (Φωτ. 9).
10. Χωριά με τουριστική κίνηση, στερογενή και τα οποία διαθέτουν κάποια υποδομή: Παύλιανη, Λουτρού Υπάτης, Υπάτη. (Φωτ. 10, 12, 14).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΙΓΟΤΕΡΟ Η ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΟΥ ΓΝΩΣΤΑ, ΟΠΩΣ:

1. Οι οικισμοί ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑ (Περιοχή Καλλίδρομου) και ΓΑΡΩΙΚΙ (Βαρδουσιών) ιδιαίτερα αξιόλογοι ως προς το φυσικό και δομημένο περιβάλλον τους με κίνηση ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες χωρίς όμως στοιχειώδη υποδομή. Αξίζει να σημειωθεί εδώ το Μεσαιωνικό κάστρο της Μενδενίτσας, διατηρημένο σε καλή κατάσταση, αλλά εγκαταλελειμμένο και το οποίο βρίσκεται σε εξαιρετική θέση για τον οικισμό και την γύρω περιοχή. (φωτ. 13,15).

2. Εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον έχουν οι χαράδρες που χωρίζουν τα βουνά Τυμφρηστός, Βαρδούσια, Βαρδούσια - Ούτη, Ούτη - Καλλίδρομο, και διατρέχονται από τους παραπόταμους του Σπερχειού: Ρουστιανίτη, Βίσι-ριζα και Γαργαπάταμο. Τα βουνά αυτά της φθιιώτιδας θεωρούνται φιλόξενα με το περιβάλλον και το πλήθος των πηγών που διαθέτουν. Για τον λόγο αυτό είναι γνωστά από πολλά χρόνια στους αρειβάτες.

3. Ένα πλήθος από νερόμυλους βρίσκονται διάσπαρτοι στην περιοχή της ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑΣ, κτίσματα που σε άλλες περιοχές έχουν αποτελέσει στοιχεία προς μελέτη και αξιοποίηση.

4. Υπάρχει η διάθεση να δημιουργηθεί στο Ναμό, αθλητικό προπονητικό κέντρο, εθνικού επιπέδου με υπό διερεύνηση περιοχές του Παλαιοχωρίου Δωριέων και Μενδενίτσας.

5. Πρόσφατα διαμορφώθηκε η διάθεση αξιοποίησης - εκμετάλλευσης των θερμών πηγών των θερμοπυλών από πλευράς γεωθερμικής ενέργειας.

6. Μεταλλεία Δυο Βουνών - ή Υπάτης (υπό διερεύνησης ως αξιοποιήσιμοι πόροι και από την σκοπιά των μελλοντικών οικολογικών επιβαρύνσεων στον εθνικό όρυμό της Ούτης από ανεξεχόμενη επέκτασή τους).

Γεωφυσική
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.

Οι κορυφές των Βαρ-
δουσίων από περιοχή
Γραμμικής Θέρας.

1.

Λαση από Λαση στην
περιοχή Υπολιανής-
Κουμαριτσίου

2.

Καλαδα Ασηπού

3.

4.

Πουρκιακιά

5.

Ύψωμα Γορτυνοταμού

6.

Περιοχή Καστανίας

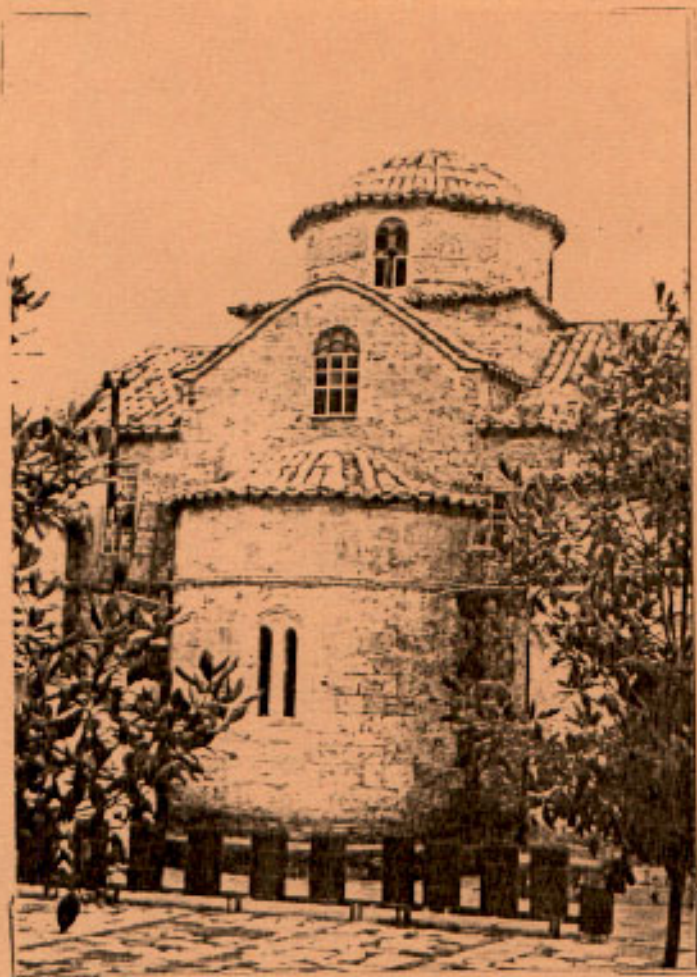

7.

Κατασκευά Ε.Ο.Σ.
στην Γραμμική Δέμα.

8.

Καθολικό Ιερός Χριστός
Αγιάδος, 14ου-15ου αι.

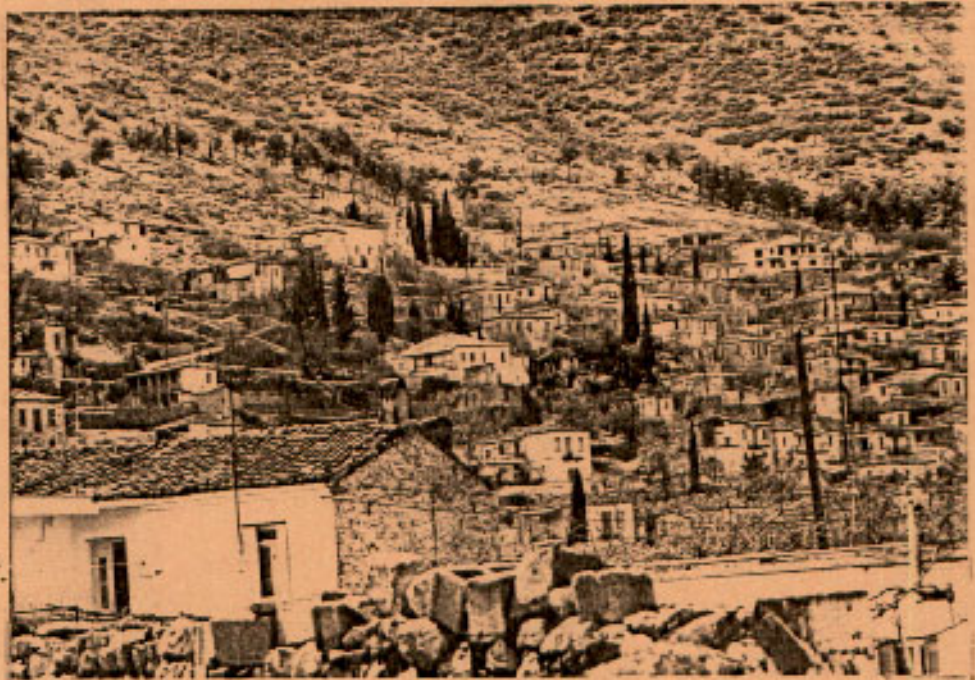
9.

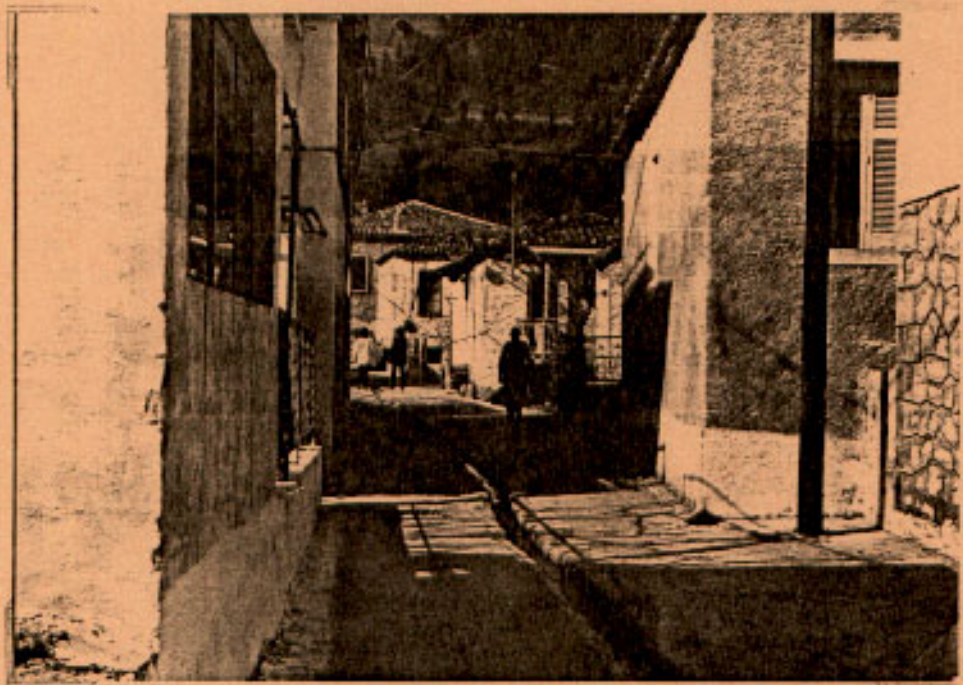
Πλατη, πριν χρόνια.

10.

Αμφικλεία

41.

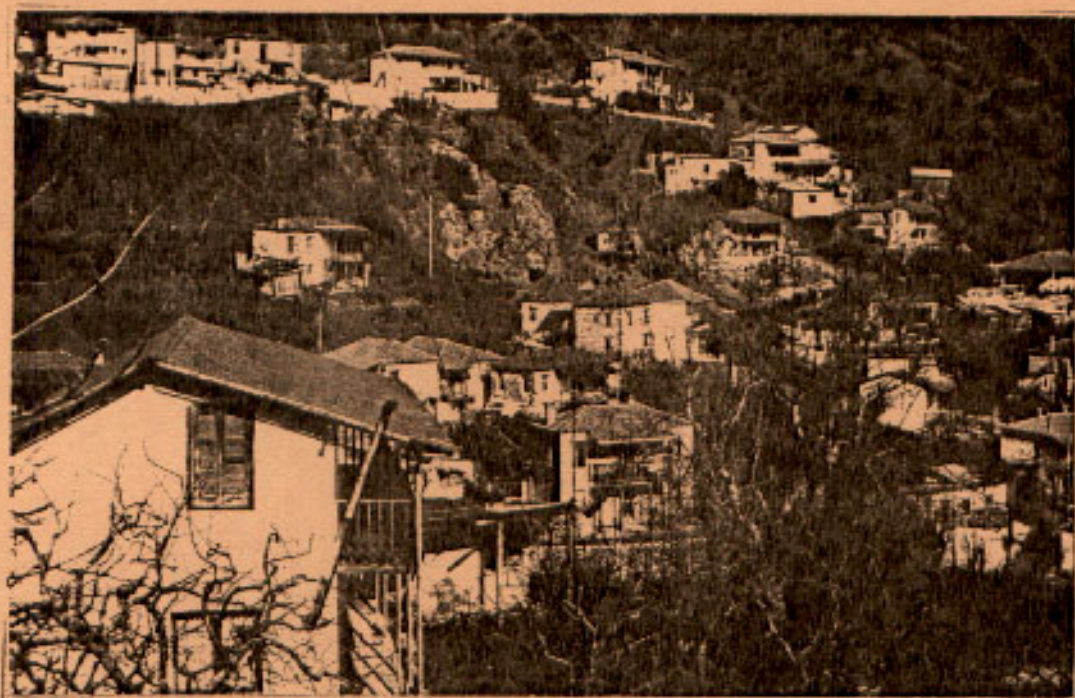
Κεντρικός δρόμος
στην Τρωλιανή

42.

Γενική άποψη
Μενδενίτσας.

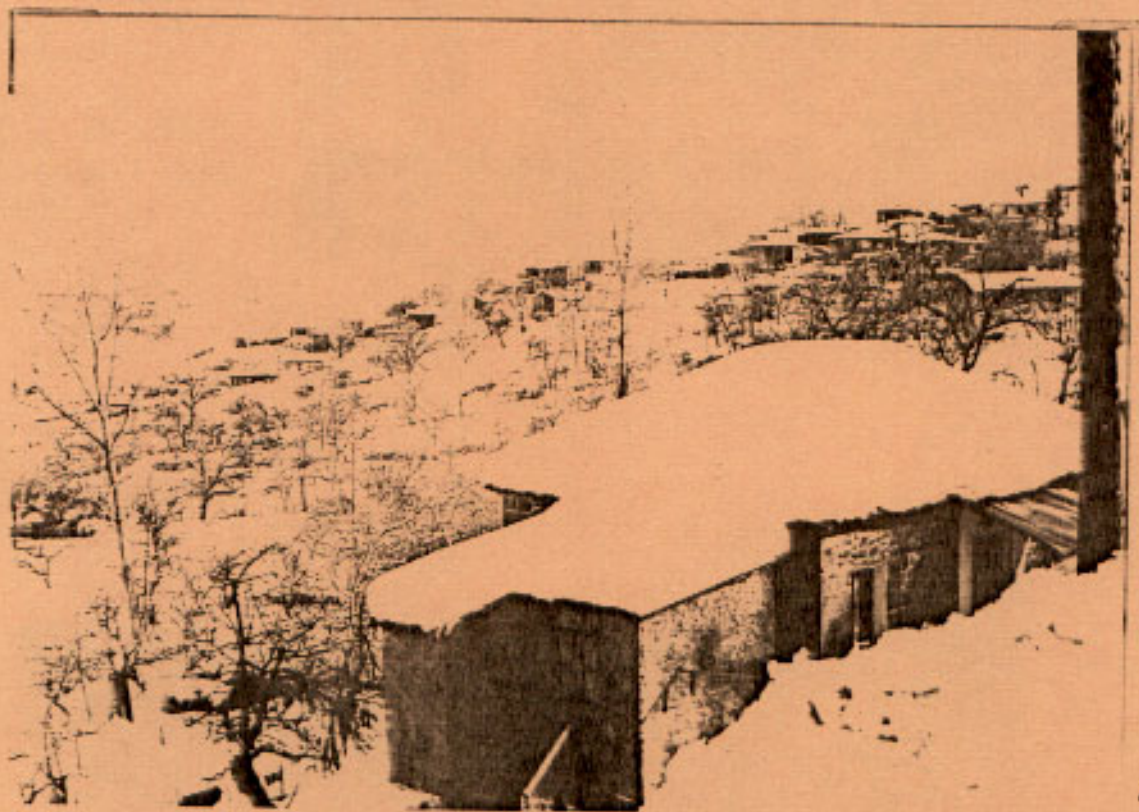

43.

14.

Παυλιανη.

15.

Γαρδίκι Ομιλίων

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

2.1 ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑΣ

Περιλαμβάνει 27 ορεινά χωριά: Κλωνί, Παλινοβράχα, Κάτω Φτέρη, Πάνω Φτέρη, Κάτω Καμπιά, Πάνω Καμπιά, Κουτρούφλιανη, Ήσικάδα, Πύτσι, Καναλιώ, Σαρδέκι, Καλοιοχώρι (Τυμφρησταύ), Βουγκόκισ, Πλάτανος (Πρ. Στάγια), Κυρεσκωχώρι, Νικολίτσι (Πρ. Σέλιανη), Περιβάλι, Μόρμαρα, Αργύρια, Καλοκυθιά (Πρ. Μαύσωντροβό), Ανατολή (Πρ. "Πέρα" Χωμύριανη), Δίλαφο (Πρ. Ηπρούφλιανη), Πάνω Καλλιθέα (Πρ. Γυφτοχώρι) και τα πεδινό χωριά: Αγ. Σώστης, Κάτω Καλλιθέα, Μεσοποταμία (Πρ. Χαλίλη), Σπερχειάδα.

Εκτείνεται στα ορεινά συγκρότημα Βαρδούσιων και σε μικρά τμήμα του Τυμφρησταύ. Χωρίζεται από την περιοχή της Υπάτης (και την προσειρή της Οίτης) με χαράδρα που διατρέχεται από την Βίστριζα, από την περιοχή της Μακροκόμης όριο αποτελεί ο Σπερχειός ποταμός, και προς την Ευρυτανία σύνορα είναι η κορυφογραμμή της Σαράνταινας. (Σφωτ. 16).

Εδώ εντοπίζεται η κύρια ορεινή προβληματική περιοχή του Νομού με υψόμετρα που κυμαίνονται από 100 μ. έως 2286 μ. Οι κυριότερες κορυφές είναι της Ουάς (1926 μ.), του Σινανιού (2059 μ.) και η Μεγάλη Χούνη (2286 μ.) ενώ το βουνό που βρίσκεται πάνω από τη Σπερχειάδα λέγεται Γούλινας (1467 μ.). Τα πιο ψηλά χωριά είναι η Ανατολή (1180 μ.) και το Γαρδέκι (1050 μ.) και πιο πεδινό η Μεσοποταμία (120 μ.), ενώ η Σπερχειάδα έχει 300 μ. υψόμετρο.

Διατρέχεται από τον κύριο παραπόταμο του Σπερχειού, την Βίστριζα (αρχαία ονομασ(α)ι Ιναχος), που χωρίζεται σε διάφορους κλάδους διαμορφώνοντας όμορφες - γραφικές χαράδρες και τον Ρουσιλιανίτη που χωρίζει τα Βαρδούσια με τον Τυμφρηστό. Υπάρχουν πολλά χωριά που διατάσσονται αμφιθεατρικά προς τις χαράδρες, συχνά με οπτική σύνδεση μεταξύ τους.

Είναι άξιο σημείωσης ότι η Βίστριζα διοχετεύει μεγάλο όγκο νερού στον Σπερχειό σχηματίζοντας Δέλτα στο σημείο εκβολής (Μεσοποταμία), ενώ τα αμέσως προηγούμενα χρόνια προξενούσε μεγάλες καταστροφές στον κάμπο της Λαμίας πλημμυρίζοντας κάθε φθινόπωρο και άνοιξη (με το λιώσιμα των πάγων και τις βροχές).

Τα καιρικά φαινόμενα είναι ιδιαίτερα έντονα τον χειμώνα γεγονός που κάνει την περιοχή απροσπέλαστη και προβληματική και έχει επιδράσει στην συρρίκνωση και ερήμωση των οικισμών.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η περιοχή της Σπερχειάδας διαθέτει αξιολογικά μέρη από την άποψη φυσικού περιβάλλοντος, με χλωρίδα

απειλόγρη. Ηδη στο γενικό στοιχείο του Νομού έχουν αναφερθεί τα βασικά συμπλέγματα Βίστριζα - Φουσιανίτη, Σό. Βαρδουσιών και ως παραχρηστικά ιδιαίτερου οριστικού κάλλους το δάσος της Οξυάς και τα δάση των Παρμαριών - Αργυριών - Κυριακοχωρίου και Ταρδικίου. Στο δάση αυτά συναντώνται όλα τα είδη χλωρίδας - ελασα (κυρίως), αβυές, βελανιδιές, καστανιές, καρυδιές, πλατάνια, φτέρη. (φωτ. 19,20).

Είναι περιοχή γνωστή στους ορειβατικούς και κυνηγετικούς κύκλους, με αντίστοιχη κίνηση από πολλά χρόνια και με οικιστικό κέντρο συγκέντρωσης το Γαρδικί Ομιλιών (που τα προηγούμενα χρόνια ήταν το βασικό κεφαλοχώρι μετά την Σπερχειάδα). Με ορμητήριο το Γαρδικί η πιά γνωστή παρεία είναι προς το καταφύγιο της Γραμμένης Οξυάς στα 1750 μ. ανάμεσα στα δάσος της Οξυάς, στα σύνορα Φθιώτιδας - Ευρυτανίας - Αιτωλοακαρνανίας, που ανήκει στον Ελληνικό Ορειβατική Σύλλογο (ΕΟΣ). Οι συνηθισμένες ορειβατικές παρείες που γίνονται από και προς την Γραμμένη Ρευά είναι προς το καταφύγιο Βαρδουσιών (πάνω από Μουσουλίτσα) Σαράντινα - Ράχη Καρπενησιού, Αρταίνα, και προς τα κοντινά χωριά Ευρυτανίας (Αμπλιανη, Δάμνισα κλπ) βλ. ΧΑΡΤΗ 3 ,φωτ. 17,18.

Όλη η περιοχή σηματοδοτείται από την Βίστριζα και τα παρακλάδια της που σχηματίζουν όμορφες χαράδρες και πλατώματα. Τα νερά είναι άφθονα, πράγμα που φαίνεται και από το πλήθος των νερομυλών που είναι διάσπορται σε όλη την έκταση (οι περισσότεροι είναι πλέον σε κατάσταση ερείπων ενώ λειτουργούν ελάχιστα), καθώς και από τις βρύσες, με πιά γνωστή την βρύση Αρβανίτη στην περιοχή της Οξυάς, Καυφάβρυσση Κόκινη βρύση-τοπωνυμία όπως Πλύστρες, Παληάμυλος, κ.

Οι πεδινές εκτάσεις είναι ελάχιστες και εντοπίζονται στη ζώνη του Σπερχειού, ενώ στα ορεινά λίγα είναι τα καλλιεργήσιμα πλατώματα.

ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗ.

Το οδικό δίκτυο χαρακτηρίζεται για την άσχημη κατάσταση - δύσκολη βατότητα, που επιτείνεται με τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες του χειμώνα. Οι διαδρομές προσπέλασης προς τα χωριά είναι: Σπερχειάδα - Κλωνί - Παλαιοβράχα - Φτέρη - Κομπιά - Κουτσούφλιση - Αζυκάδα - Κανάλια - Γαρδικί. Από το Γαρδικί υπάρχει ένας άξονας για Παλαιοχώρι - Πουγκάκια, ένας για καταφύγιο Γραμ. Οξυάς (βατός τους θερινούς μήνες) και ένας τρίτος που κάνει τον κύκλο της Περιοχής: Γαρδικί-Πλάτανος-Κυριακοχώρι-Νικαλίτσι-Περιβόλι- Δύλοφο-Αγ. Σώστης-Σπερχειάδα. Παρ/λα στο περιβόλι υπάρχει διασπορά για Μάρμαρα (Αργύρια - Κολοκυθιά) Ανατολή - Δάφνη άξονας που μέσω Φθιώτιδας (Καστριώτισσα - Μαυρολιθάρι - Πυρό) καταλήγει στην Βαύλιονη.

Ειδικότερα πρόβλημα παρουσιάστηκε έχουν τα χωριά Πίτων (που συνδέεται οδικά με την Λευκάδα, αλλά χωρίς γέφυρα στον Ρουσιανόση), Αργόρις, Καλοκυνθιά, Ανατολή.

ΙΣΤΟΡΙΑ.

Έχει πάρει το όνομα από τον Σπερχεινό ποταμό γνωστό από την προϊστορική εποχή. Σπερχειός σημαίνει ορμητικός, ο σπυρδών, (Γρ. Παπαδόπουλου "Ιστορία και Γενεαλογία της Φθιώτιδας"), θεωρούταν προστάτης των κατοίκων και λατρευόταν σαν θεός (Βορτσέλας Ι, "Φθιώτις", σελ 26), κατά τον μεσαίωνα αναγορεύθηκε Αγριωμέλας, ενώ κατά την φραγκοκρατία πήρε το όνομα Ελλάδα.

Στην περιοχή έζησαν κατά καιρούς όλα τα γνωστά φύλα του Ελλαδικού χώρου: Δρυάπες, Αχαΐοί, Δωριείς, και προ πάντος οι Αιωνίδες (επικράτησαν κατά τους προϊστορικούς χρόνους και καταλέγονται μεταξύ των παλαιότερων Ελληνικών κατοίκων). Οι Αιωνίδες κατέλαβαν την περιοχή μεταξύ Ορθύρου - Οίτης - Τυμφρηστού μετά από συνεχείς συγκρούσεις γύρω από τον ποταμό Ιναχο (σημ. Βίστριζα), και εγκαταστάθηκαν σε διάφορες πόλεις που είχαν διοικητική αυτοτέλεια.

Σημαντική θέση είχε η αρχαία πόλη Σπέρχεια, που τοποθετείται στη θέση Ελληνικά (στην Πάνω Φτέρη) με λεύκανα φρουριακού περιβάλλου. Το φρούριο δέσποζε στην κοιλάδα του άνω Σπερχειού και καταλάμβανε μεγάλη έκταση (αχυρωματικό συγκρότημα, με πύργους και τείχη). Η πόλη Σπέρχεια καταστράφηκε το 198 π.χ. από τους Αιτωλούς.

Άλλοι χώροι αρχαιολογικοί είναι στα Μόρμαρα (τμήματα τείχους και πυργοειδείς προβολές), στην Καστρορράχη (τμήμα του συγκροτήματος), και στο Περιβάλι (θέση "Κατρώνι", με ίχνη αρχαίου οικισμού της Αιωνίδας, με κατοίκηση συνεχή έως τα Παλαιοχριστιανικά χρόνια, καθώς και με εκτεταμένα νεκροταφεία).

Τα γνωστά μέχρι τώρα σλαβικής προέλευσης τοπωνυμία, όπως: Μουοντροβα, Σέλιανη, Χωμριανή, Προύφλιανη, Κουτσούφλιανη, και σε συνδυασμό με συνορεύουσα περιοχή Υπάτης: Μάντασι, Σμόκοβο, Λιάσκοβο, μαρτυρούν ότι στην περιοχή είχαν εγκατασταθεί (ή προέλθει) Σλάβικα φύλα, από αυτά που κατά καιρούς επέδρασαν στον Ελλαδικό χώρο κατά τον 7ο - 8ο αιώνα.

Ο πληθυσμός παρουσιάζει πορεία φθίνουσας, κυρίως μετά την Γερμανική κατοχή και τον εμφύλιο που ακολούθησε. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων έχει μεταναστεύσει στην Ημαθία και Αθήνα. Οι ηλικίες που έχουν απομείνει είναι πνευματικές της κατάστασης.

Η οικονομία της περιοχής στηρίζεται στον πρωτογενή καθαρό τομέα: κτηνοτροφία, δάση (δασικά έργα, προϊόντα), γαλακτομία, υλατομεία.

ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Κατά κανόνα βρίσκονται χτισμένοι σε όμορφες πλαγιές, με θέα, αμφιθεατρικά προς τις χαράδρες. Τα κριτήρια επιλογής της θέσης τους δεν διαφέρουν από εκείνα σύμφωνα με τα οποία χτίστηκαν οι πρώτοι πειρωτικοί οικισμοί. Αναλυτικότερα, η επιλογή της θέσης έχει γίνει με βάση:

α) την τοπογραφία της περιοχής (θέση κατάλληλη για δόμηση και μάλιστα στις πλαγιές),
β) την απόσταση από τους χώρους δουλειάς,
γ) τη σύνδεση με άλλους οικισμούς (γεφύρια μονοπάτια)

δ) τη δυνατότητα οπτικής επικοινωνίας - η οπτική επικοινωνία αποτελεί κριτήριο σημαντικό για την επιλογή της θέσης κάθε οικισμού και έχει άμεση σχέση με την ασφάλεια και τη σύνδεση του με τον τρόπο αυτό, τα χρόνια που δεν υπήρχαν τα σημερινά μέσα επικοινωνίας, πετυχαίνοντας τη γρήγορη μετάδοση μηνυμάτων (φωτιά, καπνός, καθρέφτης) από τον ένα οικισμό στον άλλο, έτσι, από την σειρά Λευκάδα -Κανάλια υπάρχει άριστη οπτική επαφή με τα απέναντι της χαράδρας Ρουσιανίτη χωριά: Πύτσι-Πουγκάκια-Μεσοχώρι, από το Κυριακχώρι φαίνονται τα Νικαλίτσι, Μάρμαρα, Κολοκυθιά κ.λ.π., ε) την ύπαρξη βοσκής και νερού για τους ανθρώπους και τα ζώα, στ) τον προσανατολισμό και τη θέα, και ζ) τις συνθήκες ασφάλειας.

Με τα χρόνια, που εξέλειπαν οι λόγοι ασφάλειας (ληστείες, επιδρομές) μία σειρά οικισμών μεταφέρθηκαν σε χαμηλότερες υψομετρικά θέσεις, διατηρώντας τον παλιό ορεινό οικισμό για θερινή και μόνο διαβίωση. Έτσι, έχουμε τα "διπλά" χωριά: Πάνω - Κάτω Φτέρη, Καμπιά, Καλλιθέα. Οι χαμηλότερες θέσεις εξασφάλιζαν καλύτερες κλιματολογικές συνθήκες, γεωργική γη εύκολη πρόσβαση στα πεδινά οικιστικά κέντρα και γενικά πιά άνετες συνθήκες διαβίωσης.

Πολεοδομικά, παρουσιάζουν την κλασική διάρθρωση των ορεινών οικισμών: μονοκεντρικοί, με ένα δηλαδή κέντρο, την πλατεία, και γύρω τα σπύτια αναπτυγμένα κατά μοχαλάδες. Η πλατεία κατά κανόνα βρίσκεται σε πλάτωμα με θέα, εφάπτεται στα σημαντικά καινούχρηστα κτίσματα: εκκλησία, δημοτικό σχολείο, καφενείο και στο κέντρο της υπάρχει ο γνωστός πλάτανος. Είναι ο χώρος όπου γίνονται όλες οι κοινωνικές συγκεντρώσεις και οι εμπορικές συναλλαγές των κατοίκων. (Φωτ. 22).

Οι μοχαλάδες είναι χτισμένοι με τρόπο ελεύθερο γύρω από το κέντρο, με κριτήρια υπαγορευμένα από την θέα, τον πλαιοσμό και την κλίση του εδάφους. Κάθε μοχαλάς, αρχικά, περιλάμβανε οικογένειες της ίδιας ομάδας και γένους. Οι δρόμοι ακολουθούν τις υψομε-

τρικέσ κομπόλεσ του εδάφουσ, με πλάτασ όχι σπαθαρό.

Από πλευράσ Αρχιτεκτονικήσ οι οικισμοί της περιοχής Σπερχειάδασ κατά κανόνα δεν παρουσιάζουσ ιδιαίτερο ενδιαφέρον, με εξαίρεση τα Πάνω Κόμπια, Πάνω Φτέρσ και Γαρδέκι, Γευκάδα, Πουγκάκια, Κάτω Φτέρσ, Κάτω Κομπιά που διατηρούν τον κλίμακα και ενταία χαρακτηριστικά, (βλ. και μελέτη ΥΧΟΠ "Αναγνώριση Αρχιτεκτονικήσ Φυσιογνωμικήσ οικισμών Ν. Φθιώτιδασ").

Τα κτίσματα είναι διάφορα, λιθόκτιστα με πέτρα ακανόνιστη και εμφανείσ ξυλοδεσίεσ (λιγότερα ή περισσότερα δουλεμένα), με στέγη τετράρριχτη που στα πιά ορεινά έχει κλίση πάνω από 30%. Εχουν κύλινα εξώστη στην κύρια πλευρά, στον οποία καταλήγει εξωτερική κύλινη σκάλα και καλύπτει προσεοχή της στέγησ. Χαρακτηρίζονται για το μικρό τουσ μέγεθοσ (όγκο) με λίγεσ εξαίρεσεισ (φωτ. 28.).

Είναι άξιο σημείωσησ ότι στην περιοχή αυτή της Φθιώτιδασ και μάλιστα στο πιά ορεινά χωριά, η επικόλυψη της στέγησ γίνεται με σχιστόπλακεσ και όχι κεραμίδια. Σήμερα είναι λίγα τα χωριά και λίγα τα σπίτια όπου σώζεται "δαίγμα" του τρόπου αυτουσ επικόλυψησ, περιμένοντασ να αντικατασταθούν από το πιά ελαφρύ και εύκολο κεραμίδι: Πάνω Κομπιά, Πουγκάκια, Πλάτανοσ, Κυριακαχώρι, Γαρδέκι, Κάτω Κομπιά. (φωτ. 24, 25, 27).

Το σπίτι οργανώνεται σύμφωνα με τον τυπικό σχήμασ στο ισόγειο βρίσκονται οι βοηθητικοί χώροι (αποθήκεσ, μαγειρεία) ή καταστήματα, ενώ στον όροφο οι κύριοι χώροι υποδοχήσ και ύπνου.

Σημαντική η αλλοίωση στο χτισμένο περιβάλλον των χωριών έχει επέλθει μετά τον σεισμό του 1980 και τα θάνατα σεισμοπλήκτων που ακολούθησαν. Σπίτια παλιά γκρεμίστηκαν και συχνά συναντούμε το παράταιρο για τα ορεινά φαινόμενα του δώματοσ αντί για στέγη, αλλά και τα πιά σημαντικά: οικοδομέσ έξω από την κλίμακα του οικισμού και του περιβάλλοντασ με τα χαρακτηριστικά της οποιασδήποτε οικοδομήσ των αστικών κέντρων - ζοροφα και φοροφα λόγω κλίσησ του εδάφουσ, όγκοσ συμπαγήσ, μεγάλοσ, εξώστησ περιμετρικόσ, γραμμικόσ κ.λ.π.

Αξιόλογοι οικισμοί από όποια θέασ και ένταξη στο φυσικό περιβάλλον μπορούν να χαρακτηριστούν οι: Κυριακαχώρι, Γευκάδα, Κανάλια, Πουγκάκια, Πύτσι, Φτέρσ, Μόμορα, Ανατολή και Πάνω Καλλιθέα.

Τα οικιστικοί κέντρα που αναπτύχτηκαν είναι κατ' αρχήν η Σπερχειάδα - κέντρο οικονομικό, πολιτιστικό, διοικητικό με πολλέσ σύγχρονεσ εξυπηρετήσεισ και οικιστοβολία στην όυτ. Φθιώτιδα- και κατό δεύτερο λόγω τα Γαρδέκι, τα Μόμορα και το Κυριακαχώρι (άλλωστε το όνομα του σημαίνει το "κύρια χωριά").

Σήμερα, οι σχέσεισ έχουν αλλοιωθεί και οι κοινωνικέσ εξυπηρετήσεισ συγκεντρώνονται σε πιά πόδινο:

χωριόφι κτιστά, πενήκοδα — τα Γαρδίκι διατηρεί την τουριστική κίνηση, ενώ τα Βουγκάκια και το Κυριακοχώρι έχουν μία σημαντική (στα μέτρα του δυνατό) ενδογενή κίνηση — με την έννοια ότι υπάρχει μόνιμος πληθυσμός και θερινή κίνηση. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι η εξάρτηση όλων ανεξαιρέτως των οικισμών με τη Σπερχειάδα είναι άμεση, και πολύ περισσότερο με την Ήαμια. Μεγάλη σημασία για την ενίσχυση του ρόλου της Σπερχειάδας είχε η ίδρυση Α.Τ.Ε. με την οποία έχουν την κύρια σχέση οι κάτοικοι όλων των χωριών. Η σχέση με την Σπερχειάδα είναι καθημερινή στο βαθμό μάλιστα που υποκατέστησε σε εξυπηρετήσεις τη Ήαμια. Πρέπει εδώ να αναφέρουμε και το θαμβακοκλωστήριο ΑΚΡΙΑΔΑ που λειτουργεί στην Σπερχειάδα σαν μεταποιητική επιχείρηση.

Η κύρια απασχόληση των κατοίκων έχει σχέση με τη γεωργία (χωριά ¹⁴ εκτάρες στην κοιλάδα του Σπερχειού), την κτηνατροφία (Φτέρη, Παλιοβράχοι, Βουγκάκια, Πλάτανος), τα δασικά έργα — υλοτομία (Γαρδίκι, Βουγκάκια, Κυριακοχώρι), ενώ πηγή οικονομική αποτελούν μία σειρά προϊόντα για τα αραινά (κόστανα, καρύδια).

Πρέπει να σημειωθεί ότι με την εισήγηση για τις "Αναπτυξιακές Δυνατότητες του Νομού" που υποβλήθηκε πρόσφατα από την Νομαρχία προτείνεται για την Δυτική Φθιώτιδα η ένταξη της στην Δ' ζώνη κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου 1262/82. Η διερεύνηση δυνατότητας δημιουργίας νέας ΒΙΠΕ και επίσης η προώθηση καλλιέργειας της φυσιτικής και καινούργιων ποικιλιών καρυδιάς, προτάσεις που αν υλοποιηθούν θα αλλάξουν την οικονομική και πληθυσμιακή κατάσταση στην περιοχή.

Επισημαίνουμε το γεγονός ότι όλοι οι οικισμοί παρουσιάζουν αυξημένη κίνηση, με διπλάσιο πληθυσμό κατά τους θερινούς μήνες λειτουργώντας ως τόποι παραθερισμού και Β κατοικίας. Αναφέρουμε ιδιαίτερα στο Γαρδίκι, που αποτελεί κόμβο συγκοινωνιακό και συγκεντρώνει την μεγαλύτερη κίνηση διερχομένων σε σχέση με τα παρακείμενα χωριά, το καταφύγιο, τη Σαράνταινα, τόπους κυνηγιού, και ήδη προχωρεί στην ανέγερση ξενώνα κοινοτικού (εκτός από τους ιδιωτικούς).

Το μεγαλύτερο πρόβλημα της περιοχής είναι η κακή κατάσταση του οδικού δικτύου που αποτελεί και τον μεγαλύτερο ανασταλτικό παράγοντα για την δυνατότητα πρόσβασης και διακίνησης κατοίκων και τουριστών (με σκόπη την παραμονή ή και απλή διέλευση).

ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑΣ

№	οικισμοί	υψόμετρο	τοπικότητα	φυσικό περιβάλλον	μνημεία	πληθυσμός	αεχολίες	αεχολία	επιμον.	εξοπλισμός	εργα	εθιμα-φορές
1	ΑΝΑΤΟΛΗ [Πύργος]	1180μ		υψαίο φυσ. περιβάλλον		0 το κείμενο						
2	ΑΡΓΥΡΙΑ	760μ		υψαίο φυσ. περιβ.								
3	ΓΑΡΔΙΩ [ομιλίων]	1050μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον εξαιρετική θέα στο κάτοικο και άλλους προθέσεις οφείδ		500	υψηλόφωτο υψηλόφωτο		2 φορές	μεσοκομική πολυκλίμακα κατασκευά	κοινωνικός εξοπλισμός	
4	ΔΙΛΟΦΟ [Πρωτόλιανη]	800μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβ.		25 μονίμοι	υψηλόφωτο		καθυστέρηση			
5	ΚΑΩΝΙ	350μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο									
6	ΚΑΤΩ ΚΑΛΗΝΙΑ	400μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο				υψηλόφωτο					
7	ΠΑΝΩ ΚΑΛΗΝΙΑ	800μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	ηλεκτρική ενέργεια		0 το κείμενο						
8	ΚΑΝΑΛΙΑ	560÷640μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον και κτισμένο κτίριο								
9	ΚΥΡΙΑΚΟΧΩΡΙ	870μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	άσφαλτος, βέα και κατασκευές		150 μονίμοι 900 μαζικά φορτία	υψηλόφωτο	δημοτικό (15 παιδιά)	2 φορές	μεσοκομική πολυκλίμακα κατασκευά	κοινωνικός κατασκευά	
10	ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΡΙ [Πύργος]	920μ		υψαίο φυσ. περιβάλλον								
11	ΚΟΙΤΣΟΥΦΛΙΑΝΗ	750μ		υψαίο φυσ. περιβάλλον								
12	ΚΑΤΩ ΚΑΛΛΙΘΕΑ											
13	ΠΑΝΩ ΚΑΛΛΙΘΕΑ	810μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	εξαιρετική θέα								
14	ΛΕΥΣΙΑΔΑ	360μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	βέα, δημόσια		477 άτομα	γειωμένα κατασκευά	δημοτικό	2 φορές	απολιτισμένη πολυκλίμακα κατασκευά		
15	ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ											
16	ΜΑΡΜΑΡΑ	1000μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον υποκατασκευά απολιτισμένη περιοχή		40% κτίρια	μεσοκομική γειωμένα	δημοτικό		απολιτισμένη πολυκλίμακα κατασκευά		
17	ΜΙΝΟΑΙΣΙ [Σέλιανη]	650μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο									
18	ΠΙΣΙ	870μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον εξαιρετική θέα στο κάτοικο και άλλους προθέσεις οφείδ			υψηλόφωτο		προσλήψη 3-4 μαζικά	απολιτισμένη πολυκλίμακα κατασκευά	κοινωνικός εξοπλισμός	
19	ΠΑΛΙΟΧΩΡΙ [Πύργος]	900μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον εξαιρετική θέα στο κάτοικο και άλλους προθέσεις οφείδ					2 φορές			
20	ΠΕΡΙΒΟΝΙ	540μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον εξαιρετική θέα στο κάτοικο και άλλους προθέσεις οφείδ								
21	ΠΑΛΙΟΒΡΑΧΑ	430μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον εξαιρετική θέα στο κάτοικο και άλλους προθέσεις οφείδ		477 μονίμοι						
22	ΠΟΝΤΙΚΑΚΙΑ Νεοκώρι, Ελακίους, Πηλιόλιανη, Κέδρα	900μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον εξαιρετική θέα στο κάτοικο και άλλους προθέσεις οφείδ		300 μονίμοι	υψηλόφωτο δημοτικό κατασκευά	δημοτικό 15 παιδιά	2 φορές μαζικά 3 φορτία	απολιτισμένη πολυκλίμακα κατασκευά	κοινωνικός εξοπλισμός	
23	ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑ	300μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον		2,607 μονίμοι	υψηλόφωτο δημοτικό κατασκευά	δημοτικό ελληνικό χρημείο	πολύ συχνή με μαζικά επιπέδα με απολιτισμένη πολυκλίμακα	απολιτισμένη πολυκλίμακα κατασκευά	κοινωνικός εξοπλισμός	πλάτεια με 300 επιπέδα
24	ΣΤΑΓΙΑ [Πύργος]	880μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον								
25	ΚΑΤΩ ΦΤΕΡΗ	400μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	υψαίο φυσ. περιβάλλον	δοκιμαστικός κτίριο ελληνικό	550 μονίμοι 2000 μαζικά φορτία	υψηλόφωτο δημοτικό κατασκευά	δημοτικό 150 παιδιά	2 φορές μαζικά 3 φορτία	απολιτισμένη πολυκλίμακα κατασκευά	κοινωνικός εξοπλισμός	
26	ΠΑΝΩ ΦΤΕΡΗ	800μ	ορεινός οικισμός απολιτισμένη περιοχή με τριπλή εστία με ισόγειο	βέα προς χωριά Παυρομακίτης		0 το κείμενο						

1. Μαρμαρα Γαρδιούτου αμφοίων - υψ. 1000 μ - εύζονται τμήματα τειχούς και πυρροειδούς προβολής, κατά το ισοδομικόν επίπεμα, χωρίς τους ενορμιοι ορθογωνιοί λίθοι μεγάλων διαστάσεων. Λείψανα παρομοίου υψώματος διατηρούνται παρά τὸ χάνι Σπερχειῶν ἐπὶ οἰκοπέδῳ φλωροῦν μέσα ἐπὶ χωρίῳ καὶ ἐπὶ ἴσῃ ἀμυντικῇ γραμμῇ: Μαρμαρα - Σπερχειακὴ χάνι - οἰκοπέδῳ φλωροῦν. ΒΑ καὶ πάνω ἀπὸ τὸν Αχ. σθανασίῳ ἐπὶ θέσῃ Μύλος διαυρῖνόνται τὰ θεμέλια περιβάλλοντος μετὰ τὴν πυρροῦ δεσποζοντίου ἐπὶ περιστερῆ.

Οὐρανοὶ: τομίματα 2^ο π.χ.αι, ἀνεπίγραφες πλάκες, ἐπιτύμβιες ἐτήδες.

2. Περιβολὴ Φθιωτίδας γ.α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/ΑΙ/Φ.14/22196/990/23-7-87 (Φ.ε.μ. 343/29-7-87) - εἰς τὸν κέντρο ἐπὶ ἀρχαῖα ἀμφοῖον ἐπὶ θέσῃ "Ὑστρωγί" (υψ. 649,80 μ) - περιλαμβάνεται πρὸς Α-ΝΑ ἀπὸ τὸν ποταμὸν Θιερτίζα ἔξ Ἰγνακος, πρὸς Β τὸ Πυρροειδῆ, πρὸς Ν-ΝΑ τὸ Βαθυρρεῖμα: ἰσὴ ἀρχαῖου οἰκίοντος ἐπὶ ΑΙΝΙΔΑΣ μετὰ ἐπὶ καὶ οἰκοπέδῳ ἐπὶ τὴν παλαιοκρῖστιαγία κροῖα, καὶ μετὰ ἐπιτάμια γεωγραφία.

3. Πάτω - Ἰάτω φτερῆ - ἀρχαιολογικὸς χώρος "Ἑλληνιστῆ" - Π 54/4-3-64 (Φ.ε.μ. 91/19-3-64) Λείψανα ἀρχαίου τειχοῦ μετὰ πύργου πάνω ἐπὶ ὑψώμα Ἑλληνιστῆ μετὰ πύργου καὶ Ἰάτω φτερῆς. Πιθανοτάτα, τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως "Σπερχειαί" κατὰ ἐπιτάμια ἀπὸ τοῦ Αἰτωλοῦ τὸ 198 π.χ.

4. Λείψανα οὐρανοῦ ἐπὶ ὑψώμα κατὰ τὸν Ἰάτω 3 km ἐπὶ Β καὶ ΒΑ τοῦ χωρίου φτερῆ κατὰ τὴν δεξιάν οὐρανὸν τοῦ Σπερχειῶν.
- 8945/23-8-63 (Φ.ε.μ. 389/3-9-63)
- οὐρανὸν βορειότερον τοῦ προηγουμένου τειχοῦ.

• Κινηθέντες ἀρχαιολογικοὶ χώροι καὶ μνημεῖα ἐπὶ
ἰδ' ἐφορεῖα προϊστοριῶν καὶ κλασσικῶν ἀρχαιοτήτων
[μετὰ ἀρ. διοικητικῶν ἀποφάσεων, Φ.ε.μ.]

• Τ. Δ. Παπαχαγιάτου:
ἱστορία καὶ μνημεῖα τῆς Φθιωτίδος
Λογία 1971

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΑΣ.

Βαρδουσία — οι κορυφές.

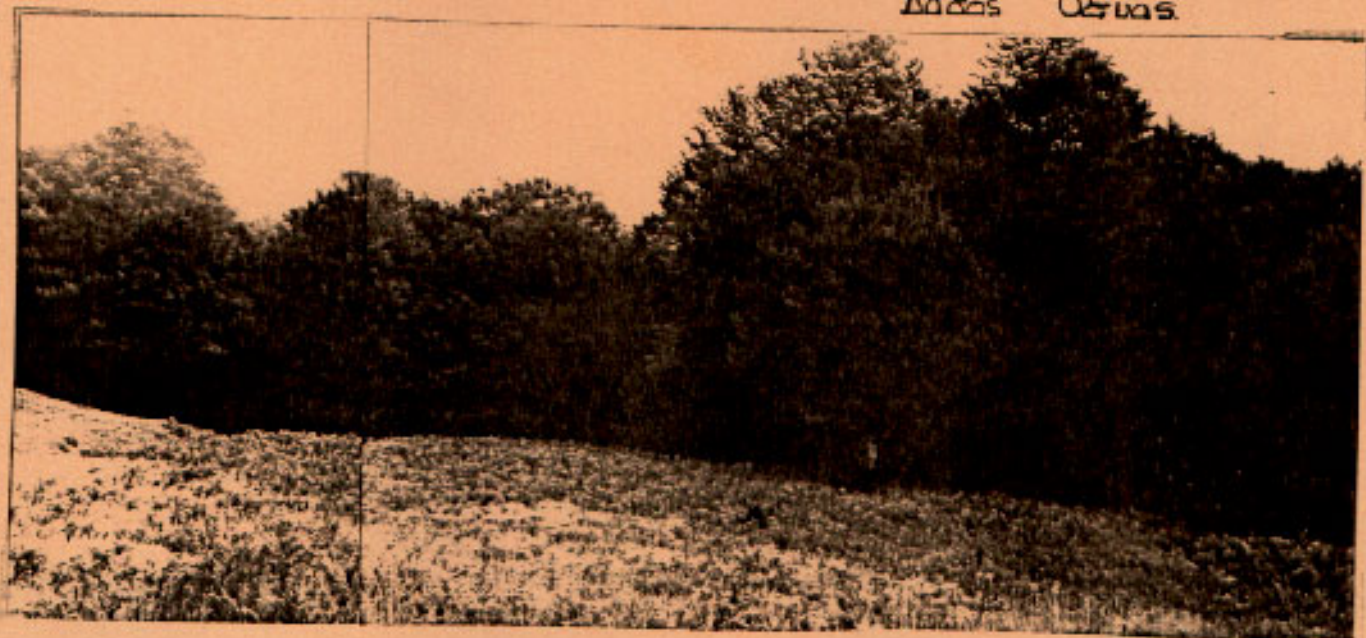
16.

Βαρδουσία —
Περιοχή
Γραμμής ΟΕυας (17,18).

17.

Δοσος ΟΕυας

18.

19.

19, 20.

Πουγκρακιά.

Περιοχή με ελάτια και κροστάνες.

20.

Κυριακωσι .

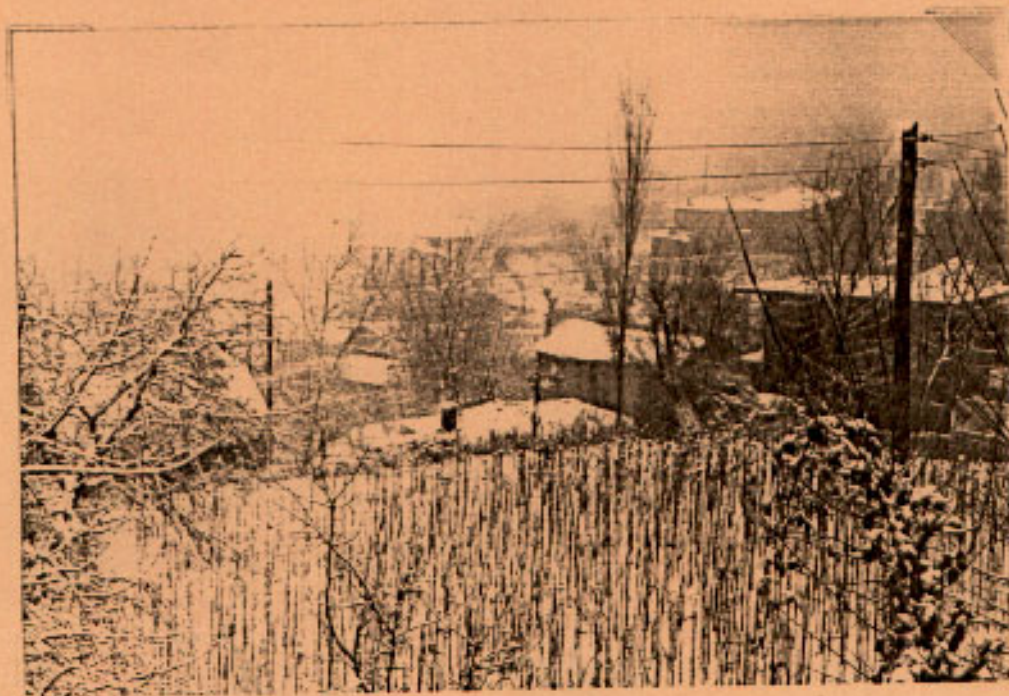
21.

Πουσκουρα
(Κέντρο).

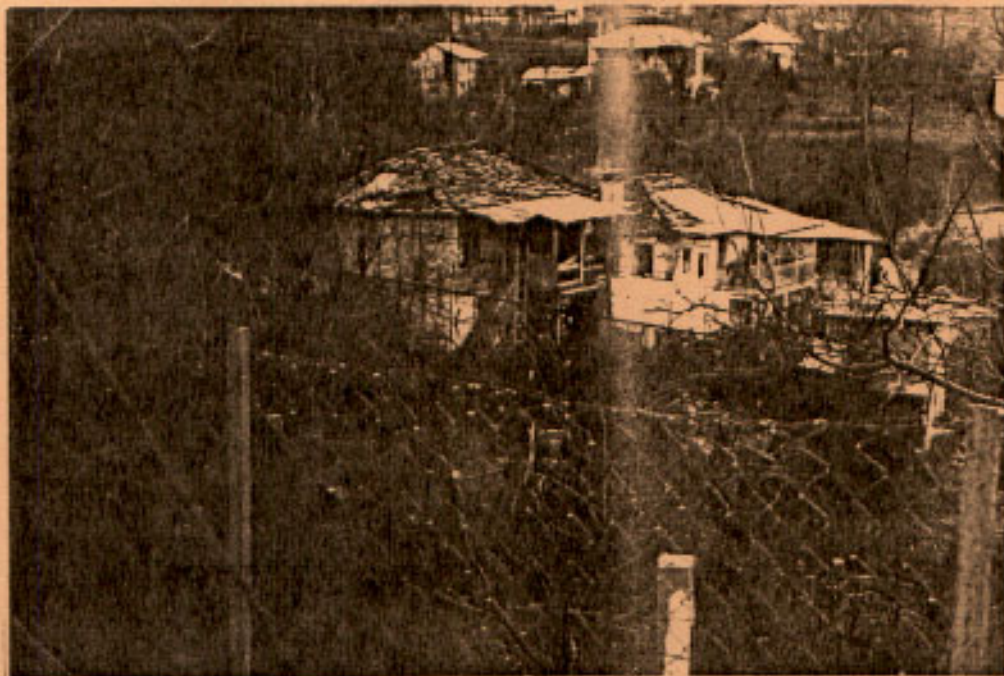

22.

Πουγκαμα.

23.

Κυριακοχωρι
σπίτια παλια - πλακοσκεπη.

24.

Πλατωνος (Σταχια).
σπίτια πλακοσκεπη.

25.

Γαρϋικα.

26.

Πλάτανος (Σταχιά).
σπίτι στο κέντρο του
χωριού — πλακά
και κεραμίδι.

27.

Πουγκαμια
σπίτι χαρακτηριστι-
κό — μεσαίου σκαλού.

28.

Πουγκαμια.
σπίτι στην πλατεία
με χαρακτηριστική
ξύλινη σκαλιά.

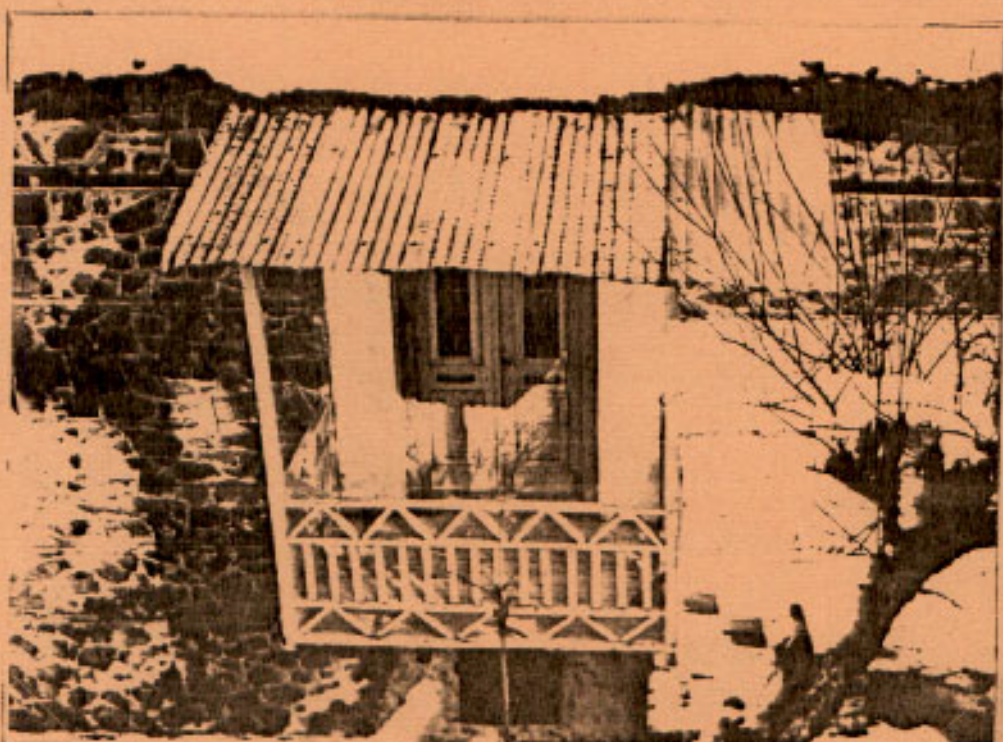

29.

Δίλοφο
αποψη χωριου.

30

Γαρδίκι
χαρακτηριστικό
Ευλίνο μπαλκόνι.

31.

Μλαταινος (Σταχιά)
στην τριπρωφο (απο
κλιση εδαφους).

32.

2.2 ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΤΗΣ

Περιλαμβάνει 10 ορεινά χωριά: Αργυροχώρι (Βουγόμευλος), Υπάτη, Κοπνοχώρι (Ριγιάζα), Λυχνός, Καστανιά, Νεοχώρι, Μεσοχώρι (Λιάσκοβο), Περιστέρι Μάντεσι, Πύργος (Σμόκοβο), Δάφνη (Χωμυριανή), και τα πεδινά χωριά: Α.Υπάτης, Συκά, Αμαλάτο, Βασιλικό, Λοδικού, Μεξιώτες, Κομποτάδες, Κωσταλέση.

Εκτείνεται στον ορεινό όγκο της Οίτης που ορίζεται:

Ανατολικά: από χειμάρροπο που έχει τις πηγές του στις περιοχές "Ξεροβούνι" (Καταβάθρα), "Σκληθράκι" και εκβάλλει στον Γοργοπόταμο.

Δυτικά: Από χαράδρα που διατρέχεται από την Βίστριζα και αποτελεί φυσικό διαχωριστικό όριο Οίτης και Βαρδουσίων.

Βόρεια: καταλήγει σε πεδιάδα με φυσικό όριο την κοίτη του Σπερχειού Ποταμού.

Νότια: από τα διοικητικά όρια Ν. Φθιώτιδας - Φωκίδας.

Η ανάλυση που ακολουθεί αναφέρεται κυρίως στον ορεινό τομέα της περιοχής. Η πεδινή περιοχή περιλαμβάνει οικισμούς που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν περιστασιακοί σε σχέση με την πρωτεύουσα του Νομού (Λαμία)

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Πρόκειται για τον κεντρικό κορμό και το Δυτικό τμήμα της Οίτης μέσα στα όρια του νομού.

Η μορφολογία του εδάφους του χαρακτηρίζεται από τον ορεινό και δύσβατο όγκο της Οίτης, με έντονο υδρογραφικό δίκτυο λόγω της ανάπτυξης μεγάλων μισογαγγειών ενώ στον πεδινό τομέα αναπτύσσονται κοίτες με μεγάλες απορροές που καταλήγουν στον Σπερχειό ποταμό.

Η ορεινή αλλά και η πεδινή περιοχή μελέτης έχουν εξαιρετικά πλούσια υδροφόρα ορίζοντα.

Ο Ξηριάς και η Βίστριζα δυτικότερα αποτελούν τους κυριώτερους και καταστροφικότερους χειμάρρους της κοίτης του Σπερχειού. Κύρια λεκάνη απορροής στην ευρύτερη περιοχή είναι ο Ξηριάς, που συγκεντρώνει τα ύδατα, άμβρια και μη από τις περιοχές Κοπνοχωρίου - Καστανιάς και των ψηλότερων κορυφών της Οίτης.

Γεωλογικά το ορεινό τμήμα της Περιοχής δομείται από φλύσχη αδιαίρετο και επικλυσηγενείς σχηματισμούς από φλυσχοειδείς μικρολατυποπαγείς ή μικροκροκαλοπαγείς ασβεστόλιθους, το δε πεδινό τμήμα από ρυτίδια και κώνους κορημάτων χειμάρρων προέλευσης και συσσωρεύσεις ογκωδών τεμαχίων από καταπτώσεις.

Εδώ βρίσκεται ο "Εθνικός Όρυμος" Ούτης κηρυγμένος με το Β.Δ. 218 11966, φεκ 56/A 12-3-1966.

Περιλαμβάνει 70000 στρ. με πυρήνα συνολικής έκτασης 35000 στρ. και περιμετρική ζώνη ασφάλειας. (Φωτ. 35).

Υπόκειται διοικητικά στις κοινότητες Αργυροχωρίου, Υπάτης, Καστανιάς, Λυχνού, Μεξιατών, Κομποτάδων.

Περιλαμβάνει τις δύο ψηλότερες κορυφές της Ούτης 2152 μ. και 2116 μ.

Στη θέση "Τράπεζα" και υψόμετρο 1850 μ. βρίσκεται το καταφύγιο του ορειβατικού Συλλόγου που κτίστηκε το 1960. Το μεγαλύτερο τμήμα του Όρυμου αποτελείται από ελατοδάση με κυρίαρχο είδος την Κεφαλληνιακή ελάτη (*Abies Cephallonica*) με μικρά ή μεγάλα διάκενα λειβαδικής βλάστησης.

Η πλούσια και σπάνια χλωρίδα του έχει χαρακτηριστεί σαν πραγματικός βοτανικός κήπος. (Φωτ. 36,37,38).

Υπάρχει ποικιλία ενδημικών και καλλωπιστικών φυτικών ειδών: Πλατύφυλλα και θάμνοι, γαύρος, σφένδαμο, πλατάνια, ιτιές. Αποτελεί σημαντικότερο βιότοπο. Εδώ έχουν καταφέρει να επιζήσουν ορισμένα από τα είδη που εξαφανίζονται σταδιακά σε ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο, όπως σεταύ, αγριόχοιροι, ελάχιστοι γυπαεταύ κ.λ.π.

Υπάρχει ειδικό καθεστώς προστασίας του όπως θα αναπτυχθεί σε επόμενο κεφάλαιο των προτάσεων.

Το οροπέδιο της "Μακρυκάμης", που υπόκειται στα διοικητικά όρια της κοινότητας Νεοχωρίου, εκτός Όρυμου, χαρακτηρίζεται για την μοναδικότητα του τοπίου του. Αφορά ένα από τα τρία μικρά ορεινά οροπέδια του Νομού τα οποία προτείνονται (στην εισήγηση για αναπτυξιακές δυνατότητες του Ν. Φθιώτιδας), για προώθηση βασικής αναψυχής μέσα από δημιουργία θερινού αθλητικού κέντρου, χιανοδρομικού κέντρου κ.λ.π.

Βρίσκεται επιπλέον σε επαφή και σε συνέχεια του ορεινού άξονα από πλευράς Μαυρολιθάρι - Καστριώτισσας (Ν. Φωκίδας).

Όσον αφορά τον ορυκτό πλούτο υπάρχουν μεταλλεία βωξίτη, στον ορεινό τομέα των οικισμών Κομποτάδων και Μεξιατών. Χαρακτηρίζεται για την πολύ μεγάλη ποσότητα του ορυκτού (βωξίτη) που περιέχουν σε σύγκριση και με αυτά του Ν. Φωκίδας ενώ υπάρχουν και τα σπάνια κοιτάσματα Νικελίου και χρωμίου.

Επισημαίνεται ωστόσο ο κίνδυνος δυσμενών έως καταστροφικών επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον από την σχεδιαζόμενη πλήρη εκμετάλλευσή τους.

ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗ - ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ:

Βασική οδική αρτηρία από την οποία διακλαδώνεται ο οδικός άξονας προς Ήουτρά Υπάτης και σε συνέχεια

προς το ορεινό τμήμα της περιοχής είναι ο εθνικός άξονας Λαμίας - Κορνηνού. Κατευθύνεται παράλληλα και από την πλευρά της βόρειας όχθης του Σπερχειού ο οποίος αποτελεί και το φυσικό όριο της περιοχής προς βορρά.

Ένας δεύτερος άξονας, παράλληλος στον προηγούμενο και με την κοίτη του Σπερχειού ενδιάμεσα, αποτελεί τον βασικό κορμό πάνω στον οποίο εξορτώνται χωραθετούνται σε συνέχεια όλοι οι πεδινού οικισμοί της περιοχής: Κωσταλέξη - Κομποτάδες - Μεξιάτες, Λουτρά Υπάτης, Λαδικού, Βασιλικά, Αμαλώτα, Συκά.

Αυτός ο άξονας σχετίζεται με την παραδοσιακή διαδρομή όταν οι μετακινήσεις δεν γινόταν με το αυτοκίνητο και έχει ως σημεία αναφοράς στα δύο άκρα του τις περιοχές Φρατζή - Γοργοπάταμου ανατολικά και Σπερχειάδας δυτικά.

Από αυτόν επίσης εξορτώνται σήμερα οι δρόμοι προς τα μεταλλεία των περιοχών Κομποτάδων - Μεξιάτων καθώς και κάποιες αντίστοιχες ορειβατικές πορείες με αφετηρίες εξορμήσης τους οικισμούς Κομποτάδες και Μεξιάτες.

Η βασική πρόσβαση προς τον οικισμό της Υπάτης είναι ο δρόμος των Λουτρών Υπάτης - Αργυροχωρίου - Υπάτης, ασφαλτοστρωμένος αλλά έχει μέτρια βατότητα λόγω χάραξης και γεωμετρίας.

Προς Λυχνό - Καστανιά και Νεοχώρι γίνεται από την Υπάτη μέσω Ιερής Μονής Αγάθωνος ή από την άλλη διαδρομή από Λουτρά Υπάτης, μέσω Λαδικού, Βασιλικών, Αμαλώτας, Συκά, Αγάθωνα.

Οι δυσκολίες στην βατότητα του δίκτυου αφορούν το τμήμα του από Λυχνό μέχρι Καστανιά - Νεοχώρι.

Δεν είναι ασφαλτοστρωμένο με προβλήματα προσπάθειας του στις δύσκολες καιρικές συνθήκες του χειμώνα και με σχεδόν αδύνατη στο μεγαλύτερο τμήμα του χειμώνα λόγω και των ευμετάβλητων καιρικών συνθηκών, την προσέγγιση του εγκαταλελειμένου για την ίδια περίοδο οικισμό του Νεοχωρίου.

Η άλλη επίσης διαδρομή που διακλαδώνεται από Λυχνό προς Μεσοχώρι - Περιστέρι - Πύργος, εμφανίζει ανάλογα προβλήματα ως προς την βατότητα οδικού δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΦΘΡΑΣΗ.

Μεταξύ των οικισμών της περιοχής Υπάτης υπάρχουν οι εξής κατηγοριοποιήσεις πληθυσμιακών μεγεθών:

0 - 200 κατ. οι οικισμοί: Δόφνη, Νεοχώρι, Περιστέρι, Μεσοχώρι, Καστανιά, Κοπνοχώρι, Λυχνός, Ιερά Μονή Αγάθωνος, Αμαλώτα, Βασιλικά.

201-500 κατ. οι οικισμοί: Πύργος, Συκά, Αργυροχώρι Κορυά, Λαδικού, Ροζωνιά, Κωσταλέξη.

501-1000 κατ. οι οικισμοί: Μεσολάτες, Κομποτάδες, Υπάτη, Α. Υπάτης.

Στην περιοχή δεν υπάρχουν κέντρα εργασίας με κάποιο σοβαρό μέγεθος απασχόλησης. Ο τριτογενής τομέας (τουρισμός) εμφανίζει εποχιακή ανάπτυξη με αντίστοιχη ένταση μετακινήσεων την περίοδο λειτουργίας του θεραπευτηρίου των ιαματικών πηγών (Μάης-Οκτώβρης).

Ο οικισμός της Υπάτης λειτουργεί σαν κέντρο Β βαθμού εξυπηρέτησεων (επίπεδο επαρχίας) και ως εκ τούτου συγκεντρώνει μία σειρά από υπηρεσίες (ειρηνοδικείο, Αγροτικό ιατρείο, θυρίδα ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, Δημοτικό, Γυμνάσιο - Λύκειο) που εξυπηρετούν τους παραπάνω οικισμούς. Για τις ίδιες υπηρεσίες μετακινούνται 20 υπάλληλοι από Λαμία.

Λόγω της εσωτ. μετανάστευσης από τον αγροτικό χώρο στα μεγάλα αστικά κέντρα στη διάρκεια της δεκαετίας 61-71 ο πληθυσμός της περιοχής εμφανίζεται ιδιαίτερα γηρασμένος.

Ενδεικτικά αναφέρεται το δυναμικό οικιστικό κέντρο της περιοχής, η ΥΠΑΤΗ, όπου ο οικονομικά ενεργά πληθυσμός φθάνει το 32,6%, σύμφωνα με στοιχεία απογραφής του 1981.

Ποσοστό που είναι χαμηλότερο από εκείνο του νομού 38% και πολύ χαμηλότερο από το ποσοστό του οικισμού το 1961, που έφθανε το 51%.

Με βάση την απογραφή (των μελετητών Γ.Π.Σ. ΥΠΑΤΗΣ) η πυραμίδα των ηλικιών δείχνει γηρασμένο πληθυσμό αφού το ποσοστό της ομάδας των 60 και άνω είναι 18% ενώ οι ομάδες 0-18 είναι καθηλωμένες στο 22%.

Όσον αφορά την διάρθρωση της απασχόλησης της περιοχής, αναφέρεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα (γεωργία - κτηνοτροφία).

Διαφοροποίηση εμφανίζεται μόνο στους οικισμούς Υπάτης και Α.Υπάτης, όπου παρατηρείται σημαντικό υψηλό το ποσοστό του τριτογενή τομέα λόγω της λειτουργίας των Λουτρών, της συγκέντρωσης (έχουν παραμείνει) σημαντικού, αριθμού υπηρεσιών που εξυπηρετούν την ευρύτερη περιοχή.

Με βάση τα στοιχεία του Γ.Π.Σ. Υπάτης, η διάρθρωση της απασχόλησης στο επίπεδο του οικισμού είναι:

Συνολικός πληθυσμός 988.		
απασχόληση	άτομα	%
πρωτογενής	110	34
δευτερογενής	83	26
τριτογενής	129	40

Όσον αφορά τις λεωφορειακές γραμμές που εξυπηρετούν την περιοχή και διέρχονται περιφερειακά του οικισμού της Υπάτης, είναι:

- 1 λεωφορειακή γραμμή που ξεκινάει από Αμμόα και τερματίζει στην Υπάτη, με συχνότητα 10 λεωφ. / ημερησίως.
- 1 λεωφορειακή γραμμή που ξεκινάει από Αμμόα, τερματίζει στην Καστανιά διερχόμενη από Υπάτη, 1 λεωφ. / ημερησίως
- 1 λεωφορειακή γραμμή που ξεκινάει, διέρχεται από Α.Υπάτης και από τους οικισμούς Λαδικού, Συκέα, Αγ. Σώστη και κατευθύνεται στη Σπερχειάδα. 2 φορές / μέρα για άυχνά μέσω Α. Υπάτης - Ροδωνιάς.

Λόγω της περιφερειακής διέλευσης των λεωφ. γραμμών από Υπάτη, υπάρχει πρόβλημα άμεσου μέσου προσέλασης στο βαθμό που οι παραπάνω οικισμοί εξαρτώνται από πολλές εξυπηρετήσεις υπηρεσιών, εκπαίδευσης από τον οικισμό της ΥΠΑΤΗΣ.

ΙΣΤΟΡΙΑ.

Η Περιοχή σηματοδοτείται από την πόλη της Υπάτης. Είναι γνωστή από τον 3ο π.χ. αιώνα ως πρωτεύουσα των Αινιάνων (φύλο αιολικό) με το όνομα Υπάτη (κατά Αριστοτέλη)-Υπατα (κατά τον Πολύβιο και Ηλιόδοσο), Υπάτα (κατά Στέφανο τον Βυζάντιο), Νέα Πάτρα (στους βυζαντινούς χρόνους), Πατρατζίκι (στην Τουρκοκρατία) και πάλι Υπάτη (από το 1933).

Οι Αινιάνες είχαν εγκατασταθεί στην κοιλάδα του Σπερχειού προερχόμενοι από την Ηπειρο, με την οποία διατηρούσαν δεσμούς στέλνοντας θυσίες και αντιπροσώπους στη Δωδώνη (βλ. "Ιστορία και μνημεία της Φθιώτιδας", Τρ. Παπαναγιώτου)

Στην Υπάτη λάτρευαν τον Υπαταίο Απόλλωνα (θεωρείται σίγουρο ότι υπήρχε και ναός προς τιμήν του που όμως δεν έχει ακόμα προσδιοριστεί), κοντά στα Λουτρά Υπάτης την Αφροδίτη, ενώ άλλη λατρεία διαδεδομένη ήταν προς την Εκάτη.

Γύρω στο 229 π.χ. οι Αιτωλοί κατέλαβαν την Φθιώτιδα και κατ'αρχήν την Υπάτη και ερήμωσαν τη χώρα των Αινιάνων. (Σπέρχειαι, Μακρακώμη), την ίδια όμως την Υπάτη λόγω της οχυρής θέσης της, την έκαναν πρωτεύουσα της Αιτωλικής Ομοσπονδίας.

Κατά την Ρωμαϊκή εποχή η Υπάτη ήταν η ανθηρότερη και σπουδαιότερη πόλη της Φθιώτιδας (υπάρχουν πολλά ευρήματα της εποχής αυτής).

Το 54 μ.χ. ο Απόστολος Ηρωδίων (συγγενής του Απόστολου Παύλου), ίδρυσε την πρώτη Επισκοπή στην Υπάτη (ναός Αγ. Ηρωδίωνα).

Στους Βυζαντινούς χρόνους, η πόλη συνέχισε να είναι από τις σπουδαιότερες της περιοχής και η εκκλησία της έγινε Μητρόπολη που υπάχταν σπ' ευθείας στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλης. Γύρω

στο 540 μ. χ. επισκευάστηκαν τα τείχη και συμπληρώθηκαν με νέα οχυρωματικά έργα (Ιουστινιανός).

Στους χρόνους των Βουλγαρικών επιδρομών (995 μχ) μετονομάστηκε σε Νέα Πάτρα.

Στους χρόνους της Φραγκοκρατίας η Υπάτη έγινε έδρα καθολικής Αρχιεπισκοπής (1205 μ.χ.), ενώ το 1314 μ.χ. υπάγεται στη Βαρώνια του Ζητούνιου.

Το 1319 -1387 μ.χ. οι Καταλανοί (Ισπανοί) ένωσαν υπό την κατοχή τους πόλεις από Αθήνα ως Δομοκό και Φάρσαλα και δημιούργησαν το Δουκάτο των Νέων Πατρών.

Κατά την Τουρκοκρατία η Υπάτη - Νέα Πάτρα μετονομάστηκε σε Πατρατζίκι (μικρή Πάτρα), ανήκε στο σαντζάκιο της Ναυπάκτου και ήταν έδρα αρματολικίου (Κοντογιανναίοι) που έφτανε μέχρι τον Παρνασσό και συνόρευε για τα αρματολίκια Αγράφων και Καρπενησίου.

Στους χρόνους της επανάστασης του 1821, η Υπάτη έγινε πολλές φορές πεδίο μαχών, το Κάστρο της όμως παραδόθηκε από τους Τούρκους μετά τη συνθηκολόγηση του Σουλτάνου (1832). Μετά την απελευθέρωση και επειδή βρισκόταν στην πρώτη γραμμή των συνόρων, αποτέλεσε σημαντικό στρατιωτικό κέντρο.

Γύρω στα 1810 η Υπάτη αριθμούσε 7500 κατοίκους από τους οποίους οι μισοί ήταν Τούρκοι και μισοί Έλληνες, ενώ υπήρχαν ακόμη 300 Εβραίοι (εγκοινοτομημένοι από τους Ρωμαϊκούς χρόνους). Το 1843 εγκρίθηκε το Πολεοδομικό της Σχέδιο (Β.Δ 19/31 Μαρτίου 1843) και ήταν από τα πρώτα πολεοδομικά σχέδια της χώρας.

Μετά το 1933 έλαβε το όνομα Υπάτη. Από το 1836-1912 αποτελούσε έδρα Δήμου Β τάξης, που περιλάμβανε τους οικισμούς: Βασιλικά, Βουγώμυλος (Αργυροχώρι), Εδώθε Χωμιαινή (Δάφνη), Πέρα Χωμιαινή (Ανατολή), Ζαπάντη (δεν είναι γνωστή η θέση της, αλλά ήταν τόπος διαμονής Βλαχοποιημένων), Καράλη, Καρυά, Λαδικού, Λάλα (Ροδωνιά), Λιάσκοβο (Μεσοχώρι), Λουπάκι (δεν είναι γνωστή η θέση του), Λυχνά, Μάντζου (Περιβόλι), Μεξιάτες, Νεοχώρι, Ρυγόβανο (Κοινοχώρι), Σμόκαβο (Πύργος), Συκά.

Κατά την διάρκεια της Γερμανικής κατοχής η Υπάτη ήταν κέντρο της αντίστασης και δοκιμάστηκε πολλές φορές από τους κατακτητές.

Εδώ ξέσπασε η οργή των Γερμανών ως αντίποινα για την ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοπόταμου. Δεκα άτομα εκτελέστηκαν, κτίρια πολλά ανατινάχτηκαν - εκκλησία Αγ. Γεωργίου - και η πόλη ολοκληρη παραδόθηκε πολλές φορές στις φλόγες.

Μνημεία και ευρήματα υπάρχουν πολλά, από όλες τις χρονικές περιόδους της ιστορίας και από την Αρχαιολογία είναι κρυμμένα τα εξής:

1. Κάστρο με αλληπάλληλες επιδιορθώσεις και προ-

- σθήκες σε όλη την μακραίωνη ιστορία του οικισμού (ΦΕΚ 28/2922).
2. Ολόκληρη η περιοχή χαρακτηρίζεται ως Αρχαιο-λογικός χώρος (ΦΕΚ 661/85)
 3. Μονή Αγιάθωνος (Β.Δ. 19-4-1921)
 4. Ναός Αγ. Σωφίας (ΦΕΚ 389/63) φωτ. 51
 5. Κτίριο Καποδιστριακού Στρατώνα στην Υπάτη (ΦΕΚ 177 /82) φωτ. 52.
 6. Υδρόμυλος στη θέση "Μεγάλη" του Δήμου Υπάτης (ΦΕΚ 711/86).

ΧΩΤΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ.

Όλοι οι οικισμοί βρίσκονται στις παρυφές και στις πλαγιές της Οίτης, πράγμα που σημαίνει τον Βορεινό για τους περισσότερους προσανατολισμό. Οι ορεινοί (πάνω από Υπάτη) οικισμοί χαρακτηρίζονται για την πανοραμική θέα προς τον κόμμο της Λαμίας (Υπάτη, Λυχνιά, Καστανιά, Μεσοχώρι), για την πυκνή βλάστηση (δάση με έλατα), ενώ για την επιλογή της θέσης τους, ισχύει ότι για τους ορεινούς σκοπούς του Ελλαδικού χώρου (βλ. περιοχή Σπερχειάδας).

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΚΕΛΥΦΟΣ.

Οι παρακάτω οικισμοί οργανώνονται σαν οικιστικά σύνολα με τα εξής τυπικά χαρακτηριστικά (που ακολουθούνται λιγότερο ή περισσότερο):

1) Περιοχή κέντρου, που συνδυάζει κεντρική πλατεία και εκκλησία, λειτουργώντας ως ο μοναδικός κοινωνικός χώρος συγκέντρωσης των κατοίκων. Πολλές φορές, ο χώρος του προαυλίου και αυτός της πλατείας ταυτίζονται, στοιχείο που δηλώνει το εξαιρετικά μικρό διατηρημένο μέγεθος αυτής της κεντρικής περιοχής, όπως ίσχυε από παλιά.

Γύρω από την πλατεία επίσης βρίσκονται το ή τα καφενεία του οικισμού, κοινοτικό κατάστημα και το Δημοτικό Σχολείο, το οποίο στις μέρες μας δίνει συνήθως την εικόνα εγκατάλειψης στο βαθμό που τα περισσότερα δεν λειτουργούν. (φωτ. 56).

2) Η περιοχή κατοικίας, οργανώνεται συνήθως σε μαχαλάδες (επιμέρους ομάδες περιοχών κατοικίας. Αυτή η μορφή χωρικής οργάνωσης, εντάσσεται στο τυπικό μιάς διαδικασίας που σχετίζεται με την διαχρονική εξέλιξη του ορεινού ελληνικού χωριού:

Αφορά ένα τρόπο παραγωγής χώρου που έχει τις ρίζες του στον νομαδικό τρόπο ζωής πληθυσμιακών ομάδων, ασχολούμενων με την κτηνοτροφία οι οποίοι ήταν οργανωμένοι, σε κλειστά κοινωνικά σχήματα με συγκεκριμένη ιεραρχία και συγγενικούς δεσμούς.

3) Στους περισσότερους οικισμούς δεν υπάρχει συνεκτικός Πολεοδομικός ιστός (πλην της περιοχής γύρω από την πλατεία), με αποτέλεσμα η εικόνα του συνόλου να παράγεται κυρίως από την απλή επανάληψη

απλών όμοιων στοιχείων, που εντάσσονται σε μία κατασκευαστική και μορφολογική ενότητα και τις παραλλαγές της.

Η πρόσβαση προς το σπίτι γίνεται μέσω της αυλής - στοιχείο τυπικής χωρικής οργάνωσης, που συνδέει τους κύριους - χώρους κατοικίας με τους υπόλοιπους: αποθήκες, υπόστεγα, φούρνα, αχυρώνες κ.λ.π.

Γενικά παρατηρεί κανείς πως η μετάβαση από τον δρόμο στην αυλή και από εκεί στους κύριους χώρους διαμονής (όροφος) μέσω του μπαλκονιού, έχει σαν αποτέλεσμα μία αρμονική κλιμάκωση της κίνησης από το δημόσιο στο ιδιωτικό, αλλά και από τον υπαίθριο στον εσωτερικό χώρο.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι στην περιοχή Υπάτης δεν υπάρχουν αυλόπορτες, κλειστοί περίβολοι κ.λ.π.

Η μονάδα κατοικίας αφορά το τυπικό αγροτόσπιτο (χωρίς ιδιαίτερη καλλιτεχνική αξία) με τον ισόγειο ή ημιυπόγειο χώρο (αποθήκες, μαγειριού - χωρισμένου / από τον σταύλο των ζώων) και τον κύριο χώρο διαμονής στον όροφο. Χαρακτηριστικό στοιχείο - το μπαλκόνι (χαγιάτι) όπου καταλήγει πέτρινη εξωτερική σκάλα.

Ο τρόπος δόμησης είναι ο τυπικός: πέτρινη, ανεπίχρηστη τοιχοποιία, οριζόντιες ξυλοδεσίες για ενίσχυση - δέσιμο της κατασκευής, επικάλυψη της τετράρριχτης ξύλινης στέγης με κεραμίδια βυζαντινά. Η συνηθισμένη κλίση είναι γύρω στα 20-25%, ενώ στους πιο ορεινούς μπορεί να φτάνει το 30%. Τα ανοίγματα είναι στενόμακρα, μικρά, με αναλογία συνόλου επιφανείας τους γύρω στο 20% της συνολικής επιφάνειας όψης. (φωτ. 47, 48, 49).

Σημειώνουμε ότι λίγα δείγματα τέτοιων σπιτιών έχουν διασωθεί, τόσο στα πεδινά όσο και στα ορεινά χωριά. (Μεξιδάτες, Υπάτη, Καστανιά, Συκά). φωτ. 50, 54

Οι σημαντικές αλλοιώσεις έχουν προκύψει με την ανοικοδόμηση μέσω στεγαστικών δανείων μετά τον σεισμό του 1980 - π.χ. στην Καστανιά, όπου έχει διαμορφωθεί θύλακας από νέες οικοδομές στην είσοδο του οικισμού με υλοποιημένο σύστημα δόμησης το "πανταχόθεν ελεύθερο" (ισχύει των πτερύγων) και χαρακτηριστικά στοιχεία: μεγάλος όγκος κτίσματος, οπλισμένο σκυρόδεμα, δώμα.

Οι αλλοιώσεις στα ήδη υπάρχοντα κτίσματα σχετίζονται με αντικατάσταση κουφωμάτων (χρήση νέων από αλουμίνιο) και προσθήκες χωρίς προσαρμογή στο ήδη διαμορφωμένο περιβάλλον της υφιστάμενης κατοικίας.

ΙΣΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΑΘΩΝΟΣ.

Εμπνευστικός τύπος, γνωστός σε πανελλαδική κλίμακα, τόσο για το εξαιρετό φυσικό περιβάλλον, όσο και για τις επιτυχημένες επεμβάσεις σε όψυχο και

έμφωνο δυναμικό. (φωτ. 39-43).

Βρίσκεται σε 645 μ. υψόμετρο, δυτικά από τον οικισμό της Υπάτης.

Σε πλαγιά με θέα τον κάμπο, περιβάλλεται από πυκνή βλάστηση από έλατα.

Κατέχει την πρώτη θέση Μονής στην Μητρόπολη Φθιώτιδας, ενώ μέχρι το 1824 ανήκε στην Μητρόπολη της Υπάτης και λειτουργούσε ως το θρησκευτικό κέντρο της Στερεάς Ελλάδας. Μέχρι και την Μοναστηριακή απολλοτρίωση του 1937 διέθετε ιδιαίτερο πλούτο με υδρομύλους, υδροτριβεία, μετόχια, κτήματα, καλλιέργεια μεταξιού, προβατοπούμνια και αιγοπούμνια. Σήμερα στην κατοχή της Μονής, εκτείνεται αξιόλογος βιότοπος εκτροφής θηραμάτων (κυρίως ζαρκαδιών) και παραδεισών πτηνών (με εκκολαπτικές μηχανές για αναπαραγωγή).

Τον καιρό αυτό ολοκληρώνονται οι εργασίες διαμόρφωσης κτιρίων που παραχωρήθηκαν στο Δασαρχείο από τη Μονή για την ίδρυση "Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της Οίτης" κατά τα πρότυπα του αντίστοιχου μουσείου Γουλιανόρη. Στο Μουσείο αυτό απεικονίζεται όλη η αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα του Εθνικού Δρυμού της Οίτης.

Επίσης πρόκειται να επαναλειτουργήσει η σχολή θηραφυλάκων, που λειτουργούσε παλιά.

Ιδρυτής της Μονής θεωρείται ο Οσιος Αγαθών από τον οποίο φέρει και το όνομά της. Λέγεται ότι την 6η Αυγούστου 1200 ή 1400 βρήκε μετά από όραμα, την εικόνα της Θεοτόκου βρεφοκρατούσης σε σπήλαιο ευρισκόμενο σε διπλανό δάσος.

Στον εσωτερικό αύλειο χώρο, δεσπόζει το Καθολικό, κτίσμα του 13ου και κατά άλλους του 14ου αιώνα. Είναι ένα από τα ελάχιστα βυζαντινά κτίσματα που σώζονται στο νομό μεγάλου αρχαιολογικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος. Εντάσσεται στον Σταυραειδή, τετρακιόνιο, πεντάτρουλλο τύπο Νεού, με τέσσερα παρεκκλήσια στις τέσσερις γωνιές του καθολικού.

Το 1821 η Ιερά μονή πυρπολήθηκε και κήκε από τους Τούρκους. Σώθηκε μόνο το κτίσμα του καθολικού, καταστράφηκε όμως σε μεγάλο τμήμα ο εσωτερικός του διάκοσμος.

Οι τρεις διασωθέντες μοναχοί, από άγνοια τότε, κάλυψαν με επιχρίσματα τις τοιχογραφίες (15 αιώνα) επειδή αυτές είχαν υποστεί κάποιες ζημιές από τις φλόγες.

Οι τοιχογραφίες ιστορικής των παρεκκλησιών είναι του 16ου και 17ου αιώνα.

Αξιόλογο επίσης είναι και το Τέμπλο του Καθολικού, (έργο των μέσων του 17ου αιώνα), το οποίο φέρει ευλόγλυπτες παραστάσεις από την Παλαιά Διαθήκη.

Προέρχεται από το καθολικό του Μετοχίου Ι. Μονής "Άγιος Γεώργιος" Στυλίδας, επειδή το τελευταίο έμεινε έρημο επί σειρά ετών.

Αξιολογώτατο Σκευοφυλάκιο - Μουσείο στεγάζεται στα Ισόγεια νεόδμητα κτίρια 5 δωματίων, όπου συστηματικά συγκεντρώνονται ευρήματα, κειμήλια, φερμάγεια, χειρόγραφα, σπάνια βιβλία από το 1555 - 1850.

Επιβάλλεται να γίνει ειδική μελέτη, η οποία θα χρησιμοποιήσει όλο αυτό το υλικό που σχετίζεται με την ιδιαίτερη ιστορία του μοναστηριού το οποίο από την ίδρυσή του έχει συνδυαστεί με την ιστορία του τόπου και λειτούργησε ως κατάλυμα - καταφύγιο τόσο στην περίοδο της επανάστασης του '21, όσο και σε σημαντικές καμπές της νεώτερης ιστορίας μας: "δείγμα ζωντανό" ο Ηγούμενος της Μονής, Γερμανός, (γνωστός ως "Πάτερ Ανυπόμονος", σύντροφος του Άρη Βελουχιώτη κατά την περίοδο της Γερμανικής καταχής), η συμβολή του οποίου στην όλη διαμόρφωση και εμπλουτισμό της Μονής είναι καθοριστικός σημασίας.

1. Φουφράσιωδα της Οίκης· βόην ανατολική παρυφή του χωριού Αμυγρί και γ. των λ. Υπάτης, μέ υψος 600μ περίπου· πιθανό ιστορικό προϊστορικών υατικών Σπερκείων (Αμυγρίου, Λιανουλαδίου), αλλά και τοπος λατρείας υατικής θεότητας· αγάλματα → αμική γεωλιθικού πολιτισμού.
2. 8945/23-8-63 (φ.ε.μ 389/3-9-63) Γηλοφος μεγάλου προϊστορικού εντοιμισμού επί θέση "Παλιόμυλος" 1 Km Α του 1154/1-3-64 (φ.ε.μ 91/19-3-64) Λιανουλαδίου και παρα την αριστερά οδό του Σπερκείου.
3. γ.α.β.1/132/25485/649/11-7-86 (φ.ε.μ 611/8/23-9-86) χαρακτηρισμός του Ι. Καού Αχ. Γεωργίου Λιανουλαδίου ως έργο τέχνης

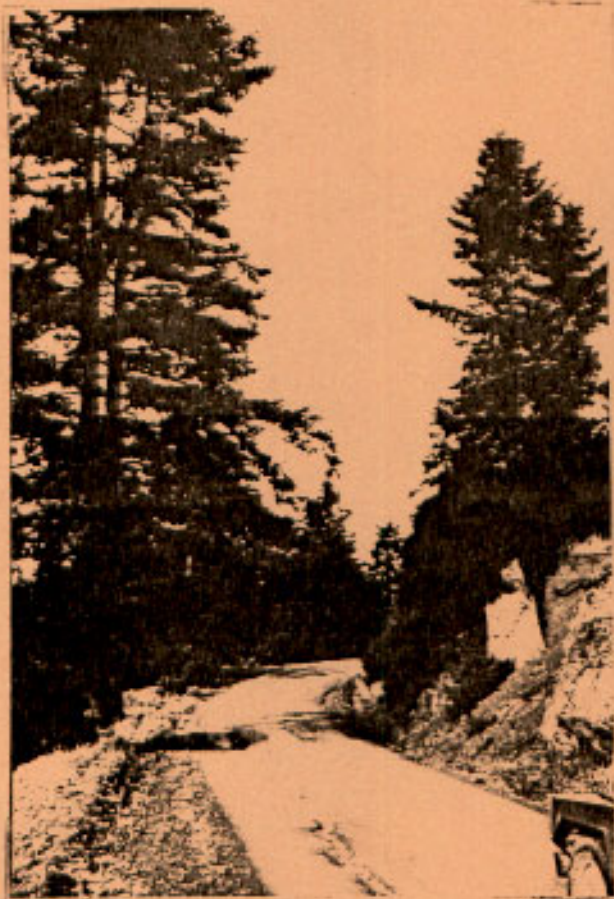
ΥΠΑΤΗ

4. Χαρακτηρισμός περιοχής Υπάτης ως αρχαιολογικού χώρου· Α1/Φ14/15694/590/14-4-86 (φ.ε.μ 661/ε.β.1.11.85)
5. Πλάτρο Υπάτης· (β.Δ. 25-2-1922 (φ.ε.μ 28/26-2-22)
6. οίκοι Αχίος Σοφίας· (8945/23-8-63 (φ.ε.μ 389/3-9-63)
7. Γ/375/10254/24-3-1982 (φ.ε.μ 177/8/21-4-1982) Έργο τέχνης που χρειάζεται ειδική κρατική πρόταση και ιστορικό μνημείο (Ν. 1167/50) το κτίριο του Στρατώνα της πόλεως Υπάτης, ιδιοκτησίας του Δήμου Υπάτης.
Αυτή τη στιγμή χτίζονται εργασίες αποκατάστασης του προβλεπεται να λειτουργήσει ως ξενοκός, χώρος επιθέσεων και επιδράσεων.
8. γ.α.β.1/Φ32/29743/585/31-7-86 (φ.ε.μ 711/8/23-10-86) Χαρακτηρισμός του παλιού υδρομυλου επί θέση "Μεγάλη" του Δήμου Υπάτης ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο
9. Ι. Ιστον Αχάθωνος β.Δ. 19-4-1921 (φ.ε.μ 68/26-4-21)

• Μυρημενοι Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία αρμοδιότητας
ΙΔ' ΕΦΟΡΕΙΑΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
[με αρ. υπηρεσιών αποκατάσεων, φ.ε.μ.]

• Τ.Δ. Παλαιαχαιών ιστορία και μνημεία της 4ης εκδόσεως
Λαμία 1974

ΤΕΡΙΟΧΗ ΛΥΤΑΘΣ.

33.

ΤΕΡΙΟΧΗ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ.

Δρομος Λυχνου - Καστανιας.

34.

ΤΕΡΙΟΧΗ ΕΘΝΙΚΟΥ
ΔΡΟΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΚΑΣΤΑΝΙΑ.

35.

Πλαχια Οίτης - με
δρα στον κάμνο.

36.

Υπατη .

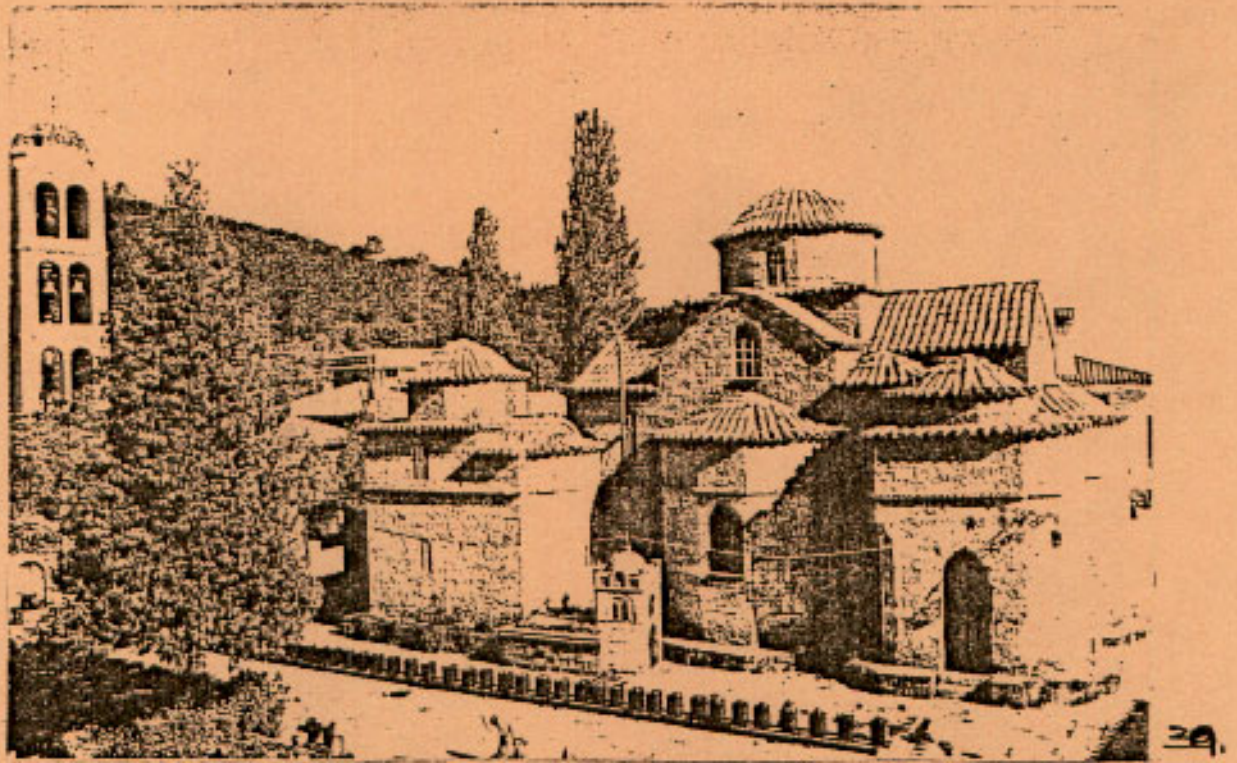
προς την τοποθεσία
'Περιβολία'.

37.

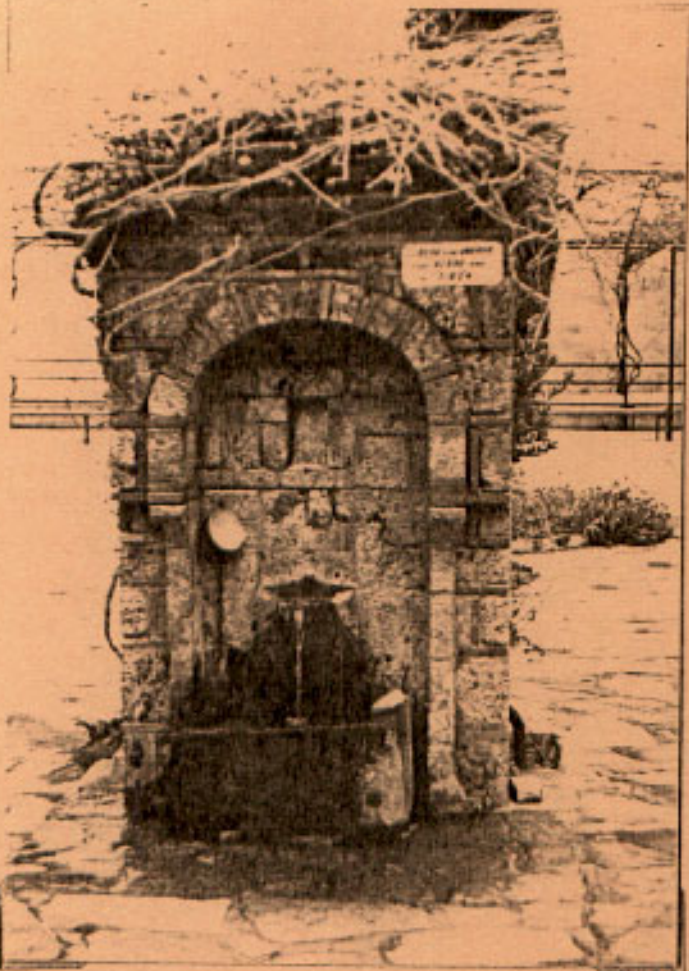
Οίτη .

38.

Ιερα Ψουη Αχαΐνος.

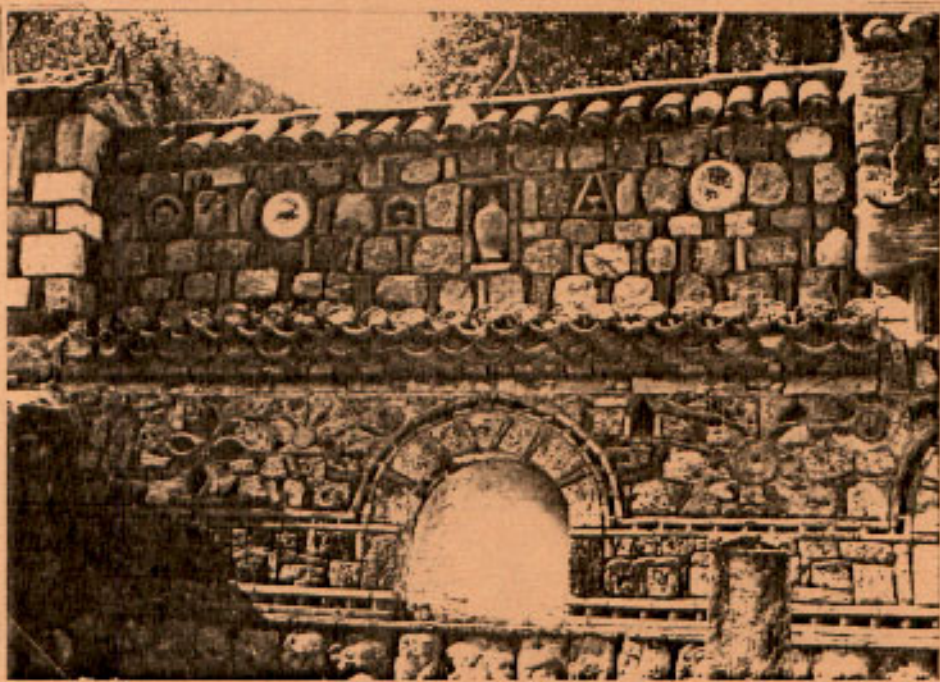

41.

42.

Ιερα Βλουη Αραδυρος.

Υεπιβοτες διαμορφωμενος
απο του Ηραομεσο Ρεφφιαου.

43.

Κοσταλία .

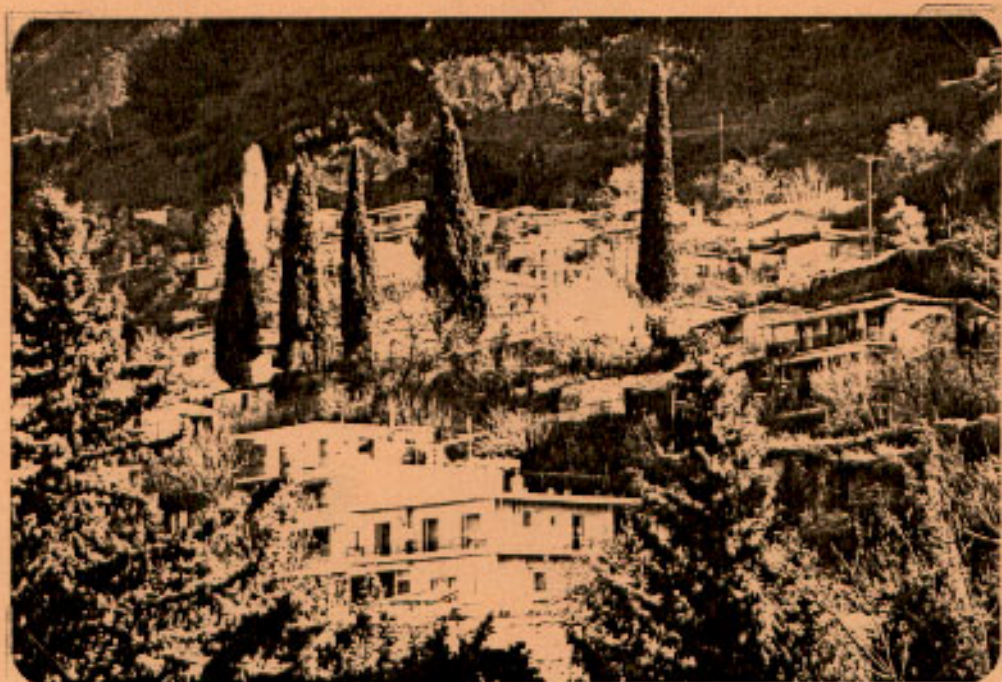
44.

Βλαχιά .

45.

Βλαχιά
(Μερίκη αναβ. η).

46.

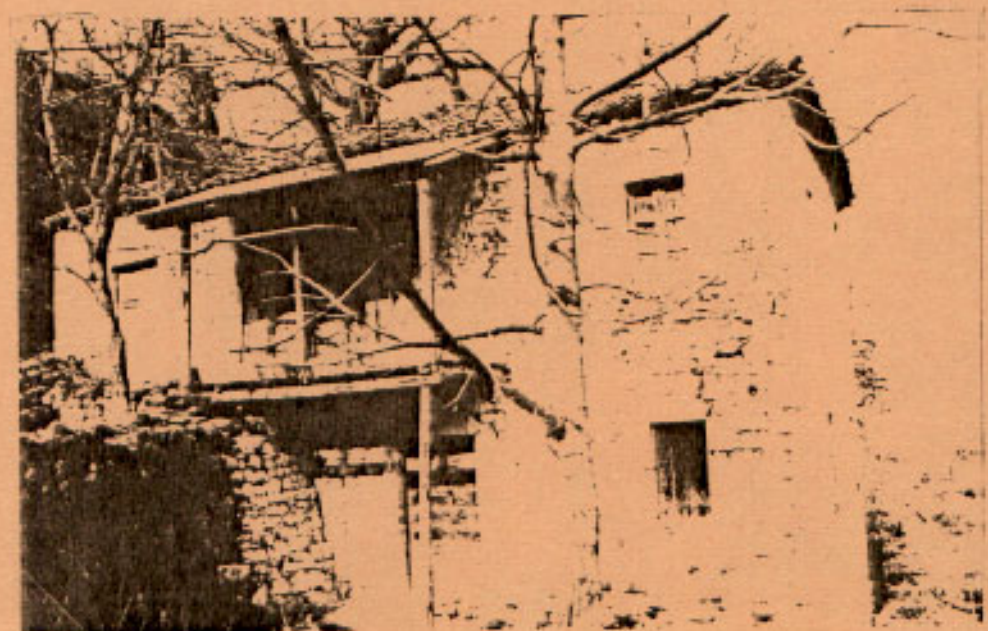

Ζηττα στην Καστλία.

47.

48.

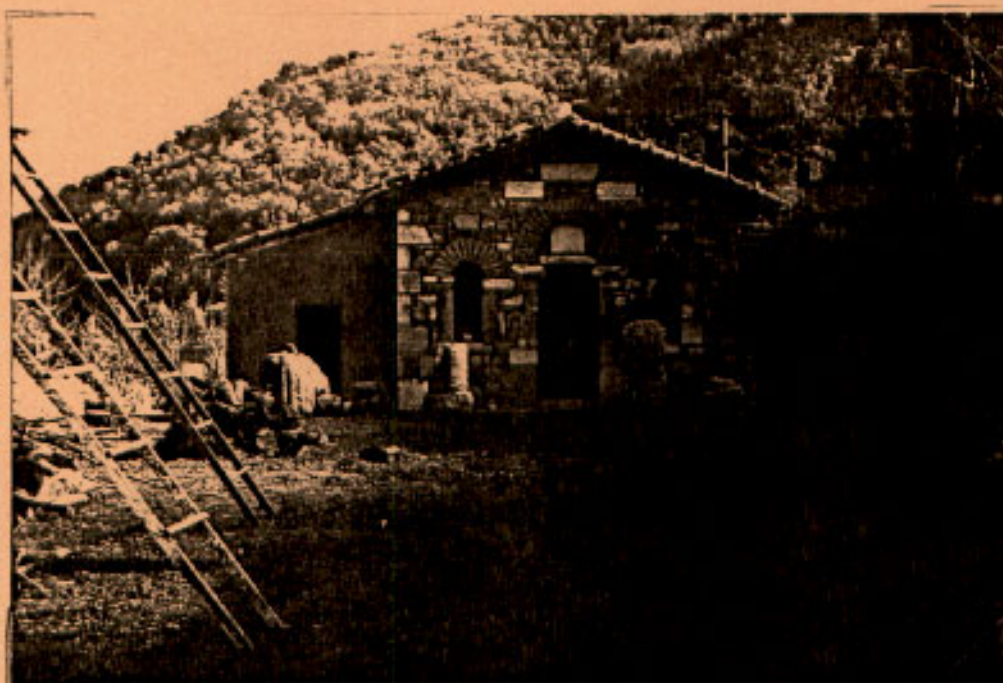
χαρακτηριστικός Έπιτομος
επιτομος.

49.

Καστανία.

50.

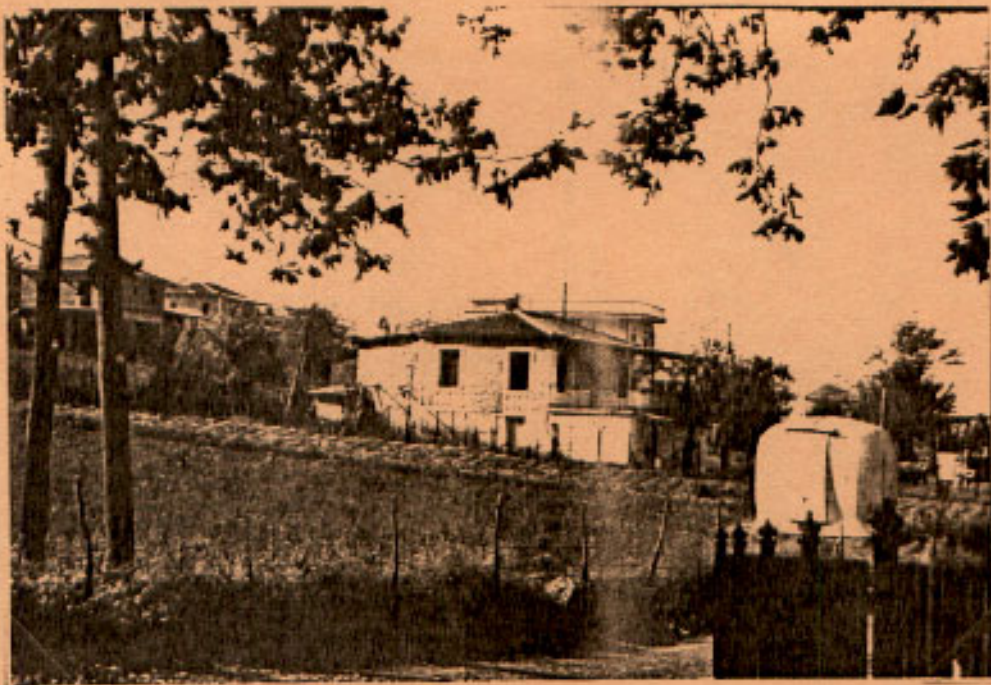
Αγία Σοφία
Λιναρής.

51.

Καποδιστριακός Στρατιώνας Λιναρής (1840) -επιτόλιος αποκατάστασης.

52.

Λυχνό.

53.

Συκο.
(στην Τσαμνιά).

54.

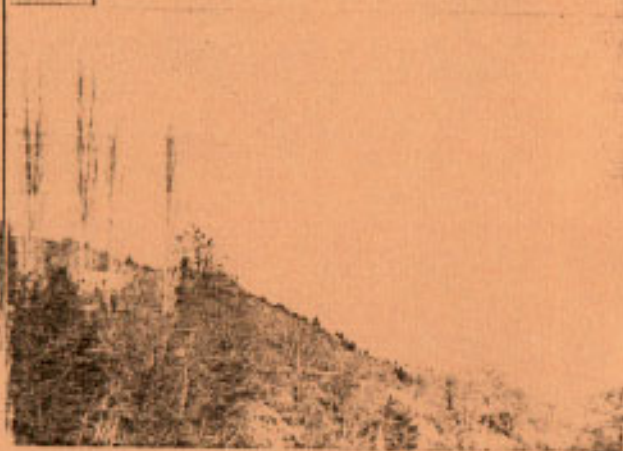
Παρά
Πασκαλίνες Σιόπτες.

55.

56.

Καστανία — η πλατεία με αλώνια, καφέτσιο,
χρυσό κανισέντας, η πλατεία.

Καστανια — κελιά αρχ. II.

57.

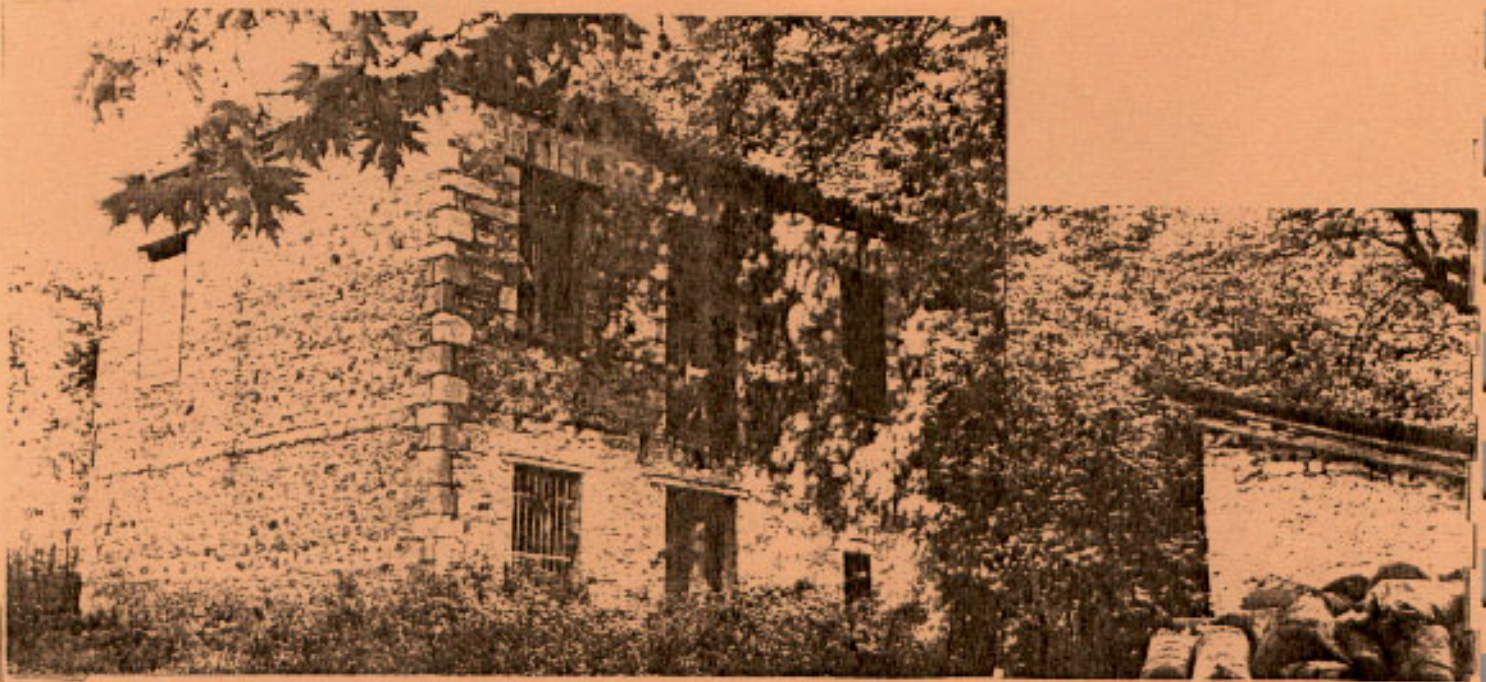
58.

Μεξιάτες. —

χαρακτηρίζονται για την ποικίλη βλάστηση και τα
αγρόνα νερά.

59.

60.

Νερομύλος στις Μεξιάτες (δεν λειτουργεί)

Ο χαρακτηριστικός
χώρος όπου βρίσκεται
η φερώνη (οριζόντια
ή κατακόρυφη), που
λεχεται "ζουρίο".

61.

2.3 ΠΕΡΙΟΧΗ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ - ΠΑΥΛΙΑΝΗΣ

Στο τμήμα του ορεινού συγκροτήματος της Οίτης, που οριοθετείται από τις απόκρημνες χαράδρες του Γοργοπόταμου και του Ασωπού αναπτύσσεται το οικιστικό σύμπλεγμα της 4ης ενότητας μελέτης, περιλαμβάνει τους ορεινούς οικισμούς Οίτη - Παύλιανη - Κουμαρίτσι - Πάνω Δύο Βουνά - Κάτω Δύο Βουνά - Δέλφινα και τους πεδινούς Φραντζή - Αλεπόσιτα - Γοργοπόταμο.

Η περιοχή αυτή της Οίτης γνωστή από την αρχαιότητα σαν η "Οιταίων Χώρα" αποτελεί ένα από τα εντυπωσιακότερα τμήματα του βουνού. Πυκνή βλάστηση από κωνοφόρα και βελανιδιές ξεκινά χαμηλά στα φαράγγια και φθάνει ως την κορυφή. Οι πυκνοφυτεμένες δασώδεις εκτάσεις εναλλάσσονται με απότομες βραχώδεις επιφάνειες και μεγάλες εκτάσεις βοσκατόπων. Την αξιόλογη χλωρίδα - εδώ θα πρέπει να αναφερθεί η σημαντική παραγωγή σε σπυροφόρα και γεωργικά προϊόντα που καλλιεργούνται στην έφορη γή - συμπληρώνει πλουσιώτατη πανίδα - ανάκαθεν η περιοχή αποτελούσε τόπο εξόρμησης των κυνηγών. Στο υψηλότερο σημείο και σε υψόμετρο 2152 μ. εκταίνεται το οροπέδιο της καταβάθρας περιοχή που εντάσσεται στις ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Οι βράχοι της Καταβάθρας υψώνονται σαν "απειρομέγεθες τείχος"* περιβάλλοντας το πανέμορφο κατάφυτο οροπέδιο.

Στην περιοχή συλλέγονται τα νερά από τους υπερκείμενους ορεινούς όγκους και μέσω ενός σπηλαίου - σ' αυτό οφείλει και το όνομα της - διοχετεύονται στον Γοργοπόταμο. Το εξαιρετικό φυσικό τοπίο συμπληρώνει η πανοραμική θέα προς την Κοιλιάδα του Σπερχειού, τον Μαλλιακό κόλπο και προς τον ορεινό όγκο της Γκιώνας και των Βαρδουσίων.

Στην κατάφυτη με έλατα δασική διαδρομή από Παύλιανη προς Καστανιά - στον εθνικό δρυμό της Οίτης βρίσκεται το ορειβατικό καταφύγιο της Οίτης, μικρής όμως δυναμικότητας και το οποίο επιδέχεται παραπέρα αξιοποίηση.

Οι κύριες ορειβατικές πορείες της περιοχής σχετίζονται άμεσα με το καταφύγιο.

* Βορτοέλα.

ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΕΙΣ.

Οι οικισμοί δεν είναι προσπελάσιμοι από το Εθνικό Δίκτυο εκτός του Γοργοπόταμου και της Οίτης-Παύλιανης. Ανάμεσα στους υπόλοιπους αναπτύσσεται υποτυπώδες οδικό δίκτυο που στην ουσία είναι ένα σύμπλεγμα δασικών και αγροτικών δρόμων με αποτέλεσμα να αποκλείονται οι οικισμοί την εποχή των χιονοπτώσεων. Ο οδικός άξονας Γοργοπόταμου - Παύλιανης πέραν του ότι θα συντόμει σημαντικά την σύνδεση με την Λαμία θα αξιοποιούσε και το εξαιρετικό κατάφυτο δάσος ελάτης και γραφικών πηγών τοπίου. Μια άλλη αξιόλογη διαδρομή που στερείται ακόμη και υποτυπώδους χάραξη είναι ο άξονας Παύλιανη - Καστανιά (Υπάτη). Η κεντροβαρική θέση που κατέχει η Παύλιανη ενισχύεται ακόμη περισσότερο με τον άξονα Παύλιανη - Ανατολή διαδρομή εξαιρετική που όμως βρίσκεται σε πολύ κακή κατάσταση (σύνδεση περιοχής με Δ. Φθιώτιδα).

ΙΣΤΟΡΙΑ.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί από τον 4ο π.χ. αιώνα, η περιοχή αποτέλεσε ίδιον κράτος την Οιταία χώρα.

Ο χώρος είναι διάσπαρτος με μνημεία από την Καταβόθρα μέχρι την συμβολή του Γοργοπόταμου με τον Σπερχειό.

Η Καταβόθρα αποτέλεσε τον τόπο μαρτυρίου του μυθικού Ηρακλή. Οι ευρισκόμενοι σφόνδυλοι ζωικών κιώνων ανήκαν σε πρότυλο ναό των αιτωλικών χρόνων (3ον αιώνα) με πρόδρομο και σκό σε παράσταση. Κάτω από τα ερείπια του υπάρχουν λείψανα πωρολιθών από αρχαιότερο ναό (6ος αιώνας). Διαπιστώθηκε και η ύπαρξη βωμού. Στον ίδιο λόφο στα Β. υπάρχουν θεμέλια ορθογώνιας ζωικής στοάς. Στον λόφο Τσάμη κοντά στη Παύλιανη υπάρχουν λείψανα οχύρωσης αρχαίας Πόλης, που ταυτίζεται με τον αρχαίο Ακυφα.

Στον λόφο Αετός κοντά στην κοινότητα Οίτης βρίσκονται λείψανα οχύρωσης αρχαίας πόλεως του κοινού των Οιταίων.

Η κορυφή του τερόστιου βραχώδους όγκου που υψώνεται πάνω απ' την γέφυρα του Ασωπού αποτέλεσε το περίφημο κάστρο της Ωριάς (Κουβέλου). Στα σωζόμενα λείψανα του μεσαιωνικού οχυρωματικού περιβάλλοντος και του πύργου αναγνωρίζεται το φρούριο του Σιδηρόκαστρου των χρόνων της Καταλονοκρατίας. Στα λείψανα αυτά ο Lolling αναγνώρισε την αρχαία Τραχίνα in Πρωτεύουσα των Μαλίων. Κοντά στο χωριό Αλεπόπιτα βρίσκεται ο ναός Μεταμόρφωσης του 11ου αιώνα. Πάνω από την εκκλησία σώζεται ημικατεστραμμένο από τους Γερμανοταλούς μνημείο του Γιάννη Δουβουνιώτη.

Στο μεγάλο φαράγγι του Ασωπού δεσπόζει η επιβλητική γέφυρα της Παπαδιάς και λίγο πιο κάτω στον Γοργοπόταμο το λίκνο της Εθνικής Αντίστασης, βρί-

οκεται στημένη η περίφημη γέφυρα του Γοργοπόταμου σε μιὰ περιοχή γεμάτη νερό και πυκνή βλάστηση.

ΟΙΚΙΣΜΟΙ:

Εναρμονισμένοι απόλυτα με το φυσικό περιβάλλον οι ορεινοί οικισμοί, χτισμένοι σε φυσικά υψώματα προσφέρουν πανοραμική άποψη του συνόλου τους. Το υψόμετρο τους κυμαίνεται από τα 60 μ. (Γοργοπόταμο) Δύο Βουνά 400 μ. Δέλφινο 600 μ. Κουμαρίτσι 840 μ. και Παύλιανη 1040 μ.

Η χωρική ανάπτυξη του οικιστικού συμπλέγματος ακολουθεί την γεωμορφολογία του εδάφους. Οι οικισμοί χωροθετούνται κατά μήκος της χαράδρας. Η διάρθρωσή τους στο μεγαλύτερο ποσοστό γίνεται παράλληλα με τον κεντρικό άξονα. Απ' αυτόν ξεκινούν μικρά σοκάκια που δημιουργούν συμπαγείς συνήθως θύλακες τις γειτονιές. Ο κεντρικός δρόμος είναι τσιμεντοστρωμένος ενώ οι μικρότεροι χωμάτινοι και σε πολλές περιπτώσεις αδιάνοικτοι. Σε κεντρικό σημείο του άξονα βρίσκεται η πλατεία της κοινότητας με την εκκλησία, το σχολείο, το κοινοτικό Ιατρείο (Παύλιανη), τα μαγαζιά και τα καφενεία.

Στο σύνολό τους οι ορεινοί οικισμοί είναι μάλλον πυκνοδομημένοι. Οι κατοικίες περιβάλλονται από κήπους με χαμηλούς μαντρότοιχους, κάποτε, κατά μήκος του κεντρικού άξονα σχηματίζεται ενιαίο μέτωπο. Τα σπίτια είναι λιθόκτιστα, διάροφα με τετράρριχτη στέγη και χαγιάτι. Τα ανοίγματα είναι μεγαλύτερα στην κύρια όψη, συνολικά όμως εμφανίζεται ένας συμπαγής μάλλον όγκος.

Οι σημαντικότεροι, σε συνολική εικόνα, οικισμοί της ορεινής περιοχής είναι η Παύλιανη και τα Κουμαρίτσι.

Το Κουμαρίτσι είναι ένας πολύ μικρός οικισμός με συνεκτικό χαρακτήρα και με ποσοστό αλλοίωσης πολύ μικρό ώστε να διατηρεί την κλίμακα και τα ιδιαίτερα πολεοδομικά χαρακτηριστικά, καθώς και την αρμονία με τον χώρο.

Η Παύλιανη είναι ο μεγαλύτερος οικισμός της ενότητας και ο πλέον αξιοποιημένος. Χτισμένη σε αρκετά απότομες πλαγιές δεν εφάπτεται ενιαία αλλά διασπασμένη σε γειτονιές.

Μεγάλο τμήμα του οικισμού έχει υποστεί πολλές αλλοιώσεις από την ανοικοδόμηση και τις προσθήκες, τόσο σε επί μέρους μορφολογικά στοιχεία (κουφώματα) όσο και σε μεγαλύτερης έκτασης στοιχεία (μεγάλες βεράντες, σε σχέση με τα παλιά μικρά μπαλκόνια...).

Ωστόσο, η διατήρηση της κλίμακας των βασικών όγκων και της 4ριχτης κεραμοσκεπούς στέγης, συντελούν στην συνολικά "παραδοσιακή" εικόνα του οικισμού.

Αλλωστε υπάρχουν ανέπαφα κάποια παραδοσιακά τμήματα - θύλακες.

Χαρακτηριστικό στοιχείο θεωρούμε την απόλυτη εναρμόνιση του οικισμού συνολικά με το βουνό και το έξοχο φόντο του από πυκνά, πανύψηλα έλατα, στις απόκρημνες πλαγιές.

Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός και οι δύο οικισμοί (Παύλιανης - Κουμαρίτσι) διαθέτουν πανοραμική άποψη προς το γραφικό φαράγγι του Άσωπού και τη σιδηροδρομική γραμμή, καθώς και προς τα σπέοντι χωριά του Καλλιόδρομου.

Οι πεδινά οικισμοί της ενότητας είναι αρκετά αραιοδομημένοι και αλλοιωμένοι, κτισμένοι σε επίπεδο σχεδόν έδαφος δεν έχουν την γραφικότητα των ορεινών στην συνολική τους εικόνα. Διατηρούν κάποια μικρά παραδοσιακά τμήματα κατά μήκος του κεντρικού άξονα και μεμονωμένα κτίρια όπως το παλιό εργοστάσιο ασετυλίνης με αξιόλογη μορφή στον Γοργοπόταμο, και το συγκρότημα Φραντζόμυλου στο Φραντζή.

Η αλλοίωση των οικισμών αυτών είναι πολύ μεγαλύτερη, γεγονός που σχετίζεται άμεσα με την γειτνίασή τους με το μεγάλο αστικό κέντρο και την τάση αποκέντρωσης. Αυτός είναι και ο λόγος που τα τελευταία χρόνια στα χωριά αυτά εμφανίζεται πληθυσμιακή αύξηση. Τα ορεινά χωριά σταδιακά συρρικνούνται και κάποια τον χειμώνα δεν κατοικούνται.

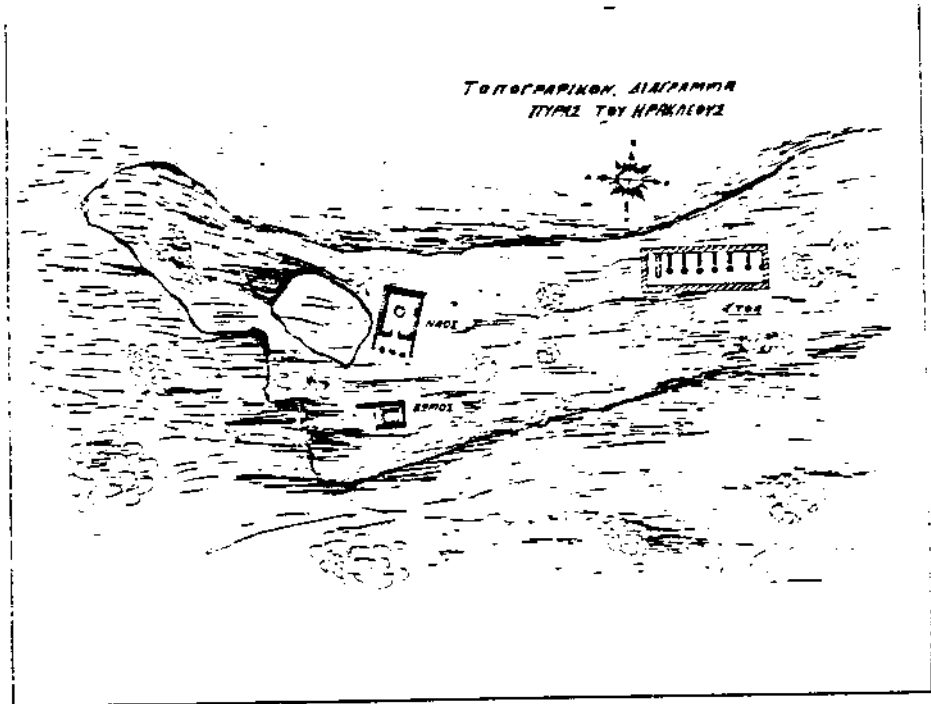
Το καλοκαίρι ο πληθυσμός αυξάνεται σε όλους τους οικισμούς. Η Παύλιανη παρουσιάζει αυξημένη κίνηση - τουρισμό - στην διάρκεια όλου του έτους.

Διαθέτει δύο ξενώνες, εμπορικά μαγαζιά, και ταβέρνες - εστιατόρια.

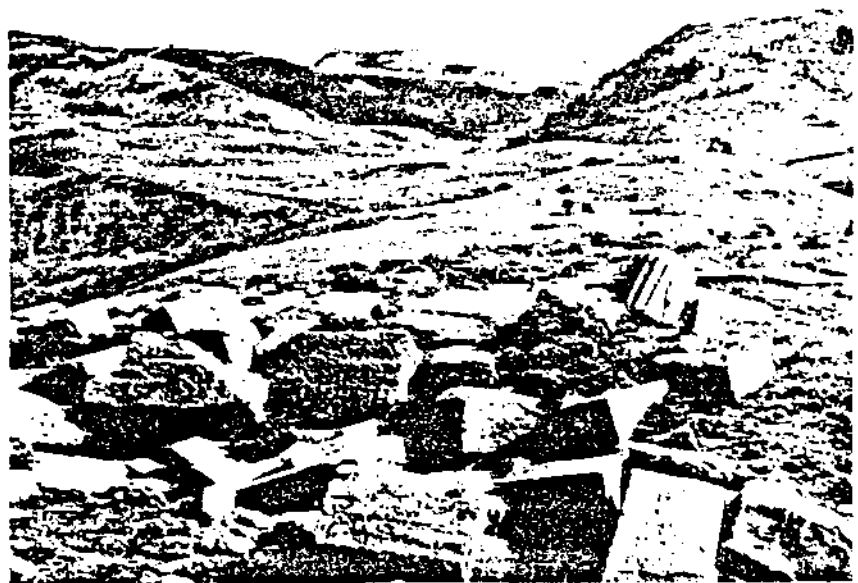
Στο σύνολο πάντως των οικισμών διαπιστώνεται έλλειψη στοιχειώδους κοινωνικής υποδομής (δημοτικό με ελάχιστους μαθητές λειτουργεί στην Παύλιανη - Γοργοπόταμο). Οι ασχολίες των κατοίκων είναι η γεωργία - κτηνοτροφία και στα ορεινά και η υλοτομία.

Στον Γοργοπόταμο λειτουργεί και ιδιωτικό εκτροφείο Πέστροφας και Σολωμού.

Οι κάτοικοι εξυπηρετούνται καθημερινά από την λαμία με την οποία υπάρχει αρκετά συχνή σύνδεση με Λεωφορεία.

Σχεδ. 10. Τοπογραφικόν τῆς Πυρός τοῦ Ἡρακλέους.
(Α.Δ. (παρ.)α, τ. 5, 1919, σ. 25-34, Νικ. Παπαδόκης).

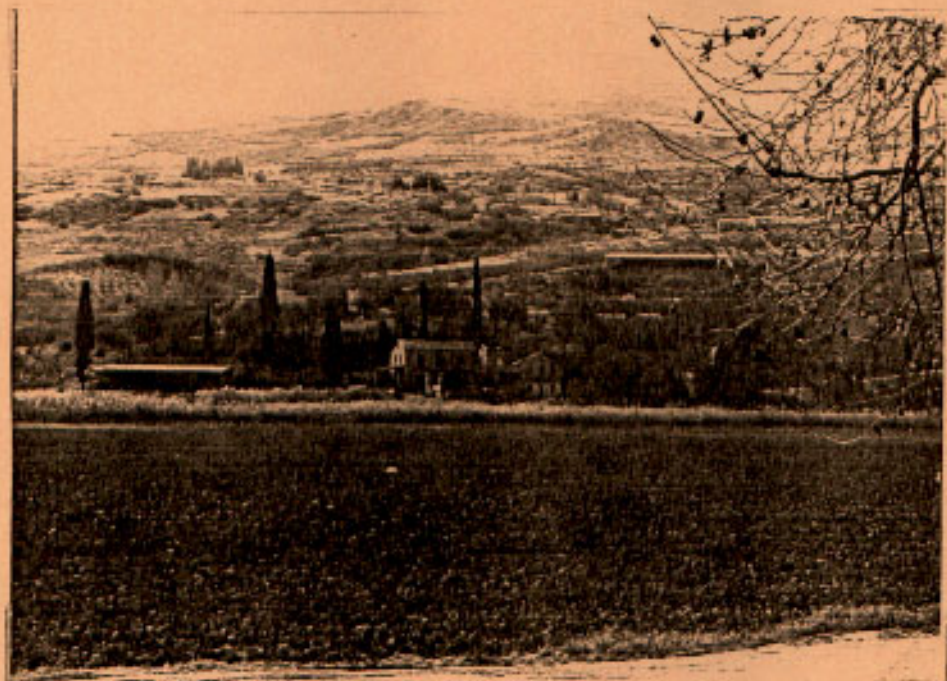
Εικ. 123. Ἐρείπια ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους. Διακρίνονται σπόνδυλοι
δωρικών κίονων.
Φωτ. Α. Παντέλη. (Τουριστικὴ Φθιώτις Σ. Τσιτσῆ, σ. 15).

ΠΕΡΙΟΧΗ
ΤΟΥΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ -
ΠΑΥΛΙΑΔΗΣ.

Γέφυρα Τουρκοποταμού.

62.

Περιοχή Φρωτζί-
μωλου.

63.

Φραντζουίλας.
Συγκροτήμα με νερομύλο,
αποθήκες, κατσίκει κλπ.

64.

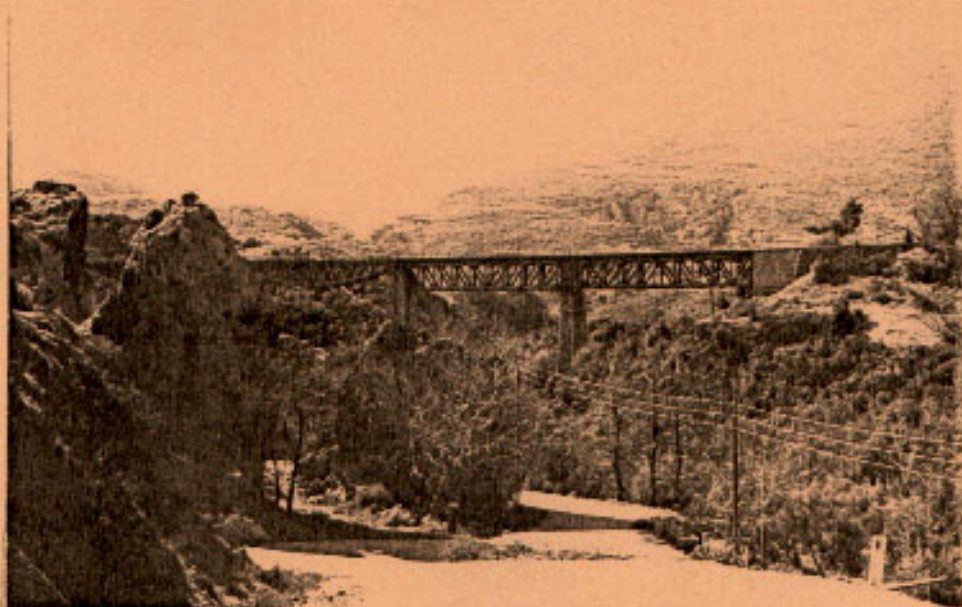

Γορχονοταμός.
65.

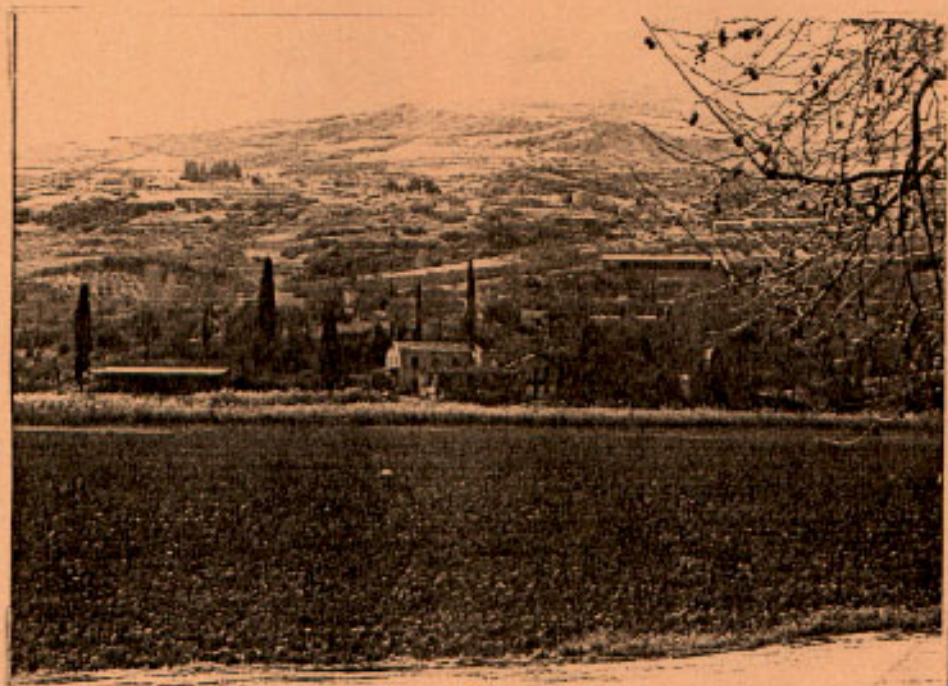
Γορχονοταμός -
66. πετρινη ξαμυρα.

ΠΕΡΙΟΧΗ
ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ —
ΠΑΥΛΙΑΝΗΣ.

Γέφυρα Γοργοποταμού.

62.

Περιοχή Φραντζο-
μύλου.

63.

Φραντζομύλος.
Συσκευασία με νερομύλο,
αποθήκες, κούτσουρα κλπ.

64.

Γορχολοταμός.
65.

Γορχολοταμός -
66. Πικρινή χαράδα.

67.

Διαδρομή από
Κουμαρίτσι προς
Παυλιανή, μέσα
από πυκνό δάσος
ελιάτων - διαδρο-
μή 'έξοχου φυσικού
καλλίσου'.

68.

69.

Δρόμος Διο Ξουνησι
προς Κουμαρτσι.

70.

Κουμαρτσι
οικισμος μικρος
συνεκτιπος.

71.

Παυλιου η (Σεραυω)
οικισμος μεγαλος με
χαρακτηριστικη τωλεο-
δομικη διαρδρωση και
αναλωστα αρητ. στοιχεια.

72.

Οίτη (Γαρδικαί)
 - απευθεία φαίνεται
 ο Σιαμνος.

73.

Οίτη (Γαρδικαί).
 - οικισμός μικρός
 πριν την Παυλίανη.
 74.

Παυλίανη - το κεντρι-
 κό τμήμα του οικισμού.
 Άξιο σημείωσης, οι στέ-
 γες με κεραμιδι σκεπασ-
 και στο νέο κελό.

75.

Παυλιανή

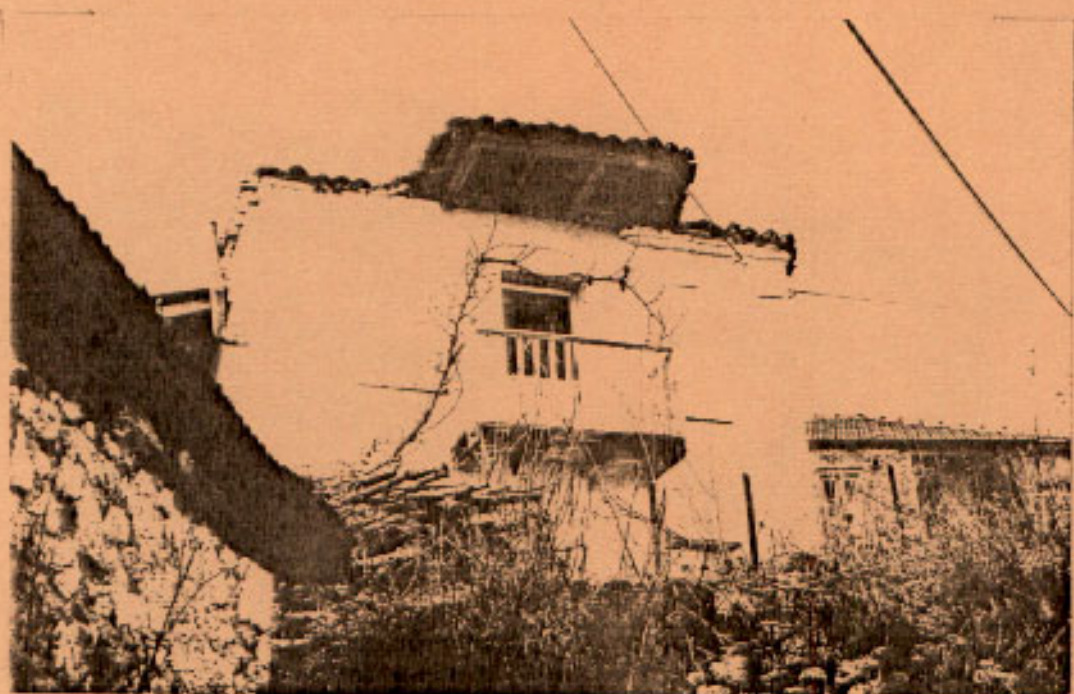
Μαχαλάς με
ενιαίο μορφολο-
γικά χαρακτηρι-
στικά.

76.

Καφενείο στον
κεντρικό άξονα.

77.

Εξώστης

78.

Κουμορίτσι -
παλιά και νέα σπασία

79

Παυλιανή
απόψη μαχαλά

80

Οίτη - πλατεία - κεντρο οικισμού

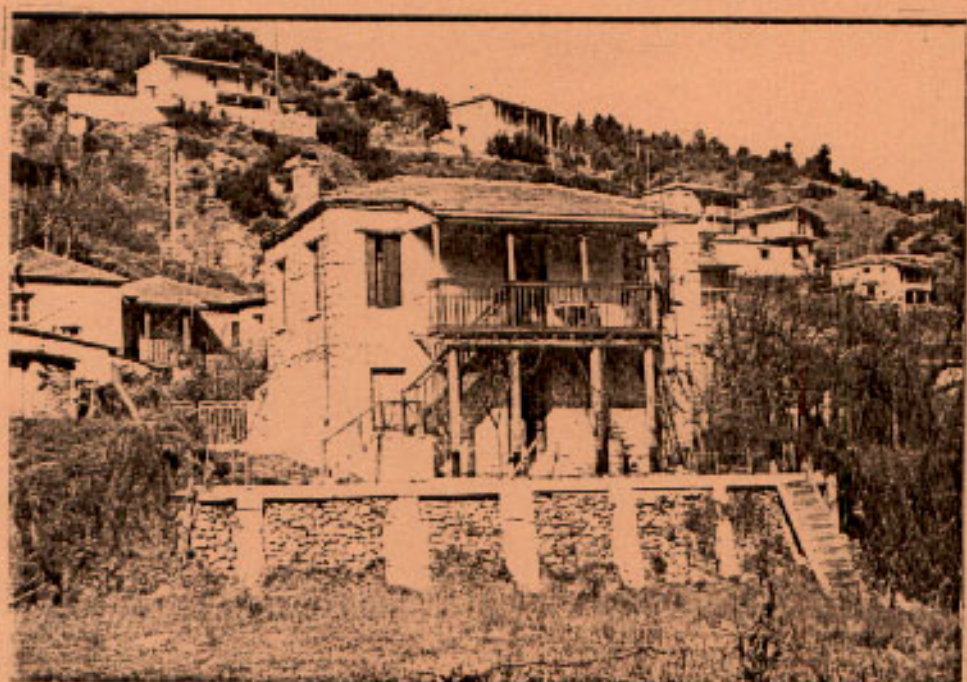
81

κεντρικός αϊθονίας οικισμό
με σπίτια, καφέκιο, ταβέρνες -
με χαρακτηριστική κλιμακωτή
οργάνωση .

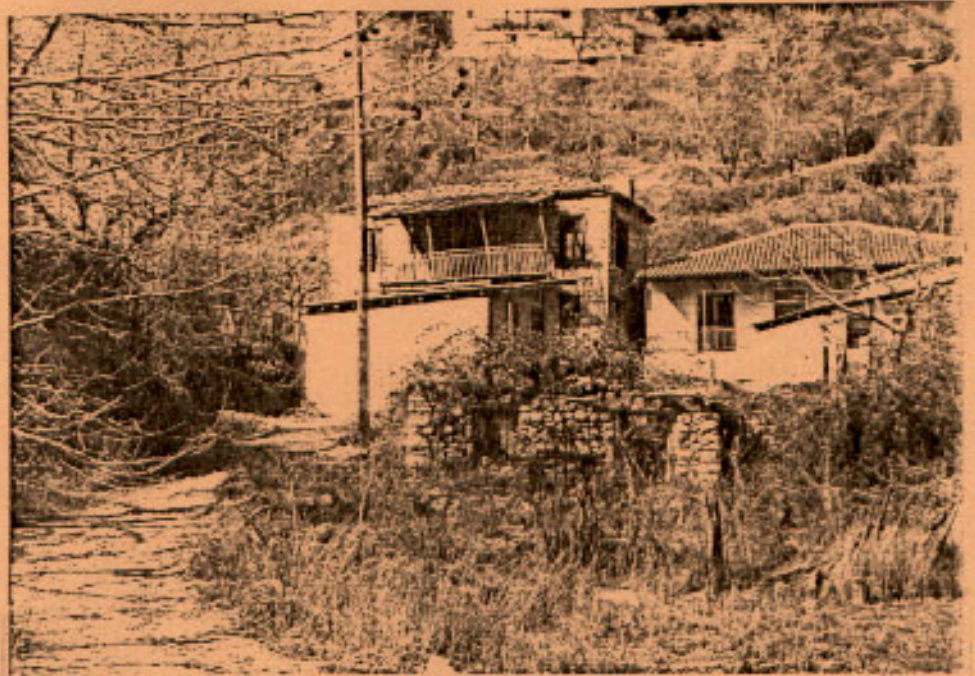
82.

Παυλιανή .

σπίτι με τον τυπικό
εξώστη - μοναδικό στοι-
χείο μορφολογικού του
οικισμού, που χρησιμο-
ποιείται σε παλιά και νέα
83. κτίρια.

Παλιανη.

84.

85.

86.

Παυλιανη.

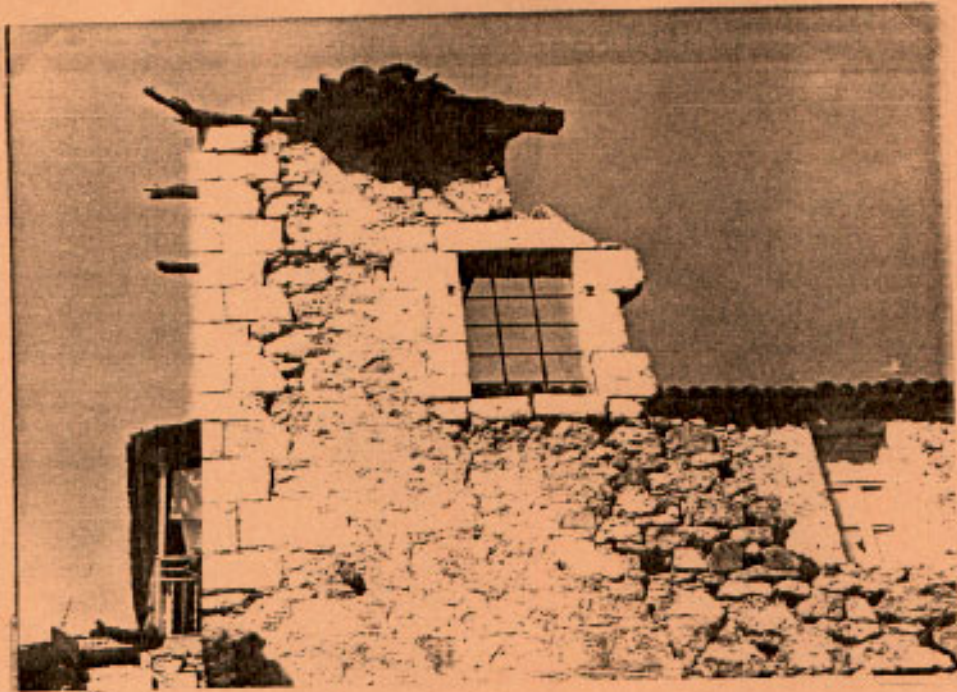
87.

Επισημάνουμε την μορφή του Ξυλίου
στενωμένου εξώστη, όπου δροσό κατσι-
λίσσει Ξυλίνη σκαλιά, που πολλές φορές
"διατρύπα" τον εξώστη αόσον προς την
πλευρά του κωριού.

88.

89.

Παλιανη.

Ερειπια.

90.

Λεπτομερεια
σταλας-εξωστη.

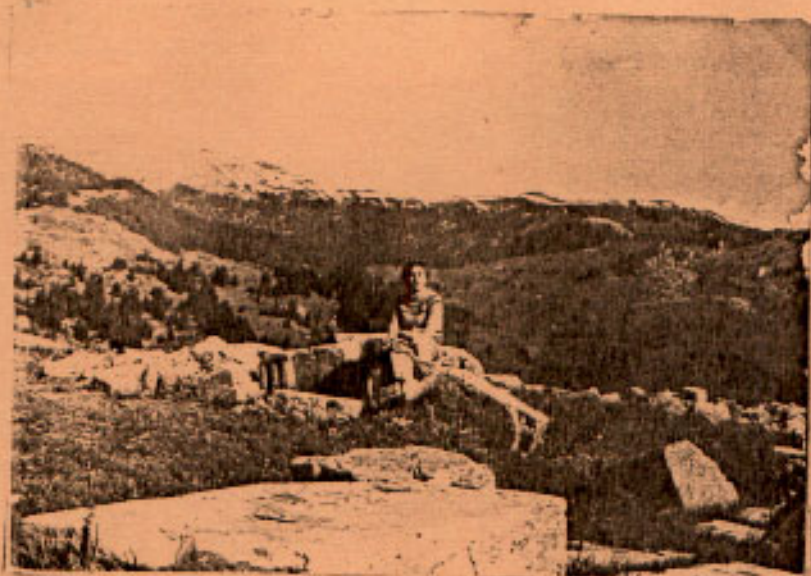
91.

Ξενωνας κοινοτικος
στην Κασω Παλιανη.

92.

Παλιανη — ο χωρος
οπου κανκε ο Ηρακλης
και βρισκονται υπολει-
ματα αρχαιου Ναου.

93.

Γορζοποταμιος
Επισκοπαιο Ασειουλινης

94.

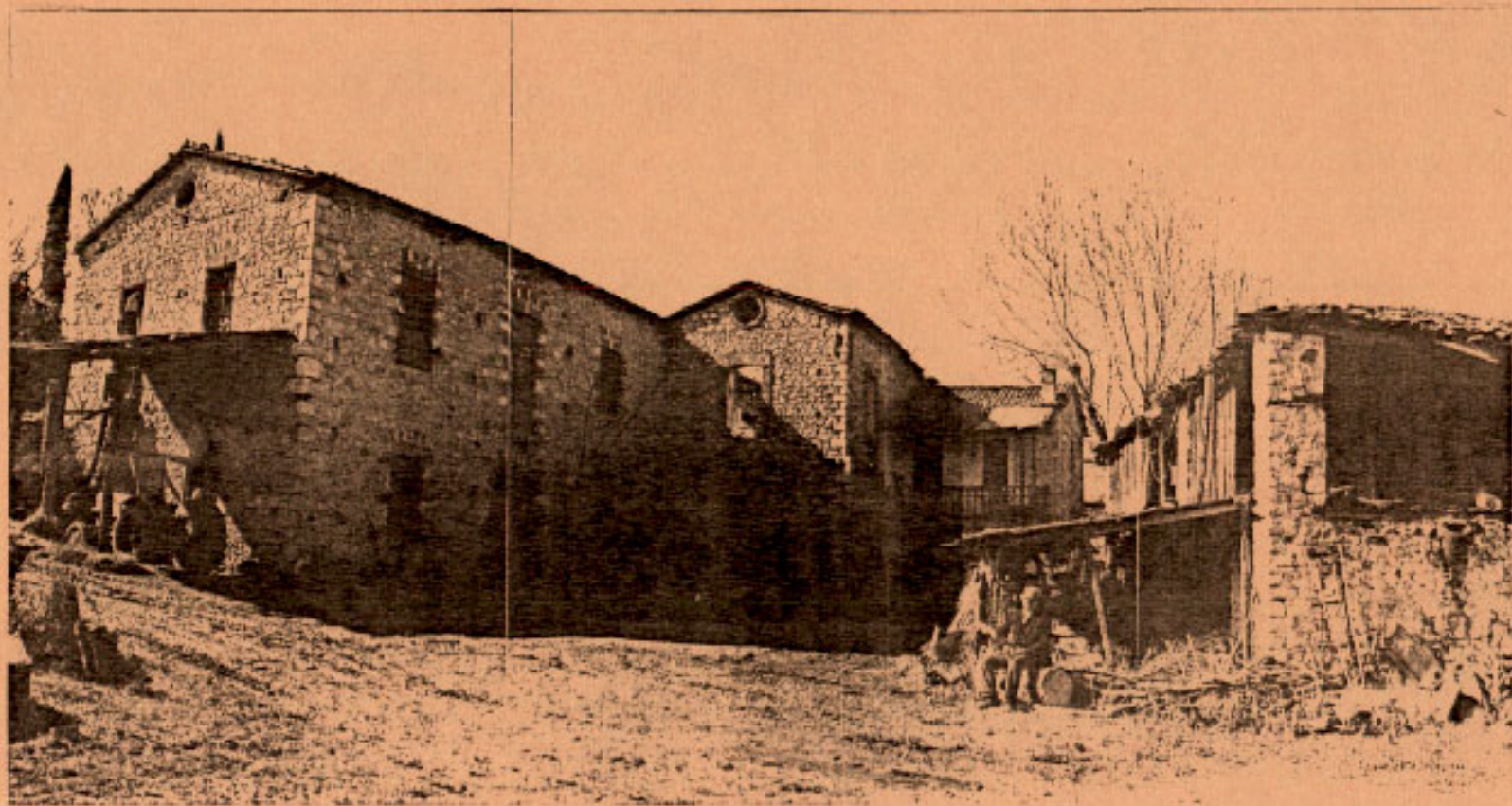
Φραυζομυλος -
τιμημα του συκροτη-
ματος.

95.

96.

Φραντζομύλος - δείγμα οικιστικού στυλίου
βιοτεχνικού χαρακτήρα, δίπλα στον Γορτιοπόταμο
- αξίο αναβίωσης και διατήρησης.

97.

Φραντζωνίδος - οποιον των συκκορομημάτων.

2.4 ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΟΥ.

Περιλαμβάνει 9 ορεινούς οικισμούς: Ανάβρα - Μενδενίτσα - Καλλιόδρομο - Μοδι - Δρυμαία - Τίθρωνι - Παλαιόχωρι Δωριέων - Μπράλλο - Ελευθεροχώρι.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Το σύμπλεγμα των οικισμών αναπτύσσεται στις πορείες του βουνού Καλλιόδρομου που αποτελεί την προς ανατολάς απόληξη του ορεινού συγκροτήματος της Οίτης. Χωρίζεται από τον υπόλοιπο ορεινό όγκο με την μεγάλη και απόκρημνη χαράδρα του Ασωπού. Προς Βορράν οι πορείες του βουνού φθάνουν ως την Νότια παραλία του Μαλλιτικού κόλπου. Ταυτόχρονα οριοθετεί το προς Βορράν κλείσιμο του οροπέδιου του Βοιωτικού Κηφισσού.

Το μεγαλύτερο υψόμετρο του ορεινού όγκου φθάνει στα 1372 μ. στην κορυφή Κούκος. Το βουνό διαθέτει πλούσια χλωρίδα. Χαμηλά προς την θάλασσα είναι γεμάτα ελαιόδενδρα φυτεμένα πυκνά και εναλασσόμενα με θάμνους. Ψηλότερα αρχίζουν τα δάση. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Βορτσέλας " οι κλιτύες αυτών διασχίζονται υπό βαθειών χαράδρων και καλύπτονται δαφυλών υπό δρυών ανδραχνών πευκών εγγύτατα δε τη κορυφή και υπό ελάτων".

Στην ιδιαίτερου φυσικού κάλλους περιοχή της Νευρόπολης αναπτύσσεται ένα από τα μεγαλύτερα δασικά συμπλέγματα του νομού. Ανάμεσα στα πυκνοφυτεμένα έλατα παρεμβάλλονται πλατώματα με χαμηλότερη βλάστηση.

Το εξαιρετικό τοπίο συμπληρώνουν δύο λίμνες που τον χειμώνα παγώνουν. Η περιοχή έχει προταθεί για τη δημιουργία προπονητικού κέντρου.

Κοντά στην μεγαλύτερη και σε υψόμετρο 1100 μ. βρίσκεται το Καταφύγιο Καλλιόδρομου ένας από τους γνωστότερους ορειβατικούς σταθμούς.

Το καταφύγιο προσεγγίζεται από το Ελευθεροχώρι μέσω της Εθνικής οδού Πατρών - Βεσ/κης αλλά και από την Μενδενίτσα - αυτές είναι και οι πιά αξιόλογες ορειβατικές πορείες.

Στην διασταύρωση για Ελευθεροχώρι βρίσκεται το χάνι του Καρανάσιου, γνωστό από πολλά χρόνια σαν διάβαση διερχομένων.

Ανατολικότερα η βλάστηση αραιώνει και το φυσικό τοπίο γίνεται πιά ήρεμο και μονότονο. Προς την πλευρά του Βοιωτικού Κηφισσού οι κλίσεις σμαλύνονται και η περιοχή προσφέρεται για καλλιέργειες.

Η πανίδα είναι αξιόλογη κυρίως στην δασώδη περιοχή.

ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΕΙΣ.

Το οδικό δίκτυο της περιοχής βρίσκεται σε αρκετά καλή κατάσταση. Υπάρχει άμεση σύνδεση με τα μεγάλα αστικά κέντρα καθώς κατά μήκος της Βόρειας πλευράς διέρχεται η Εθνική Αθηνών - Θεσ/κης, νότια εκτός της παλαιάς εθνικής οδού, διέρχεται και η οδικοδρομική γραμμή με σταθμούς στην Αμφίκλεια και τον Μπράλλο. Δυτικά, όπως έχει ήδη αναφερθεί ακολουθώντας την χαράδρα του Ασωπού περνά η εθνική Πατρών - Θεσ/κης. Όλοι οι οικισμοί είναι προσπελάσιμοι από το εθνικό δίκτυο. Αρκετές όμως από τις συνδετήριες διαδρομές έχουν κακή βατότητα και γίνονται δύσβατες στην διάρκεια των βροχοπτώσεων και χιονοπτώσεων. Ο άξονας Βερμπούλες - Αμφίκλεια είναι ο κυριώτερος περιφερειακός δρόμος καθώς συνδέει τους περισσότερους ορεινούς οικισμούς της περιοχής. Πρέπει να σημειωθεί πως η διαδρομή προσφέρει πανοραμική θέα του Μαλλιακού, των μοναδικών τοπίων του Καλλίδρομου και του μεγαλοπρεπούς όγκου του Παρνασσού. Αδιαμάρφωτη σχεδόν είναι η διαδρομή Μενδενίτσας - Μώλου που συντομεύει την σύνδεση των οικισμών με τις ακτές κατά 20 χλμ.

ΙΣΤΟΡΙΑ.

Η περιοχή κατοικείται από αρχαιότατα χρόνια. Ευρήματα της πρωτοελλαδικής εποχής έχουν βρεθεί στους αρχαιολογικούς χώρους, αποδεικνύοντας πως κατοικούνταν ήδη από την 3η χιλιετηρίδα π.χ.

Οι πρώτοι γνωστοί οικιστές της περιοχής ήταν οι Δρύοπες και στην συνέχεια οι Δωριείς και οι Μαλιείς.

Την ιδιαίτερη ακμή της περιοχής μαρτυρούν τα ερείπια 3 αρχαίων πόλεων. Δυτικά της Δρυμαίας σώζονται μεγάλα τμήματα τραπεζιοσχημής και ισοδομικής τοιχοποιίας του 5ου αιώνα¹. Σε καλλίτερη κατάσταση βρίσκονται οι πυργαιδεές προβολές της δυτικής πλευράς. Στην κορυφή του λόφου λείψανα κυκλικού περιβολότοιχου σχημάτιζαν προφανώς την ακρόπολη της πόλης.

Στο σημείο αυτό έχουν αποκαλυφθεί και τα ερείπια του ναού της Θεσμοφόρου Δήμητρας. Με όμοια τεχνική - με της αρχαίας Δρυμαίας - εμφανίζονται και τα λείψανα οχύρωσης του Αρχαίου Τιθρώνιου κοντά στον ομώνυμο οικισμό. οικόδομημα στραγγυλό από μεγάλους ορθογώνιους λίθους με θραύσματα ζωρικών κινών αποδεικνύει την ύπαρξη μεγάλου ιερού.

Η περιοχή σηματοδοτείται από το ιδιαίτερα αξιόλογο και γνωστό για την μορφή και την ιστορία του, κάστρο της Μενδενίτσας. [24946/26-8-67 (ΦΕΚ 606/3-10-67) [Β.Δ. 25-2-1922 (ΦΕΚ 28/26-2-22]

(1) του περιβόλου της αρχαίας Δρυμαίας.

Να σημειωθεί πως είναι το αξιολογότερο μνημείο της περιοχής, εκεί εικάζεται πως βρισκόταν χτισμένη η αρχαία πόλη Φαρούγαι. Το κάστρο έχει δύο ομόκεντρους περίβολους (εσωτερικό - εξωτερικό) με περίμετρο 750 μ. και ένα προμαχώνα. Στα Ν.Δ. μεγάλο τμήμα έχει εξαφανισθεί καθώς έχει εισχωρήσει μέσα στο κάστρο τμήμα του οικισμού. Τμήμα δε της Α πλευράς έχει γκρεμισθεί από κατολισθήσεις.

Ο αρχαίος ελληνικός περίβολος δέχθηκε στην συνέχεια μεσαιωνικές προσθήκες με αποτέλεσμα στο σύνολο να εμφανίζεται τελικά σαν ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα Κάστρα της Φραγκοκρατίας, όταν ο οικισμός υπήρξε η πρωτεύουσα της Βαρωνείας Βοδονίτσας.

Οι Φράγκοι χρησιμοποίησαν την αρχαία θεμελίωση σαν υπόβαθρο. Στην τοιχοποιία του γίνεται φανερή η χρήση των αρχαίων ογκολίθων είτε σε οριζόντια διάστρωση είτε σε συνδυασμό με μικρότερους λίθους. Σε κάποια σημεία φαίνονται ίχνη βυζαντινής τοιχοποιίας καθώς χρησιμοποιούνται μεγάλα τούβλα σε κανονικές σειρές.

Πέρα όμως από την αξία του σαν μνημείο το Κάστρο προσφέρει μιὰ απ' τις ωραιότερες απόψεις της θάλασσας πέρα ως την Εύβοια.

Η περιοχή η οποία συνδέεται με την Ν.Ε.Θ σηματοδοτείται από τις γνωστές από αρχαιοτάτων χρόνων τοποθεσίες των Βερμπουλών και της Αλαμάνας, γνωστές για τις ιστορικές μάχες.

(Η Ανοπαία απραπός στην έξοδο της χαράδρας του Ασωπού, απ' όπου ο Εφιάλτης οδήγησε τους Πέρσες "κατά νότων των περί τον Λεωνίδα μαχομένων εν Βερμπούλοις", το μνημείο των πεσόντων στα ύψωμα των Βερμπουλών και το μνημείο του Αθ. Διάκου θυμίζουν εκείνα τα ιστορικά γεγονότα).

Γνωστές και για τις ιαματικές πηγές - Βερμπούλες, Ψυρονέρια.

Μάλιστα, από την ΕΤΒΑ σε συνεργασία με το ΙΓΜΕ προγραμματίζεται μελέτη που αφορά ιχθυοκαλλιέργειες και δημιουργία θερμοκηπίων με την χρήση και εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας, ως ήπιες μορφές, άφθονης στην περιοχή.

Στη ΒΔ πλευρά του Καλλιόδρομου και σε υψόμετρο 740 μ. είναι χτισμένη από τον 17^ο αιώνα. Η Ιερά μονή Δομάστας (σταυροειδής ναός μετά τρούλλου). Οι διατηρούμενες αξιόλογες τοιχογραφίες ανάγονται στον 19^ο αιώνα. [81 Φ 32/83685/1926 π.έ/29-1-1982] [(ΦΕΚ 77/Β/22-2-1982)]

Η μονή λόγω θέσης αποτέλεσε και ορμητήριο της Κλεφτουργιάς.

ΟΙΚΙΣΜΟΙ.

Οι οικισμοί βρίσκονται χτισμένοι σε επικλινή σημεία με μικρές όμως κλίσεις ανάμεσα στις χαράδρες και προσφέρουν πανοραμική θέα προς τον Μαλλιακό και το οροπέδιο του Β.Κηφισού. Το υψόμετρο κυμαίνεται από 500-700 μ.

Όλα τα χωριά αποτελούν κλασσικά δείγματα ορεινών οικισμών και είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι διατηρούν αμιγή τμήματα του παραδοσιακού ιστού. Η πολεοδομική ανάπτυξη στις περισσότερες περιπτώσεις γίνεται παράλληλα με τον κεντρικό άξονα - δρόμο που διατρέχει τον οικισμό. Χαρακτηριστική είναι η έλλειψη κοινόχρηστων αδόμητων χώρων (Συναντώνται μόνο μικρές διαπλατυνσεις). Το μεγαλύτερο πλάτωμα ενέχει ρόλο πλατείας.

Σ' αυτό συγκεντρώνονται συνήθως η εκκλησία, το σχολείο, το κοινοτικό κατάστημα και μικρά καφενεία στο ισόγειο των σπιτιών.

Αξιοσημείωτος είναι ο φρουριακός χαρακτήρας του οικιστικού συνόλου που εκφράζεται είτε με την πυκνή δόμηση όπου οι συμπαγείς διόροφοι όγκοι αφήνουν πολύ μικρά ελεύθερα τμήματα - περάσματα (Μενδενίτσα - Μπράλλος) είτε με ψηλούς μαντρότοιχους να περιγράφουν τις ιδιοκτησίες (Όρυμαία - Μοδι...)

Επιτείνεται δε αυτός ο χαρακτήρας καθώς ο κεντρικός δρόμος ακολουθώντας τις κλίσεις τος εδάφους δεν είναι ευθύγραμμος αλλά με στροφές. Οι περισσότεροι αποτελούν ενιαίο οικιστικό σύνολο, εμφανίζονται όμως και περιπτώσεις χωρικής οργάνωσης κατά μαχαλάδες - περίπτωση Μπράλλου και Μενδενίτσας, όπου ο οικισμός αναπτύσσεται στους λόφους που περιβάλλουν το Κάστρο.

Τυπολογικά τα σπίτια είναι δίπατα λιθόκτιστα με εμφανή λιθοδομή, άλλωστε με χρωματισμένα επίχρυσμα. Φέρουν χαγιάτι με εξωτερικό κλιμακοστάσιο και τετράρριχτη στέγη.

Στην Μενδενίτσα που αποτελεί και τον πλέον αξιόλογο οικισμό της ενότητας εμφανίζονται μορφολογικά αρχιτεκτονικά στοιχεία που θυμίζουν την τυπολογία των οικισμών της Πελοποννήσου (ορεινή Γορτυνία). Η περιποιημένη σε σύνολο πρόσοψη με τις σιδεριές των μπαλκονιών τις φροντισμένες απολήξεις των στεγών τα βαμένα πλαίσια των ανοιγμάτων αποδεικνύουν πως ο οικισμός υπήρξε στην εποχή ακμής του κεφαλοχώρι της περιοχής. (βλ. 100-105).

Αξιολογώτατη συνολικά είναι η Όρυμαία με μορφολογικά χαρακτηριστικά ανάλογα με κείνα των οικισμών του Παρνασσού. Στην δομή του οικισμού σημαντική θέση κατέχει το κεντρικό πλάτωμα απ' όπου ξεκινούν τα μικρά δρομάκια περίπου ακτινωτά συγκροτούν ένα πολυπλοκότερο σε σχέση με τους υπόλοιπους, οικιστικό σύνολο. (βλ. 106-108).

Στους οικισμούς του Καλλίδρομου δεν παρουσιάζεται

πολύ μεγάλη αλλοίωση καθώς δεν είναι ακόμη πολύ μεγάλο το ποσοστό των νέων κατασκευών.

Βέβαια μορφολογικά στοιχεία "σύγχρονης νεοελληνικής αντίληψης", κάνουν αισθητή την παρουσία τους (Μπράλλος - Παλαιοχώρι - Ελευθεροχώρι).

Δημογραφικά οι οικισμοί ακολουθούν την εξέλιξη ύψως με κάπως βραδύτερο ρυθμό των υπόλοιπων ορεινών. Πληθυσμιακή συρρίκνωση - μεγάλες ηλικίες.

Αύξηση εμφανίζεται το καλοκαίρι που σε ορισμένα χωριά ο πληθυσμός υπερδιπλασιάζεται.

Στην Μενδερίτσα λόγω γειτνίασης με το καταφύγιο και λόγω της Πανίδας εμφανίζονται επισκέπτες - ορειβάτες και τα Σαββατοκύριακα κατά την διάρκεια του χειμώνα.

Κύριες ασχολίες και εδώ η γεωργία, κτηνοτροφία, υλοτομία.

Η υποδομή για κοινωνικές εξυπηρετήσεις είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Ετσι υπάρχει άμεση εξάρτηση με την Λαμία και λιγώτερο με τον Μώλο και την Αμφίκλεια. (τα κοντινά αστικά κέντρα με τα οποία υπάρχει καθημερινή σύνδεση).

Συμπερασματικά η ενότητα Καλλιόδρομου που αποτελεί αξιολογώτατο σύνολο ενώ διαθέτει σχετικά καλό δίκτυο - όχι όμως οργανωμένο - στερείται τελείως υποδομής για ανάπτυξη τουριστική - δωμάτια - χώρους φαγητού - προσπελάσεις στα φυσικού κάλλους τοπία και μνημεία - και σταδιακά ερημώνεται.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΛΛΙΑΔΡΟΜΟΥ

οικισμοί	υψόμετρο	δομημένο περιβάλλον	φυσικό περιβάλλον	μνημεία	πληθυσμός	αγροτικές	εκπαίδευση	δημοσιότητα	εξοπλισμός	
1 ΑΝΑΒΡΑ										
2 ΔΡΥΜΑΙΑ [Ιχθυόπηλα]		αξιολόγος οικισμός	ωραίο φυσ. περιβ.	ηρόφος ΚΑΣΤΡΟ ¹		αγροτες	δημοσιμιο			
3 ΕΛΕΥΘΕΡΟΧΩΡΙ		αξιοβελτιστοποιημένος οικισμός με πολλά κτιστήρια	ωραίο φυσ. τοπίο βραχ. βόρ. κρημνώδ. & εν. οίκα							
4 ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑ (Βαδογιτέα)	510μ	μεγάλος αρχαίο-βυζαντινός οικισμός με εκτετατή κομποδομική κτίση στο μεντενιό αέριον, υπό μακαλιές. Σημαντικές λιθοκτις, τσιμεντοδομίες με αρχαίες κερματιστικές επιγραφές	ωραίο φυσ. τοπίο εξαιρετική θέα βόρ. Ηλιακό κρημ. και την Ευβοία κορετές στο υατάκι κ. ληνες Καλλιάρδρου	ΚΑΣΤΡΟ 2	280 μονοκ. 800 υατ. υατρί + εορταστικού ρισουα 5:6 γέρι	υλοτομία υίτητορραφία	δημοσιμικό 8 παιδιά	2 φορές	αρχαίο ιατρείο 3 υαφειά 1 μπαυάχιμο μονοτυπογραφείο	τη περιστασιακά χιλιακές υπό αρχαιολογικές με έξιμιο για αρχαιολογία.
5 ΜΠΡΑΛΛΟΣ		υποδομημένος μεντενιός αέριος					δημοσιμιο	ΤΡΑΙΝΟ		
6 ΜΟΔΙ		αξιολόγος οικισμός	ωραίο φυσ. τοπίο	ΚΑΣΤΡΟ 3			δημοσιμιο			
7 ΠΑΛΛΙΟΧΩΡΙ Δωρικήων		αξιολόγος οικισμός	ωραίο φυσ. τοπίο			αγροτες	δημοσιμιο	ΤΡΑΙΝΟ		
8 ΤΙΘΡΩΝΙΟ		αξιολόγος οικισμός	ωραίο φυσ. τοπίο		15 μονοκ.					

Ιερα Μονη ΔΑΜΑΣΤΑΣ ή Γενεθλίον της Θεολογίας-Ιστορίας διατηρητέο μνημείο του 17^{ου} αι. Βρίσκεται στη βόρεια πλαγία του ορους ΚΑΛΛΙΑΔΡΟΜΟΥ γειτ. χωριού Δαμάστα 4.

1. Λόφος ΚΑΣΤΡΟ κοντά στο χωριό ΑΙ/Φ14/32892/Ι314/9-6-1980 (ΦΕΜ 579/Β/26-6-80) λείψανα οχυρώσεως αρχαίας πόλης που ταυτίζεται με την αρχαία Δρυμαία
2. Λόφος πάνω στον οποίο βρίσκεται το πρώιμον ελληνιστικών-μεσαιωνικών χρόνων φρούριο Μεντενίτσας 24946/26-8-67 (ΦΕΜ 606/3-10-67) Β.Δ. 25-2-1922 (ΦΕΜ 28/26-2-22)
3. Λόφος επί θεση Πύργος Μοδίου Ι4/32889/Ι316/9-6-1980 (ΦΕΜ 576/Β/26-6-1980) λείψανα ελληνιστικής οχυρώσεως που ταυτίζονται με την αρχαία Λέδοντα. λείψανα αρχικών από την νεότεροελλαδική περίοδο έως και τους ελληνιστικούς χρόνους.
4. Ι. Μονη Δαμάστας: Β1/Φ32/83685/1926 π.έ./29-1-1982 (ΦΕΜ 77/Β/22-2-1982)

• ωρηχόμενοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία αρμοδιότητας ΙΔΕΦΟΡΕΙΑΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ (μέ αρ. υπουργικών αποφάσεων, ΦΕΜ)

ΠΕΡΙΟΧΗ
ΚΑΛΜΙΔΡΟΜΟΥ
ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ.

98.

Ελατοδάση στην περιοχή Ελευθεροχωρίου
(Νευροπόλη - καταφύγιο).

99.

100

ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑ.

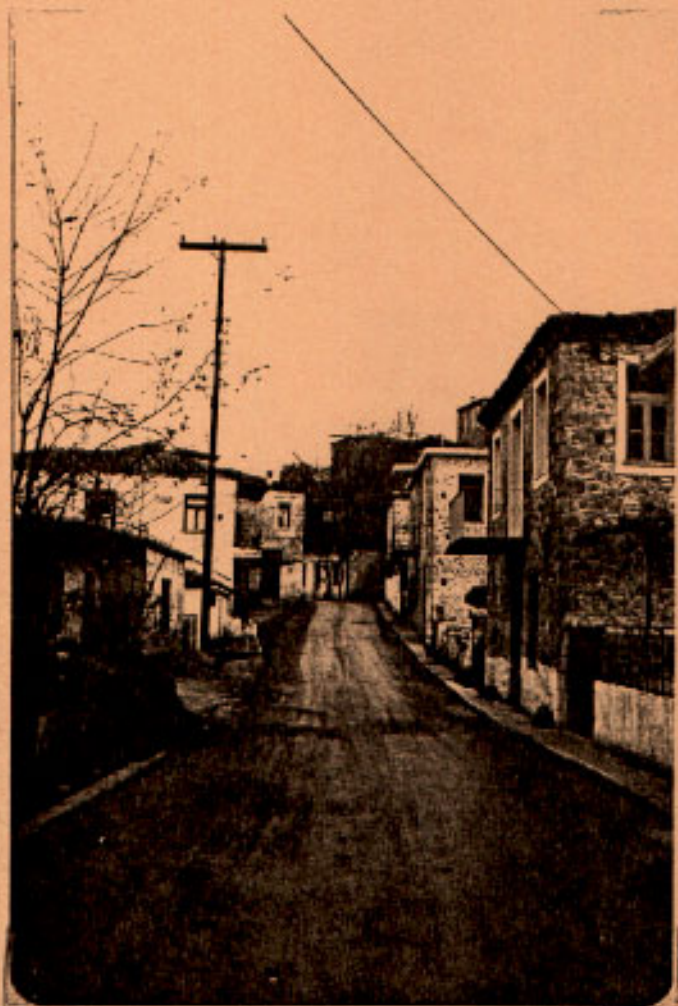

101

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ, ΔΕΣΠΟΖΕΙ ΠΑΝΩ ΣΕ ΛΟΦΟ, ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΔΙΧΙΣΜΟΥ — ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑ.

102.

104.

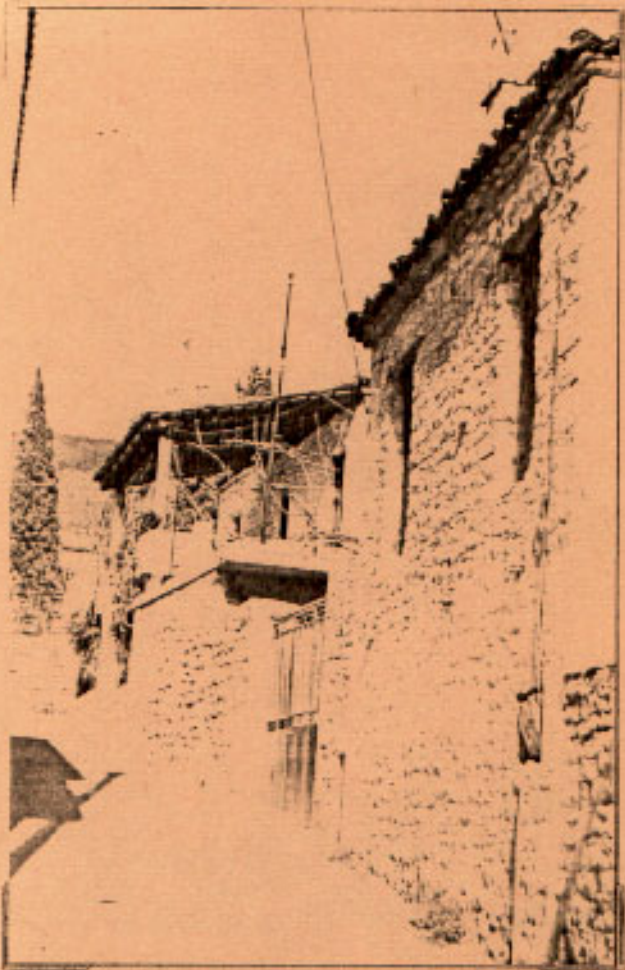

103

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ.

105.

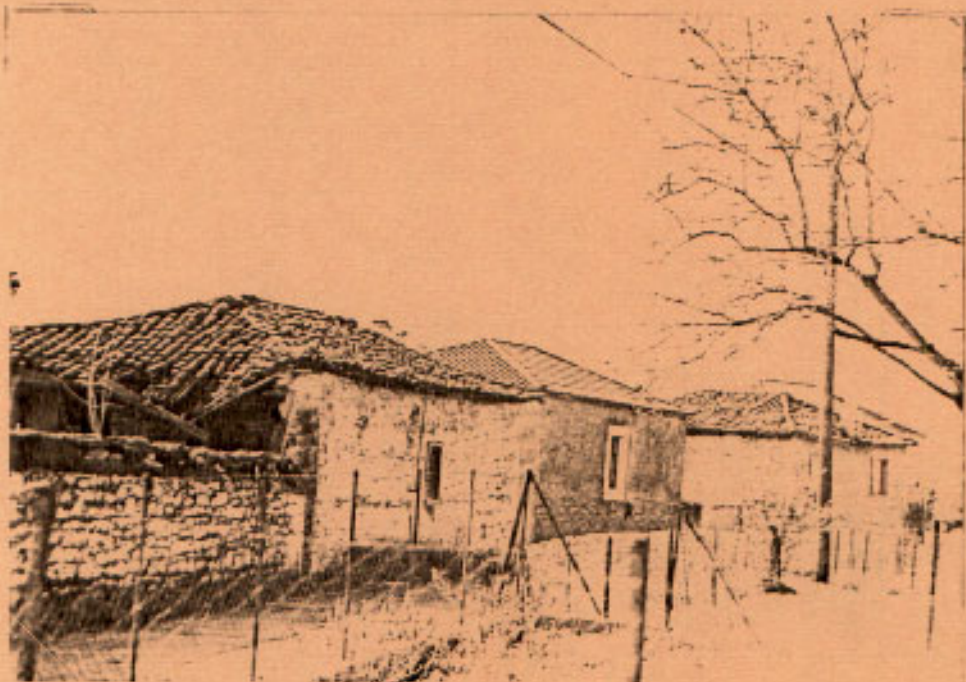
106.

ΔΡΥΜΑΙΑ.

ΑΝΑΠΤΥΓΜΑ ΔΡΕΜΝΩΝ ΣΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΙΟ
ΘΥΛΑΚΑ ΤΟΥ ΟΙΜΙΣΜΟΥ.

107.

108.

2.5. ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ.

Η Περιοχή της Αμφίκλειας εντάσσεται στον ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό χώρο της Δυτ. Ασκήδας, στον οποίο διακρίνονται τρεις πόλεις έλξης με ανταγωνιστική σχέση μεταξύ τους.

Οι άλλοι δύο αφορούν τους οικισμούς Κ. Τιθορέα και Ελάτεια.

Η Αμφίκλεια λειτουργεί από παράδοση ως διοικητικό κέντρο (επαρχιακού επιπέδου) με ιδιαίτερα χαρακτηριστικό του, ότι ως προς την διαίκηση και εκπαίδευση καλύπτει και χωριά του Ν. Φωκίδας (Πολύδροσο, Ανω Πολύδροσο, Μαρτιολάτα, Αποστολιά).

Η Κ. Τιθορέα είναι χωροθετημένη, ακριβώς πάνω στον άξονα της παλιάς εθνικής οδού, και εμφανίζει την μεγαλύτερη συγκέντρωση βιοτεχνικών μονάδων.

Η Ελάτεια έλκει τους γύρω από αυτή οικισμούς, ως προς τις λειτουργίες εκπαίδευσης και διαίκησης.

Στα πλαίσια αυτής της μελέτης εξετάζεται μόνο η περιοχή της Αμφίκλειας, από άποψη δυνατοτήτων αξιοποίησης για τους παρακάτω λόγους:

1. Συσχετίζεται άμεσα με το χιονοδρομικό κέντρο Φτερόλακκας Παρνασσού.

2. Ο πάνω οικισμός διατηρείται ανέπαφος ως προς τον πολεοδομικό του ιστό και το παραδοσιακό κέλυφος, βρίσκεται στη διαδικασία κήρυξης του ως διατηρητέου προσφέροντας ως εκ τούτου προνομιακούς όρους για περαιτέρω αξιοποίηση σε συνδυασμό και με το χιονοδρομικό κέντρο. (φωτ. 106-126).

3. Υπάρχουν σ' αυτή διοικητικά, οι οικισμοί του Καλλίδρομου, Δρυμαία, Ξυλικό, Τιθρώνια, οι οποίοι συσχετίζονται επίσης με την περιοχή Μενδενίτσας.

4. Η ιδιαιτερότητά της να αποτελεί, περισσότερο, ενότητα με σειρά οικισμών του Ν. Φωκίδας, τόσο για τις μικρές χρονοαποστάσεις τους όσο και για την χωροθέτησή τους στις υπώρειες του βορειοανατολικού όγκου του Παρνασσού.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΗ

Η Αμφίκλεια είναι κτισμένη σε μία πλαγιά του Παρνασσού σε υψόμετρο 450 μ. προσανατολισμένη στα Β.Α. εξυπηρετείται από την παλιά Εθνική οδό (ΠΕΟ) Λαμίας - Λειβαδιάς.

Η σιδηροδρομική γραμμή Αθηνών - Θεσσαλονίκης, περνάει 1.5 χλμ. έξω από τον κυρίως οικισμό, όπου έχει σχηματιστεί οικισμός με 20 κατοίκους (απογραφή 1981) και ανήκει διοικητικά στο Δήμο Αμφίκλειας.

Η Αμφίκλεια είναι ο δεύτερος υποχρεωτικός κόμβος προσπέλασης προς το χιονοδρομικό κέντρο Φτερόλακκας

-Παρνασσού. Η άλλη διαδρομή αφορά την περιοχή Λειβαδιά - Αρέχωβα - Δελφού.

Στα όρη Αμφίκλειας - Φτερόλακκας βρίσκονται δύο εγκαταλελειμμένοι οικισμοί, η Πευκόβρυση και η Πέρδικόβρυση.

Η πρώτη χάθηκε από πυρκαγιές πριν το 1977 η δε δεύτερη αναβιώνει χωρίς μόνιμους κατοίκους αλλά σαν παραθεριστικό κέντρο ντόπιων.

Ο Βοιωτικός Κηφισσός αποτελεί το όριο της κοιλάδας Βόρεια του οικισμού. Προς το Ν.Α. τμήμα υπάρχουν οι κορυφές Προφ. Ηλίας, Μύτικας, Μεγ. Ράχη, Τείχος, όπου υπάρχουν και ίχνη αρχαίου πολιτισμού.

Οικοσύστημα ειδικού ενδιαφέροντος είναι η περιοχή εκτροφείου θηραμάτων στον Παρνασσό. Η τελευταία πυρκαγιά (1977), έπληξε και την περιοχή του εκτροφείου καταστρέφοντας συνολικά 8660 στρεμ. ελάτης (*Abies cephalonica*) και μαύρης πεύκης.

Οι αναδασώσεις που έγιναν τελευταία περιλαμβάνουν τα εξής είδη δένδρων, μαύρη πεύκη γυμνόριζας, ελάτη γυμνόριζας και μαύρη πεύκη.

Το εκτροφείο θηραμάτων (συνολικής έκτασης 3500 στρεμ.) έχει μόνιμες εγκαταστάσεις, είναι περιφραγμένο και περίπου η ετήσια, παραγωγή πτερωτών θηραμάτων ανέρχεται σε 30.000 (φασιανοί, πέρδικες, ορτύκια).

Η γεωργική γή της περιοχής, περιλαμβάνει έκταση 41585 στρεμ. Από αυτά μόνο τα 1500 είναι γή υψηλής απόδοσης και οι καλλιέργειες είναι δημητριακά, βαμβάκι, καπνός.

Ο ορεινός τομέας που υπάγεται στα διοικητικά όρια του οικισμού, διαθέτει φυσικές καλλονές που προσφέρονται για δημιουργία υποδομής χειμερινού τουρισμού.

Η γνωστή Μονή Δαδίου βρίσκεται μέσα σε μία τέτοια περιοχή, καθώς και οι κατασκηνώσεις "των προσκόπων του Υπουργείου Παιδείας, και του Αποστόλου Παύλου".

Στη θέση ΦΤΕΡΟΛΑΚΚΑ και σε υψόμετρο 1450 μ. το έτος 1968 η "ΑΛΟΥΜΙΝΑ" ίδρυσε χιονοδρομικό κέντρο με συρόμενα λίφτ. Η Εταιρεία αυτή αποσύρθηκε το 1972 και παρέχώρησε το κέντρο στον ορειβατικό σύλλογο ΑΣΠΡΑ ΣΠΙΤΙΑ (Αντίκυρας).

Θεώτατος ανταγωνισμός δημιουργήθηκε μεταξύ ορειβατικού συλλόγου Αντίκυρας και τον αντίστοιχο της Αμφίκλειας για τον λόγο ότι η Φτερόλακκα ανήκει στο Δήμο Αμφίκλειας.

Σήμερα η εκμετάλλευση του χιονοδρομικού κέντρου γίνεται από τον Ε.Ο.Τ.

Η εμπέλειά του είναι σε εθνική κλίμακα αν και η περιοχή από την πλευρά της Αμφίκλειας δεν έχει εκμεταλλευτεί αυτή τη σχέση με το χιονοδρομικό

κέντρο σε αντίθεση με την άλλη περιοχή Αράχωβας - Δελφών, η οποία είναι ανεπτυγμένη ως προς τις δραστηριότητες τουρισμού - αναψυχής.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ.

1. Στον χώρο του νεκροταφείου σώζονται λαίωνα Αρχαίας Ακρόπολης και μεσαιωνικού Πύργου που δηλώνουν την ύπαρξη αρχαιολογικού χώρου προς αξιοποίηση.
2. Στη θέση τείχος υπάρχει αρχαιολογικός χώρος μη κηρυγμένος.

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΦΘΡΑΣΗ.

Ο οικισμός της Αμφίκλειας αποτελείται από τον κυρίως οικισμό και πέντε άλλους με ελάχιστους κατοίκους. Αυτά είναι: Η Μονή Δαδίου με 12 μοναχές, η Περδικόβρυση, η Πευκόβρυση με 0 μόνιμους κατοίκους, ο Σιδηροδρομικός Σταθμός Αμφίκλειας με 20 και η Φτερόλακκα με 50 (ΕΣΥΕ 1981).

Η περιοχή υπάγεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα παραγωγής (ποσοστό 85,74%).

Στον δευτερογενή τομέα κατέχει την 4η θέση σαν πόλος ανάπτυξης, μετά την Λαμία, Στυλίδα, Αταλάντη, με βάση το βαθμό συγκέντρωσης της βιομηχανικής δραστηριότητας στην περιοχή Δυτ. Λακρίδας.

Το 1981 η πόλη της Αμφίκλειας είχε 3.496 κατοίκους με ενεργό πληθυσμό 2608 άτομα δηλ. 74,59% του συνολικού πληθυσμού. Αξιοσημείωτο είναι ότι η μετανάστευση των νέων ηλικιών, αναγκάζει τους συνταξιούχους να ασχολούνται με αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες, έτσι το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού εμφανίζεται μεγάλο.

Επίσης η ανεργία, κύρια των νέων ανθρώπων προσεγγίζει ένα ποσοστό γύρω στο 5,07 επί των απασχολούμενων.

Ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας με αντίστοιχα ποσοστά 66,5% και 7,76% έχουν συνεχή ανάπτυξη μετά το 1961.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ.

Η Αμφίκλεια είναι γνωστή από την αρχαιότητα σαν μια αρκετά σημαντική κόμη. Σύμφωνα με την αφήγηση του Πουσανία μέχρι τους μέσους χρόνους θεωρείται πόλη σπουδαία της Φωκίδας και ένδοξη αφού αυτή ως κέντρο καθορίζει τη θέση των λοιπών Φωκικών πόλεων.

Τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους δεν έχουμε στοιχεία ότι στην Αμφίκλεια συγκροτήθηκαν χριστιανικές κοινότητες. Ο χριστιανισμός μπήκε στην πόλη βίαια, ακόμη δε βιαιότερα όταν κατά το τέλος του 4ου αιώνα η επίδραση των Γάθων χριστιανών

επέφερε την καταστροφή όλων των ειδικολογικών στοιχείων που υπήρχαν. Η ιστορία αναφέρει ότι η Αμφίκλεια καταστράφη τελείως και τη ξαναβρίσκουμε σαν Δρυμαία ή Ώαδι.

Μετά την πτώση της Κων/πόλης και την κατάκτηση του Βυζαντινού κράτους από τους Τούρκους υπάγεται διοικητικά στο βιλαέτι των Ιωαννίνων και στο Σαντζάκι του Ευρύπου (Χαλκίδος). Παραμένει κεφαλοχώρι και κατά τους ιστορικούς αλλά και τα υπάρχοντα ζωντανά στοιχεία στην πόλη δεν κτίστηκε τζαμί γιατί δεν υπήρχαν Τούρκοι κάτοικοι εκτός από τον Αγά και την συνοδεία του που εκτελούσαν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα στο Τουρκοχώρι και τα Μπερτζανά.

Γιὰ τον ίδιο λόγο δεν κτίστηκε και Τούρκικο σχολείο. Είχε τρεις ενορίες με αντίστοιχους ενοριακούς ναούς: της Παναγίας, του Αγίου Δημητρίου και του Αγ. Βλασίου.

Στην διάρκεια της επανάστασης του 21 έπαιξε σημαντικό ρόλο. Στην περίφημη μάχη του Ώαδιού την 14 Νοεμβρίου 1822 μετά από πολύημερες μάχες και πολιορκίες ο οικισμός κήκε. Μέχρι την απελευθέρωση της ως ότου μπει ο καινούργιος αιώνας η περιοχή προσπαθούσε ακόμα παρά τις δύσκολες συνθήκες να συγκροτήσει μιὰ σωστή παραγωγική κοινότητα και δεν εμφανίζεται εύρωστη οικονομικά.

Το μεγαλύτερο πληθυσμό και οικονομική ευρωστία εμφανίζει το 1928, στοιχεία που μεταφράζεται άμεσα στην πολεοδομική και οικιστική ανάπτυξη και οργάνωση του οικισμού με χαρακτηριστικό αστικό ιστό και μορφολογία.

Η αστυφιλία και το πέρασμα σε ολοένα εντατικότερες μορφές αστικοποίησης που ακολούθησε είχαν σαν αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της παλιάς ανθής κοινότητας πληθυσμιακά και οικονομικά και διασφραπίσαν την φυσιογνωμία του οικισμού σαν κέλυφος και πολεοδομική οργάνωση.

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ.

Η συνύπαρξη του αγροτικού με το αστικό στη χωρική οργάνωση τόσο στο επίπεδο του κτίσματος όσο και στο σύνολο του οικισμού, που μελετάμε, καθορίζονται από τους παρακάτω παράγοντες που αφορούν την κοινωνικοοικονομική του οργάνωση:

α) Την χωρική και χρονική διαίρεση της εργασίας που κατανέμεται στον τόπο παραγωγής (χωράφι) και τον τόπο κατοικίας, με αποτέλεσμα την παράλληλη ανάπτυξη των δύο οικιστικών συγκροτημάτων των καλυβιών.

β) Την στενή οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση συνδυασμένη με το τύπο της κλειστής αυστηρής οικογένειας, που έχουν σαν αποτέλεσμα την παραγωγή

ενός έντονα ιδιωτικού χώρου που μεταφράζεται στο σχήμα: προστατευμένο αυλή - κτίσμα.

γ) Την παράλληλη λειτουργία του οικισμού ως τοπική αγορά - κεφαλοχώρι για την ευρύτερη περιοχή, μαζί με την ανάπτυξη μεταποιητικής βιοτεχνίας (ύφανσης σε οικογενειακή βάση) και η οποία επεμβαίνει:

1) στα σύνολα μέσα από την διαμόρφωση κύριων εμπορικών αξόνων με συγκεκριμένη αντιληπτική και γεωμετρική οργάνωση.

2) στη μονάδα μέσα από ενσωμάτωση αστικών προτύπων και μεγεθών στη λειτουργία και μορφολόγηση του κτιρίου και τη σχέση του με το δημόσιο χώρο, το δρόμο.

Με βασικούς τους παραπάνω συντελεστές, η οργάνωση του χώρου στη μακροκλίμακα αναλύεται στα εξής:

1. Δεν διακρίνονται επιμέρους ομαδοποιήσεις και οργανώσεις κυττάρων γειτονιάς με χαρακτηριστικά πλεγματικού χώρου, αλλά υποπεριοχές κατοικίας μέσα από την επανάληψη της μονάδας προστατευμένη αυλή - κτίσμα.

2. Αυτές οι υποπεριοχές αναφέρονται μονοκεντρικά σε συλλογικούς πυρήνες που κατέχουν θέση κοινωνικού κέντρου - εκκλησίες, πλατεία και εμφανίζονται συγκεντρωμένοι ως προς τα όρια του οικισμού.

Χαρακτηριστικό είναι πως οι τρεις εκκλησίες της πόλης, βρίσκονται σε θέσεις που ορίζουν περιοχή που ισομοιράζει τον οικισμό σε δύο τμήματα.

3. Με κυρίαρχη τη δέσμευση της μορφολογίας του φυσικού εδάφους (ισχυρές κλίσεις 30% και άνω) οι κύριοι δρόμοι ακολουθούν τις υψομετρικές καμπύλες ενώ παράλληλα λειτουργούν σαν κύριοι εμπορικοί άξονες, από τους οποίους διακλαδίζεται το υπόλοιπο δίκτυο, υπό μορφή κεκλιμένων επιπέδων που οριοθετούν εξωτερικά τις υποπεριοχές κατοικίας.

4. Τα χαρακτηριστικά μέτωπα (σκηνές) ψηλής ή μικρής περιβαλλοντικής αξίας που αντιστοιχούν στην καλή κατάσταση διατήρησής τους ή την κακή τους συντήρηση και τις νέες κατασκευές, διαμορφώνονται με χαρακτηριστικά στοιχεία:

- Την διάταξη των όγκων σε "συνεχές" οικοδομικό σύστημα ή ημιανεξάρτητα τμήματα κτιρίων.

- Τους ψηλούς προστατευτικούς μαντρότοιχους των αυλών, με πρισματική απόληξη πολλές φορές για μεγαλύτερη προστασία.

- Τους βοηθητικούς χώρους που συνθέστερα τοποθετούνται αλόγιστα ως διαχωριστικό στοιχείο αυλής και δρόμου, ενώ το εσωτερικό προκύπτει κλειστή αυλή με τη μορφή αίθριου.

- Την επανάληψη του αρχιτεκτονικού στοιχείου της αυλοπορτας που έχει συνήθως τοξωτό υπέρθυρο και σπανιότερα οριζόντιο, τις παραστάδες που τονί-

βονται μ' ένα απλό επίκρνο ή είναι απλές Εύλινες.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ.

Τυπολογία.

Εχουμε στην ουσία έναν τύπο σπιτιού, τον ονομαζόμενο αγροτικό που εξελίσσεται διαχρονικά και προσαρμόζεται κάθε φορά σε διαφορετικά δεδομένα.

Οι παράμετροι που εξελίσσουν ή μεταλλάσσουν τον βασικό τύπο είναι συναρτημένοι με:

- α) θέση και μέγεθος οικοπέδου (προσανατολισμός, θέα).
- β) Συσχετισμό ή γειτνίαση του οικοπέδου με σημεία αναφοράς γιά τον οικισμό όπως εκκλησία, σχολείο, επαφή με το κεντρικό δρόμο, ύπαρξη φυσικού στοιχείου βράχου ή χειμάρρου.
- γ) Οικονομική ευμάρεια του ιδιοκτήτη.
- δ) επαγγελματικές ασχολίες πέρα από τις αγροτικές - κτηνοτροφικές.

Πρόκειται βασικά γιά ένα απλό ορθογώνιο ή τετράγωνο διόρωφο κτίσμα τοποθετημένο τις περισσότερες φορές κάθετα στις κλίσεις του εδάφους έτσι ώστε να δημιουργούνται σχεδόν πάντα δύο προσπελάσεις. Μιά ισόγεια από την πάνω πλευρά μιά από την κάτω με διαφορά ενός δρόμου. Σ' όλο το μήκος της μακριάς όψης (προς τη μεριά της αυλής) αναπτύσσεται Εύλινος σκεπαστός εξώστης, το χαγιότι, χώρος ζωτικής σημασίας γιά το σπίτι.

Το χαγιότι εμφανίζεται με αρκετές παραλλαγές σαν ένας χώρος περισσότερο ευέλικτος απ' ότι το κυρίως κτίσμα και εμπλουτίζει τυπολογικά το βασικό ορθογώνιο ή τετράγωνο περίγραμμα.

Διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

α) Την περίπτωση - πιά συχνά σε τετράγωνης κάτοψης κτίσματα - όπου το χαγιότι προκύπτει σαν αρνητικός χώρος του βασικού κτιριακού όγκου στην προς την αυλή γωνία του και οριοθετείται από χαρακτηριστική πέτρινη κολώνα. Ο συγκεκριμένος χώρος θα καλύψει σε επόμενη φάση τις ανάγκες επέκτασης του σπιτιού και θα μετατραπεί σε κλειστό με τρία χαρακτηριστικά - σχετικά μεγάλα παράθυρα - στην προς το δρόμο όψη του.

β) Την περίπτωση όπου τμήμα του χαγιατιού που είναι αρχικά τοποθετημένο σε όλο το μήκος της μακριάς όψης μετατρέπεται σε κλειστό βοηθητικό χώρο. Το κομμάτι αυτό είναι στα πίσω μέρη του σπιτιού και δημιουργεί μιά παραλλαγή όπου το αρχικά ορθογώνιο περίγραμμα εμφανίζεται στην κάτωψη σαν γόμα.

Ο νεοκλασικισμός αργότερα θα μορφολογήσει διαφορετικά το μικρό μπαλκόνι της ανθρωποκεντρικής πρόσοψης αλλά θα κρατήσει τη σχέση του ως προς το κύριο κτίσμα.

Γιὰ τη δημιουργία εργαστηρίων και καταστημάτων στο ισόγειο (χρονική περίοδος αστικοποίησης του οικισμού) διαμορφώνεται μιά άλλη παραλλαγή που προκύπτει από το βασικό ορθογώνιο ή τετράγωνο κτίσμα, όταν ανοιχτούν στο ισόγειο μεγάλα ανοίγματα και εξασφαλιστεί η απευθείας πρόσβαση στο δρόμο.

Η αυλή, επειδή το έδαφος έχει έντονες κλίσεις συνήθως οργανώνεται σε δύο περισσότερα διαφορετικά επίπεδα που συνδέονται μεταξύ τους με σκάλες ή απλά κεκλιμένα επίπεδα μέσα από τα οποία πετυχαίνεται η απευθείας προσπέλαση στους διάφορους χώρους.

Κατασκευή:

Μέσα στην διαχρονική εξέλιξη του οικισμού διαμορφώνεται μιά κοινή τεχνική αντίληψη και κατασκευαστική λογική:

- Πέτρινοι τοίχοι, πλάτους 60 - 70 cm με οριζόντιες ξυλοδεσίες για ενίσχυση. Εμφανής ακανόνιστη λιθοδομή (στα νεώτερα) με επιμελημένους γωνιόλιθους (αγκωνάρια).
- Τετράρριχτη ξύλινη στέγη, κεραμοσκεπής με βυζαντινά καμπύλα κεραμίδια (κλίση 25-30%).
- Ξύλινα πατώματα και εσωτερικές διαιρέσεις (μπαγδατί).
- Αυλόπορτες ξύλινες καρφωτές ή περαστές, πολλές φορές δεν έχουν κόσα, και στερεώνεται απ'ευθείας στον τοίχο με σιδερένιους στρωφείς.
- Πέτρινα πρέκια τοξωτά ή οριζόντια με ανακουφιστικό τόξα.
- Συνήθως πέτρινη σκάλα που οδηγεί στο χαγιάτι.
- Παράθυρα μικρά και στενόμακρα στα παλιότερα σπίτια, με ποδιά τοποθετημένη ψηλά που αργότερα γίνονται πιά μεγαλύτερα και οργανώνονται συμμετρικά κατά τα νεοκλασικά αστικά πρότυπα.

ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ.

106

ΧΑΡΑΙΤΗΡΙΣΤΙΚΑ (200 ΧΡΩΝΩΝ ΚΑΙΝΩ) ΥΠΙΣΜΑΤΑ ΤΟΝ ΟΙΩΙΣΜΟΥ.

107.

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ
ΕΞΕΛΙΞΗ
ΒΑΣΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ.

108

109

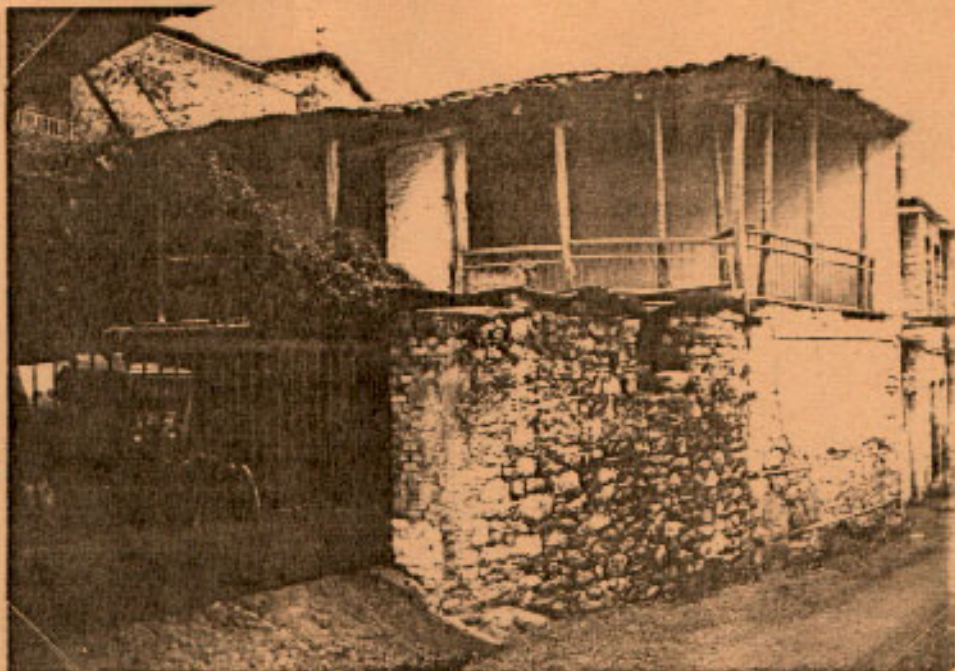

110

ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΣ:

1. ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟ ΣΤΟΝ ΚΥΡΙΟ
ΟΦΥΟ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ.

2. ΜΑΤΑ ΜΗΚΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΙΜΗΚΟΥΣ
ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ.

111.

112.

3. Ο ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΕΞΟΣΤΗΣ
ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΜΕΤΑ-
ΓΕΝΕΣΤΕΡΟ ΤΥΠΟΫΤΙΣΜΑΤΟΣ.

113.

114.

115.

116.

Η ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΜΕΝΗ ΑΥΛΗ
 (ΨΗΛΟΣ ΜΑΝΤΡΟΤΟΙΧΟΣ)
 ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ &
 ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ
 ΤΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΛΗΟΥ ΤΟΥΡΚΟΣΤΑΝΟΥ
 ΟΣΤΙ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΜΑΤΑ
 ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ.
 ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ Η ΤΥΠΙΚΗ
 ΑΥΛΟΠΟΡΤΑ
 ΜΕ ΤΟΣΟΤΟ ΥΠΕΡΘΥΡΟ.

ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΛΟΠΟΡΤΑ
ΧΩΡΙΣ ΑΛΛΟΙΩΣΕΙΣ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ.

417

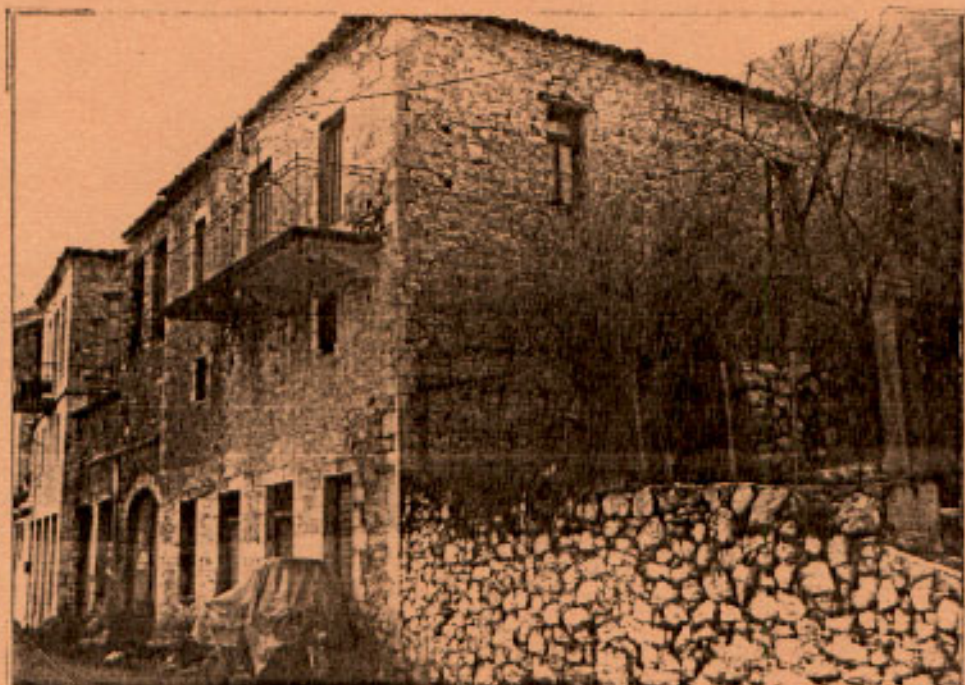
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΛΗ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΕΤΡΙΝΟΥ
ΣΠΙΤΙΟΥ ΜΕ ΠΕΡΙΒΟΛΟ
ΟΠΩΣ ΠΡΩΜΠΙΤΟΝ ΚΑΙ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΛΙΣΗ ΤΟΥ
ΕΛΛΑΔΟΣ.

118.

ΑΠΛΟ, ΛΑΓΙΚΟ ΚΤΙΣΜΑ
ΜΕ ΤΥΠΙΚΗ ΑΥΛΟΠΟΡΤΑ.

119

120

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΥΜΦΕΛΙΑΣ
ΜΕΤΩΠΩΝ ΣΕ ΚΕΝΤΡΙΜΟΥΣ
ΠΑΛΗΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΩΝΤΕΣ ΑΞΘΝΕΣ
ΑΠΟ ΤΥΠΟΥΣ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ
ΦΩΤ. Β. Β. Β.

121.

122.

ΚΤΙΣΜΑΤΑ
 ΠΟΥ ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΟΥΝ
 ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ
 ΤΡΟΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ
 ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΜΑ
 ΠΡΟΤΥΠΑ Η ΜΕΛΕΣΗ.

123

124

125

ΕΞΕΛΙΓΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ
ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ - ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΣΤΟ ΙΣΟΓΕΙΟ.

126.

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ - ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ, ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ - ΣΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ.

Διακρίνονται δύο κατηγορίες και αφορούν:

Α) Στοιχεία που προκύπτουν από το συγκριτικό πλεονέκτημα του Νομού, λόγω της Γεωγραφικής του θέσης και λειτουργίας του ως βασικού συγκοινωνιακού κόμβου, όπως:

- Την διέλευση της Νέας Εθνικής οδού,
- Την διέλευση της Π.Ε.Ο. (μέσω της οποίας γίνεται και η συγκοινωνιακή σύνδεση Πάτρας - Θεσσαλονίκης).
- Την μοναδική σιδηροδρομική αρτηρία της χώρας.

Β) Πόλους έλξης (κόμβοι επικοινωνίας) υπερτοπικής κλίμακας έως εθνικής εμβέλειας.

- Χιονοδρομικό κέντρο Φτερόλακκας Παρνασσού.
- Υποχρεωτική διέλευση της κίνησης προς Καρπενήσι - Ευρυτανία.
- Συγκέντρωση καταφυγίων μέσα στο νομό και στις παρυφές του.
- Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές και λουτροπόλεις.

Γ) Προγραμματιζόμενα έργα (πενταετές Νομαρχίας και περιφέρειας).

Δ) Στοιχεία δυναμικά (σε μιά προοπτική αναπτυξιακών στόχων για ορεινές περιοχές του Νομού) που ορίζουν μεμονωμένες περιοχές ή από τα οποία σχηματίζονται επικοινωνιακά δίκτυα (συνέχειες) που σχετίζονται και εξαρτώνται άμεσα από παραμέτρους των παραπάνω κατηγοριών Α), Β) και Γ).

Στοιχεία αυτού του είδους αφορούν:

- Το φυσικό περιβάλλον (σημεία και διαδρομές)
- Δυναμικούς οικισμούς με αξιόλογο πολεοδομικό ιστό και παραδοσιακό κέλυφος.
- Αρχαιολογικούς - ιστορικούς χώρους
- Μεμονωμένα κτίρια ή σύνολα κτιρίων που παλιά είχαν κάποια ειδική χρήση.

Από την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης (όπως απεικονίζεται στους χάρτες 2, 3, 4...) και με βάση τα δεδομένα του Νομού που αφορούν τις κατηγορίες κριτηρίων Α, Β, Γ, & Δ, εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

Μεταξύ των πέντε ομάδων οικισμών (όπως αυτές αναπτύχθηκαν στην ανώτατη της υπάρχουσας κατάστασης) προκύπτουν ομαδοποιήσεις που σχετίζονται με:

α) Το τμήμα της Θύτης που προσφέρεται σαν ενιαία περιοχή για ανάπτυξη ορεινού τουρισμού και ορίζεται από τις παρακάτω δυο βασικές διαδρομές: - Δυτικά: Λουτρό Υπάτης - Υπάτη - Ι.Μ.Α (Ιερά μονη Αγιάθωνος) - Άουχός - Καστανιά. - Ανατολικά: Γοργοπόταμος - Όσο Βουνό - Κουμαρίτσι - Παύλιανη.

β) Τον άξονα Μενδενίτσα - Αμφόκλειας, όπου οι δύο οικισμοί αντιμετωπίζονται ως μεμονωμένοι οικισμοί για ανάδειξη και σαν πόλοι έλξης για τουριστική ανάπτυξη, προσεγγίζοντας παράλληλα το πρόβλημα και μέσα στην προοπτική ενός προγράμματος επέμβασης - περιφερειακής ανάπτυξης στο τμήμα της Δυτικής Λοκρίδας με βασικό κορμό τον διερχόμενο οδικό άξονα της παλιάς εθνικής οδού, (Π.Ε.Ο.).

γ) Την Δυτ. Φθιώτιδα ως την πλέον υποβαθμισμένη και εγκαταλελειμμένη περιοχή του Νομού, που χαρακτηρίζεται κυρίως για τον πλούτο του φυσικού περιβάλλοντος και για την οποία απαιτείται ειδικό κεντρικό Νομαρχιακό Πρόγραμμα παρέμβασης, με άξονα την ιδιαίτερότητά της σαν "προβληματικής περιοχής".

δ) Σαν στρατηγική μιάς μακροπρόθεσμης χρονικής προβολής προτείνεται η ανάδειξη του ορεινού βασικού άξονα που εξασφαλίζει την πρόσβαση σαν συνέχεια στο φυσικό περιβάλλον μιάς σειράς από τους πλέον ορεινούς οικισμούς του Νομού.

Αφορά ωστόσο ένα συνολικότερο πρόγραμμα για την από κοινού αντιμετώπιση και ορισμένων από τους οικισμούς της Φωκίδας. Ο συγκεκριμένος άξονας περιλαμβάνει κατά σειρά τους παρακάτω οικισμούς, αντίστοιχα φυσικά τοπία καθώς και υπάρχοντα ήδη καταλύματα:

ΟΙΤΗ - ΠΑΥΛΙΑΝΗ (καταβόθρα) - ΠΥΡΑ (Γκούρα) Πυρά Ηρακλέους - ΜΑΥΡΟΛΙΒΑΡΙ - ΑΒ. ΔΙΑΚΟΣ (Μουσουνίτσα) ΚΑΣΤΡΙΑΤΙΣΣΑ - ΔΑΦΝΗ - ΑΝΑΤΟΛΗ - ΜΑΡΜΑΡΑ - ΠΕΡΙΒΟΛΙ - ΝΙΚΟΛΙΤΣΙ - ΚΥΡΙΑΚΟΧΩΡΙ - ΣΤΑΓΙΑ - ΓΑΡΔΙΚΙ.

- ΧΑΡΤΗΣ Β.

ΠΕΡΙΟΧΗ (1) ΥΠΑΤΗΣ - ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ - ΠΑΥΛΙΑΝΗΣ - ΓΟΡΓΟ-
ΠΟΤΑΜΟΥ.

Οι δυνατότητες αυτής της περιοχής σχετίζονται με:

α) Την δυνατότητα σύνδεσης των οικισμών Παύλιανης - Καστανιάς αξιοποιώντας τον ήδη υπάρχοντα δασικό δρόμο μέσα από έργα τεχνικής υποδομής, ώστε να εξασφαλιστεί η βατότητα και στη διάρκεια της χειμερινής περιόδου.

β) Το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον που προσφέρει το εκεί χαρακτηρισμένο με το υπ. αριθμ. 218/123 - 1966 Β.Δ., τμήμα της Οίτης ως "Εθνικός Δρυμός".

Θαωρείται δεδωμένο το καθεστώς προστασίας το πυρήνα καθώς και της προστατευτικής περιμετρικής ζώνης του Δρυμού, που περιλαμβάνει 70000 στρεμ. (δηλ. ποσοστά 45% της συνολικής προτεινόμενης περιοχής). Διοικητικά υπάγεται στις κοινότητες Αργυραχωρίου, Μεξιατών, Καστανιάς, Ήυχνού, Υπάτης. Το καθεστώς² προστασίας του έχει σαν στόχους:

- 1) Την διατήρηση της σπάνιας χλωρίδας και πανίδας καθώς και των γεωμορφολογικών του χαρακτηριστικών.
- 2) Την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος ανέπαφου για αισθητικούς επιστημονικούς λόγους και για αναψυχή.
- 3) Να αποτελέσει χρήσιμο γενετικό υλικό για έρευνα και εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Δεν επιτρέπεται καμιά διαχειριστική επέμβαση για να διατηρηθεί το περιβάλλον ανέπαφο από ανθρώπινες δραστηριότητες. Ο πυρήνας υπάγεται σε καθεστώς απόλυτης προστασίας: απαγορεύεται η υλοτομία, η συλλογή φυτικών ειδών η φθορά φυσικών καλλονών, η θήρα και η βοσκή και η εκμετάλλευση λατομείων, η παραχώρηση εκτάσεων κ.λ.π.

γ) Το καταφύγιο της Οίτης σε απόσταση.....χλμ. από τον οικισμό της Καστανιάς το οποίο έλκει κυρίως ορειβάτες από την Αθήνα. Γενικά τα καταφύγια του Νομού μαζί αυτά που βρίσκονται στις παρυφές του (ανήκουν διοικητικά στον Ν. Φωκίδας αλλά σχετίζονται γεωγραφικά με την ορεινή Φθιώτιδα) θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν σαν ιδιαίτερο γνώρισμα του Νομού από άποψη ορειβατικού ενδιαφέροντος.

δ) Τα οροπέδια στις θέσεις "Λαιβαδιές" & "Κοταβόθρα" ευρισκόμενα σε μικρή απόσταση από τους οικισμούς Καστανιά και Παύλιανη αντίστοιχα, αποτελούν μοναδικά φυσικά τοπία, με φυσικές λίμνες του χειμώνα και βρίσκονται σε επαφή με του προτεινόμενο από τη μελέτη για βελτίωση - διάνοιξη δασικού δρόμου που διαπερνάει τον Δρυμό και συνδέει τους οικισμούς Παύλιανη και Καστανιά.

ε) Το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον, με πολλά νερά, που

προσφέρει τα ελατόδεσμε της Ούτης (εκτός όρυμου) σε επαφή με τον άστυκό δρόμο Κουμαριτίου - Παύλιανης. Την δυνατότητα επίσης βελτίωσης της χάραξης και ασφαλιστήσωσης του παραμελημένου οδικού άξονα που έχει ως αφετηρία τον οικισμό του Γοργοπόταμου και διεύχεται από τους οικισμούς: Δυό Βουνά - Κουμαριτίου - Παύλιανη.

Τους ιστορικά διαμορφώμενους πόλους έλεξε με δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης και αξιοποίησης οι οποίοι και βρίσκονται χωροθετημένοι στον δυτικό άξονα όπως: Η Ι.Μ.Α. σε άμεση συσχέτιση με την Υπάτη, που από παλιά λειτουργούσε σαν το θρησκευτικό κέντρο της Στερεάς Ελλάδας.

Σήμερα, εκαί έχει οργανωθεί από το Δασαρχείο το "Μουσείο φυσικής ιστορίας της Ούτης" ενώ προγραμματίζεται η επαναλειτουργία της σχολής θηραφυλάκων.

Ο οικισμός Υπάτης με προγραμματιζόμενα έργα (βλέπε Γ.Π.Σ.Υπάτης) με προγραμματιζόμενα έργα:

- 1) Κατασκευή Ξενώνα
- 2) Αξιοποίηση νερόμυλων
- 3) Διατήρηση παραδοσιακών (Φορείς Ε.Ο.Τ.)

- Η Λουτρόπολη της Υπάτης, η οποία έλκει λουόμενους επισκέπτες απ'όλη την Ελλάδα, ευρισκόμενη σε απόσταση χλμ. από τον βασικό άξονα προς Καρπενήσι - Ευρυτανία.

Στον ανατολικό άξονα με κατεύθυνση από βορρά προς Νότιο βρίσκονται:

- Ο οικισμός του Γοργοπόταμου, πασίγνωστος με την ιστορική Γέφυρα του Γοργοπόταμου και όπου κάθε χρόνο συγκεντρώνεται πλήθος κόσμου για την επίσημη γιορτή της εθνικής αντίστασης. Πέραν της θέσης της ιστορικής γέφυρας η οποία θα άξιζε να χαρακτηριστεί σαν τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, εξακολουθούν να υπάρχουν σε κατάσταση εγκατάλλειψης (φωτ. 6,62)

α) Οι εγκαταστάσεις του "εργασταίου" Ασετυλίνης που λειτουργούσε στα τέλη του 19ου αρχές 20ου αιώνα και το οποίο ως κτίριο αξίζει να χαρακτηριστεί διατηρητέο, λαμβάνοντας παράλληλα νέα χρήση π.χ. Μουσείο Εθνικής Αντίστασης. (φωτ. 94).

β) Στη θέση "Φρατζόμυλος (σε απόσταση χλμ. από τον οικισμό) υπάρχουν οι εγκαταστάσεις του παλιού νερόμυλου ο οποίος επίσης χρήζει διατήρησης και αξιοποίησης. (φωτ. 64,95,96,97).

Εξ'άλλου η ανάγκη δημιουργίας Ξενώνα στον Γοργοπόταμο είναι προφανής και κρίνεται απαραίτητη επιπλέον με βάση το γεγονός ότι συχνάζουν τα τελευταία χρόνια επισκέπτες (Ελληνες και Ξένοι) οι οποίοι συμμετείχαν άμεσα στα γεγονότα της αναστάσεως της "Γέφυρας" και ο ίδιος ο τόπος τους ανακαλεί συγκινησιακά συναισθήματα. Άλλοι πάλι, συμμετέχουν σε προγράμματα κινηματογραφώσεων (Η επίσκεψη και

δραστηριότητα του Άγγλου τότε..... Γκουντγουόουζ μαζί με συνεργείο για πρόγραμμα της Αγγλικής Τηλεόρασης.

- Η Παύλιανη η οποία τα τελευταία χρόνια εμφανίζει αυξημένη κίνηση τα Σαββατοκύριακα. Πλην των ορειβατών καταλήγουν εκεί και οργανωμένες εκδρομές με πούλμαν. Ο οικισμός αυτός μπορεί να ενταχθεί σε πρόγραμμα αγροτουριστικής ανάπτυξης στα θέματα που έχει καταχωρηθεί παραδοσιακά πλέον ο ρόλος του σαν αγροτικού κέντρου προμήθειας των προϊόντων του στην κεντρική τοπική αγορά (Λαμία) καθώς και στην πρωτεύουσα.

Η θέση της Ν. Παύλιανης λειτουργεί ως κυκλοφοριακός κόμβος, για την κίνηση προς τους ορεινούς οικισμούς του Ν. Φωκίδας: Πυρά (Γκούρα), Μαυρολιθάρι, Αθ. Διάκος (Μουσουνίτσα), Καστριώτισσα ή προς Καλοσκοπή.

ΠΕΡΙΟΧΗ (2): άξονας ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ - ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ.

Τα δεδομένα που ισχύουν σήμερα, όσοι αφορά τη θέση και το ρόλο αυτών των οικισμών, στη γενικότερη χωροταξιακή διάρθρωση της περιοχής είναι:

α) Η ένταξη της Μενδενίτσας σε μία ενότητα με την ευρύτερη περιοχή Ελευθεροχωρίου-Παλαιοχωρίου που περιλαμβάνει τα αξιολογικά φυσικά τοπία της "Νευρόπολης" (Παλαιοχωρίου), " Πάλιασουβάλας" και καταφυγίου - Ελευθεροχωρίου. Η διαγραφόμενη προοπτική (μέσα από προτάσεις - Νομαρχιακού προγράμματος) εγκατάστασης προπονητικού κέντρου (ολυμπιακού αγώνες 1996) σε οροπέδιο της περιοχής "Νευρόπολης" Καλλιόδρου.

Η ορειβατική πορεία προς καταφύγιο Ελευθεροχωρίου με την Μενδενίτσα σαν ενδιάμεσο σταθμό διέλευσης, καθώς και η ύπαρξη παιδικών κατασκηνώσεων στην περιοχή Ελευθεροχωρίου.

Η περιοχή Μενδενίτσας επίσης είναι χαρακτηρισμένη με απόφαση του Ε.Ο.Τ. σαν ιδιαίτερου φυσικού κάλλους σε συνδυασμό με την εκεί ύπαρξη του ιστορικού κάστρου.

β) Η άμεση συσχέτιση και αναφορά της ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ στον άξονα της Νέας Εθνικής Οδού (Ν.Ε.Ο.) και μάλιστα στο τμήμα του, που ταυτίζεται με την αναπτυγμένη παραλιακή τουριστική ζώνη με κέντρα τα Καμμένα Βούρλα, και η δυνατότητα εκμετάλλευσης αυτής της σχέσης για περαιτέρω τουριστική αξιοποίηση του οικισμού.

γ) Η συντόπια των ΒΕΡΜΟΠΥΛΩΝ με την διακλάδωση του οδικού δικτύου από Ν.Ε.Ο. προς ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑ. Πέραν των τοματικών πηγών που λειτουργούν εδώ σήμερα, διαγράφονται για την συγκεκριμένη περιοχή (από 5ες περιφέρειες, Νομαρχίες) αναπτυξιακοί στόχοι που σχετίζονται με την εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας

όπως: αειανανέωση εργασιών που διεξάγει το ΙΓΜΕ σε συνεργασία με ΕΤΒΑ για κατασκευή προτύπων πειραματικών θερμοκηπίων, μονάδων υχθυοκαλλιέργειας κ.λ.π.

δ) Η ύπαρξη του χιανοδρομικού κέντρου Φτερόλακκος Παρνασσού (κέντρο εθνικής εμβέλειας) μέσα στα διοικητικά όρια του Δήμου Αμφίκλειας και σε απόσταση 17 χλμ. από τον οικισμό.

Η Αμφίκλεια είναι ο δεύτερος υποχρεωτικός κόμβος πρόσβασης του χιανοδρομικού κέντρου. Παραλαμβάνει όμως κυρίως τον κυκλοφοριακό φόρτο του σκέλους της Π.Ε.Ο. από την κατεύθυνση της Λαμίας ενώ τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται συνεχώς αυξανόμενη η κίνηση από την πλευρά της Αθήνας στο βαθμό που η άλλη κύρια διαδρομή σχετίζεται με την διέλευση από Λειβαδιά - Αράχωβα - Δελφούς (περιοχή κορεσμένη του αστικά) μέσα από οδικό άξονα που είναι περισσότερο δύσβατος, αφού είναι χαραγμένος πάνω στον κύριο κορμό του Παρνασσού.

ε) Ο άξονας της Π.Ε.Ο. που βρίσκεται χωροθετημένος ο οικισμός της Αμφίκλειας και ο οποίος σε συνδυασμό με την σιδηρ. γραμμή αποτελεί τον δεύτερο άξονα ανάπτυξης παραγωγ. δραστηριοτήτων του Νομού που σχετίζονται με τον Δευτερογενή τομέα.

Ο κύριος αναπτυξιακός άξονας του Νομού, έχει μετατοπιστεί από την ενδοχώρα στην παραλιακή ζώνη, μετά την κατασκευή της Ν.Ε.Ο. Το Νότιο τμήμα της Ανατολ. Αοκρίδας (περιοχή Αταλάντης) χαρακτηρίζεται κυρίως από συγκέντρωση των πλέον σημαντικών μονάδων Βιομηχανίας/Βιοτεχνίας ενώ κατά μήκος του Βόρειου τμήματος της Ν.Ε.Ο. έχουν αναπτυχθεί, απρογραμμάτιστα, τουριστικές δραστηριότητες.

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση βιοτεχνικών μονάδων πάνω στην Π.Ε.Ο. εμφανίζεται στην περιοχή της Κ.Τιθορέας. Παρά την βασική εξάρτηση της ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ από λειτουργίες χωροθετημένες πάνω στην Ν.Ε.Ο. αξίζει να σημειωθεί η παραδοσιακή αναφορά της στην περιοχή της Δυτικής Αοκρίδας με κέντρο την Αμφίκλεια, στην οποία υπαγόταν διοικητικά, όταν το "Δαδί" (Αμφίκλεια) ήταν το κεφαλοχώρι της περιοχής, εξακολουθεί να διατηρείται μία τέτοια σχέση (μέχρι το 1940, ήταν πολύ έντονη όταν το "Δαδί" είχε πληθυσμό 4000 κατοίκους) αναφοράς στην περιοχή της Αμφίκλειας και συνόμα στον Βασικό άξονα της Π.Ε.Ο. μέσω του οδικού άξονα ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ - ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΟΥ - ΜΟΔΙΟΥ - Κ. ΤΙΘΟΡΕΑΣ.

Επισημαίνεται εδώ η έμφαση που θα αποκτήσει (σε μία μακρυνότερη χρονική προβολή μέχρι το 2000 ο σιδηρ. σταθμός της Κ. Τιθορέας σαν βασικού λειτουργικού - διαμετακομιστικού κόμβου για την ευρύτερη περιοχή. Αυτό προκύπτει μέσα από το πρόγραμμα του Ο.Σ.Ε. να αποτελέσει το πρώτο τέρμα του σχεδιαζόμενου ηλεκτροκίνητου σιδηροδρόμου, με αφετηρία την Αθήνα (ήδη βρίσκονται υπό κατασκευή αντιστάσεις γέφυ-

ρες, προβλεπεται μηχανοστάσιο κ.λ.π.)

Έως ότου υλοποιηθεί η νέα χάραξη της σιδηροδρομικής γραμμής που θα παρακάμπτει τους ορεινούς όγκους Καλλίδρομου - Ορθύρας.

Η μείωση της χρονοσπόδασης (μέχρι την ..ώρα) που συνδυάζεται με το προηγούμενο αποτελεί σημαντική παράμετρο θεώρησης του σιδηρ. σταθμού (και σε συνάχεια των αντίστοιχων Αμφίκλειας - Ήυλαίας) σαν βασικού επικοινωνιακού κόμβου πρόσβασης της περιοχής από Αθήνα μέσα στην προοπτική τουριστικής και εν γένει ανάπτυξης της περιοχής με βασικό άξονα τις περιοχές ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ - ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑΣ, σε συνδυασμό με χιονοδρομικά κέντρα Παρνασσού - Καλλιόδρομου.

Πέρα από την θέση και το ρόλο των δύο οικισμών στη γενικότερη χωροταξιακή διάρθρωση της περιοχής, η πρόταση για αξιοποίησή τους ως μεμονωμένων πόλων έλξης, σχετίζεται με:

- α) Το ιδιαίτερο αξιόλογο (για διατήρηση προστασία) δομημένο περιβάλλον τους το οποίο αφορά πολεοδομικό ιστό και παραδοσιακό κέλυφος.
- β) Τον εντοπισμό για ανάδειξη-αξιοποίηση, αρχαιολογικών - ιστορικών μνημείων από τα πλέον σημαντικά του Νομού.

Είμαστε αντίθετοι στην πρακτική, που ξεκινώντας από την διαπίστωση της "πτώχευσης" και της μετριότητας της μοντέρνας αρχιτεκτονικής, οδηγείται στη χρήση "νεοπαρδοσιακών" μορφών στην πρόσψη των νέων κατασκευών που στη χειρότερη περίπτωση έρχονται να αντικαταστήσουν τις πραγματικές παραδοσιακές.

Η πρακτική αυτή είναι δυστυχώς αρκετά διαδεδομένη στην Ελλάδα αφού αποτελεί τη βάση των περισσότερων πολεοδομικών κανονισμών που ρυθμίζουν με ειδικούς όρους δόμησης την οικοδόμηση μέσα στα παραδοσιακά σύνολα.

Η αντίθεσή μας αυτή, δεν αφορά τη χρήση των μορφών του παρελθόντος, (αλλιώς θα έπρεπε να καταδικάσουμε όλα τα εκλεκτικιστικά και αρχιτεκτονικά κινήματα που χαρακτήρισαν την αρχιτεκτονική του περασμένου αιώνα και που επανεμφανίζονται σήμερα σε ορισμένες τάσεις του μεταμοντέρνου κινήματος.

Η μύηση βέβαια όταν σαν έννοια κατανοείται σωστά, έχει σαν αποτέλεσμα μία αναπόρραση αναλογική και όχι ένα ομοίωμα.

Η βασική μας αντίρρηση για την αρχιτεκτονική αυτού του είδους έχει σχέση με την έλλειψη της βαθύτερης κατανόησης της ιστορικής τυπολογίας που χαρακτηρίζει αυτά τα κτίρια και εκφράζεται σε μία αντίληψη διακοσμημένου καλύφους.

Αποτέλεσμα της παραπάνω σύναμίας είναι η χρήση ενός "παραδοσιακού" λεξιλογίου που οδηγεί συχνά σε στερεοτύπου χαρακτήρες "εποχής" (ξύλινα "παραδοσιακά" κουφώματα, διακοσμητικές πέτρινες τοιχοποι-

ύας), που η αδόκιμη χρήση τους δεν αναρμονίζεται ούτε με τις πραγματικές αρχιτεκτονικές τυπολογίες ούτε με την υφιστάμενη αγροτοαστική μορφολογία.

Είναι φανερό ότι δεν είναι δυνατό να επιχειρηθεί η αναπαράσταση μιιάς ιστορικής αρχιτεκτονικής χώρας να τεθεί το ερώτημα του τρόπου παραγωγής των κτιρίων που αποτελούσαν τον παραδοσιακό οικισμό. Είναι δυνατή η δημιουργική ένταξη μιιάς σύγχρονης αρχιτεκτονικής σ'ένα ιστορικό οικισμό, κάτω από ορισμένες συνθήκες βέβαια και απαιτεί συγκεκριμένα μέτρα:

- Εγκατάληψη όλων των στερεοτύπων και των εικόνων της μοντέρνας αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας π.χ. PILOTIS, υάλινες προσόψεις, δώμα, συνεχείς εξώστες, ευθύγραμμη οικοδομική γραμμή κ.λ.π.
- Κατανόηση και αποδοχή των δεδομένων που γέννησαν τον παραδοσιακό ιστό όπως: αναγνώριση της ισχυρής σχέσης ανάμεσα στους αρχιτεκτονικούς τύπους και στη μορφή του οικισμού, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τους κανόνες σύνθεσης των όψεων, των όγκων, των υψών.

- Αναζήτηση των σωστών ιεραρχιών και των ρυθμών στο σχεδιασμό ώστε να μεταφράζονται σε χωρικές κατηγορίες όχι μόνο οι λειτουργικές απαιτήσεις, αλλά και οι γεωμετρικές αρχές οργάνωσης καθώς και οι συμβολικοί - ιδεολογικοί χαρακτήρες.

Όλα αυτά με πλαίσιο αναφοράς όχι μόνο το κτίριο αλλά κύρια τον ευρύτερο αγροτο-αστικό χώρο (π.χ. η πρόσοψη να μην προκύπτει μόνο από την εσωτερική κάτοψη, αλλά και από τη σχέση με το δρόμο και τη γειτονιά, το μπροστά και το πίσω, το δημόσιο και το ιδιωτικό.

ΜΕΝΔΕΝΙΤΣΑ:

Όσον αφορά το δομημένο περιβάλλον του οικισμού πέραν της γενικής εικονογράφησης (όπως αναπτύχθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο της ανάλυσης) στοιχείων που σχετίζονται με τα τυπολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του σαν σύνολο αλλά και στο επίπεδο της μονάδας του κτίσματος, προτείνεται:

1. Η ευρύτερη ειδικής μελέτης προστασίας-ανάπλασης του παραδοσιακού χώρου του οικισμού, όπου θα αποτυπώνεται:

- α) Η καταγραφή των αξιολογών ή διατηρητέων κτιρίων και αρχιτεκτονικών στοιχείων, η ανάλυσή τους ως τυπολογική, μορφολογική, και κατασκευαστική ενότητα. Η αξιολόγησή τους ως κατάσταση διατήρησης και συντήρησης και ο καθορισμός του βαθμού προστασίας τους.
- β) Η ανάδειξη, αποκατάσταση του παραδοσιακού πολεοδομικού ιστού ιδιαίτερα στην περιοχή που σχετίζεται άμεσα με την προστατευόμενη περιοχή του κάστρου, όπου συμβαίνει τμήμα του οικισμού να εισχωρεί μέσα στον 1ο περίβολο του κάστρου, ο οποίος δεν

παρακολουθείται σ' όλο το περίγραμμο, ακριβώς γι' αυτό το λόγο.

Θα υλοποιείται στη συνέχεια το ειδικό πλαίσιο προστασίας του οικισμού μέσα από τη θέσπιση μηχανισμών ισχυρών οικονομικών και θεσμικών κινήτρων τους.

- Δοτειοδότηση εργασιών επισκευής από την Κτηματική Τράπεζα με ειδικά χαμηλότοκα δάνεια, επιδότηση των επιτοκίων, χρηματικές ενισχύσεις από ΥΠΠΕ κ.λ.π.

- Ενταξη του οικισμού σε πρόγραμμα γυναικείου αγροτουριστικού συνεταιρισμού της Γραμματείας Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών.

- Ενταξη της πρότασης για αξιοποίηση της Μενδενίτσας στο πρόγραμμα της Νομαρχίας - Περιφέρειας για τουριστική ανάπτυξη του Νομού.

2. Προτείνεται επίσης ένταξη στις προτάσεις του προγράμματος 1 Νομαρχίας - Περιφέρειας για τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και της πρότασης για αξιοποίηση - ανάδειξη του Μεσαιωνικού κάστρου "Μενδενίτσας ή "Βοδονίτσας". Αυτό δεσπόζει σε μεμονωμένο λόφο του Καλλιόδρομου γεμάτο έλατα σε υψόμετρο 560 μ. στην άκρη του οικισμού και αντικρυστά στο ένα τμήμα του με θέα μέχρι τις ακτές ως απέναντι στη Στυλίδα.

"Δεσπόζε απόλυτα και σε μία άλλη σημαντική για την εποχή εκείνη οδική αρτηρία, δηλ. στο δρόμο που ένωνε τις ακτές της Β.Α. Λοκρίδας με την κοιλάδα του Κηφισού (περιοχή Αμφίκλειας ή Δαδιού) που πέρναγε μπροστά από το Κάστρο και το στενό της Κλεισούρας που τόσο εντυπωσίασε τον J. BUCJON, τον περίφημο Γάλλο Μεσαιωνολόγο στην επίσκεψή του στην Ελλάδα τον περασμένο αιώνα".

Ενας άλλος Γάλλος ιστορικός και Βυζαντινολόγος ο Α.ΒΟΥ σε σχετική εργασία του ασχολήθηκε λεπτομερώς με την τεχνική του κάστρου και άφησε άριστα περιγραφή.

Θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό όχι τόσο γιατί εμπλουτίζει την πληροφορία πάνω στον χαρακτήρα των αμυντικών ξένων (φράγκικων) κτισμάτων της εποχής 13ου αιώνας όσο γιατί έχει πάνω του αποτυπωμένους τρεις διαφορετικούς τρόπους δόμησης, αντίστοιχων φάσεων της ιστορικής του εξέλιξης.

ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ.

Στον ευρύτερο χώρο Ο.Τ.Α. του οικισμού επισημειώνεται:

α) Η ανάγκη διαφύλαξης της οικολογικής ισορροπίας της βασικής έκτασης, ακριβώς πάνω από τον παλιό οικισμό της Αμφίκλειας (λόγω της πυρκαγιάς του 1977 που κατέστρεψε θρόο στρέμματα ελάτης και μύρτης παύκης και έπληξε την περιοχή του εκτροφείου θηραμάτων, αειόλογου βιότοπου στον Ν.Φθιώτιδα).

β) Η αξιοποίηση του άνωρου του Βοιωτικού Κηφισού

(πρόγραμμα του Υπουργείου Γεωργίας) με έργα αντι- πλημμυρικής προστασίας και αποστράγγισης για άρδευση γεωργικών εκτάσεων. Τα οικολογικά προβλήματα στον τομέα της Γεωργίας εντοπίζονται στην έντονη μονοκαλλιέργεια, στο καθεστώς διακίνησης και τη συστηματική χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων.

γ) Για το συγκρότημα των Βοκατόπων Παρνασσού υπάρχει ανάγκη έργων βελτίωσής τους και αξιοποίησής τους στο βαθμό που ισχύουν όλα τα προβλήματα που αφορούν την απογραμμάτιστη βόσκηση και υπερβόσκηση που έγινε παλιότερα.

δ) Η ανάγκη προστασίας των αειόλογων παραδοσιακών συνόλων άνω και κάτω καλυβιών τα οποία σήμερα καταρρέουν, βρίσκονται πάνω στην Εθνική οδό και φέρνουν την ταυτότητα τους σχετιζόμενα άμεσα με δραστηριότητες του Γεωργικού χώρου.

Σήμερα χρησιμοποιούνται σαν αποθήκες για την γεωργική σοδειά ενώ παλιότερα (όταν οι μετακινήσεις δεν γινόταν με τα αυτοκίνητα) χρησιμοποιούνταν σαν καταφύγια διημέρευσης για όλη την θερινή περίοδο.

ε) Η προστασία της κρυγμένης περιοχής ως αρχαιολογικού χώρου η οποία περιλαμβάνει έκταση 100 στρεμμάτων και ορίζεται από: εκκλησία Αγ. Αναργύρων, βρύση Σκοτεινιανής, όρια κτήματος χρυσικού - ευθεία Βλαχόρεμμα.

Η προστασία, έκτασης στη θέση "τείχος" όπου σύμφωνα με την αρχαιολογική υπηρεσία, υπάρχει αρχαιολογικός χώρος, χωρίς δυνατότητες περισσότερης πληροφόρησης από μέρους της.

στ) Η προστασία, Μεσαιωνικού πύργου, ευρισκόμενου μέσα στο νεκροταφείο οικισμού Αμφίκλειας και δίπλα τον οδικό άξονα προς Φτερόλακκα Παρνασσού.

ζ) Η επαναλειτουργία των κατασκηνώσεων "των προσκόπων, του Υπουργείου Παιδείας και του Αποστόλου Παύλου".

η) Η βελτίωση και επανεγκατάσταση της υποδομής των ελαφρών ξύλινων κατασκευών στη θέση "Περδικόβρυση" που αφορά εγκατελελειμένο οικισμό, ο οποίος αναβιώνει όμως χωρίς μόνιμους κατοίκους σαν παραθεριστικό κέντρο ντόπιων και με πιθανή απορρόφηση τουριστών-επισκεπτών του χιονοδρομικού κέντρου (επλήχθη από την πυρκαγιά του 1977).

Στο επίπεδο του οικισμού: α) περιοχή προστασίας, αποτελεί ο παλιός οικισμός (εκκρεμαί υπ'έγκριση το προεδρικό διάταγμα χαρακτηρισμού του ως παραδοσιακού με ειδικούς όρους δόμησης) με το παραδοσιακό του κέλυφος και αντίστοιχη πολεοδομική οργάνωση καθώς και το διατηρούμενο παλιό τμήμα μέσα στο σχέδιο πόλης που περιλαμβάνει τον κεντρικό άξονα που συνδέει τις δύο πλατείες. (φωτ. 406-426)

β) Σε επίπεδο κοινωνικού εφοπλισμού με βάση και τις

προτάσεις του προγράμματος "Ανοιχτών πόλεων" και τον χαρακτήρισμό του οικισμού ως οικιστικού κέντρου Γ επιπέδου προτείνονται: Συμβουλευτικές σταθμές επιτόκιων - βρεφών, γεροντική στέγη (Κ.Α.Π. Η.) πνευματικό κέντρο - κέντρο λαϊκής επιμόρφωσης σε οξείλογα για διατήρηση παραδοσιακά κύρια μέσα από επαναχρησή τους και τα οποία επιλέγονται μέσα στο τμήμα του παλαιού οικισμού.

ΠΕΡΙΟΧΗ (3) ΔΥΤ. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ.

Λόγω του εύρους του αντικειμένου μελέτης και από τη σκοπιά της ειδικότητας του αρχιτέκτονα δεν είμαστε σε θέση να καταθέσουμε ολοκληρωμένο σχέδιο - πρόταση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Δυτ. Φθιώτιδας.

Για την ειδική αντιμετώπιση της ως "προβληματικής περιοχής" και ιεράρχηση θεμάτων, με βάση αυτή την ιδιαιτερότητα της περιοχής, μέσα στο Νομαρχιακό - περιφερειακό πρόγραμμα, σαν επιλογές προτάσεων και αντίστοιχης πρακτικής πρώτης φάσης, είναι οι παρακάτω:

α) Η εξασφάλιση τουλάχιστον της βιωσιμότητας του οδικού δικτύου (βελτιωτικά έργα υποδομής) για ευκολότερη προσπέλαση της περιοχής τόσο από την πλευρά του Γαρδικίου όσο και από την πλευρά της Σπερχειάδας.

Αυτό το τμήμα του οδικού άξονα περιλαμβάνει την εξής διαδρομή: Γαρδικί-Στάγια - Κυριακοχώρι - Νικολίτσι - Περιβάλι - Αγ. Σώστης.

β) Για την οικολογική αναβάθμιση και την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της περιοχής με βάση την μελέτη αναγνώρισης του φυσικού περιβάλλοντος του Νομού, προτείνεται:

1) Η αποκατάσταση της οικολογικής ισορροπίας των υποβαθμισμένων με έντονα προβλήματα δασών, όπως παρακάτω:

- Δημόσια ελατοδάση Μαρμάρων.
- Ελατοδάση περιοχής κοινότητας Αργυρίων
- Δρυοδάση περιοχής Διλόφου - Αγίου Σώστη - Καλλιθέας

Τα ατύχημα της υποβάθμισης είναι:

- Αλόγιστη βόσκηση και υπερβόσκηση στο παρελθόν
- έντονη κλαδοκομή και ανθρωπογενείς επιδράσεις.
- Απότομες κλίσεις εδάφους και έντονα χαρακτηριστικά φαινόμενα.

Μέτρα που πρέπει να ληφθούν:

- Απομόκρυνση ανεπιθύμητων ατόμων (παλύκλαδα, που δεν αποδίδουν τεχνητή ξυλεία και που έχουν υποστεί ζημιές κατά την υλοτομία και μετακίνηση.

- β) Καλλιέργεια νεοφυτιών και πυκνοφυτειών.
 - γ) Άρραιώσεις - κλαδεύσεις
 - δ) Τεχνητή υποβοήθηση της φυσικής αναγέννησης (αναμόχλευση εδάφους)
 - ε) Αναδάσώσεις - συμπληρώσεις σε ενδοδασογενή και εξωδασογενή περιβάλλοντα.
 - στ) Περιποιήσεις αναδάσώσεων
 - ζ) Εξαγορά εγκαταλελειμμένων αγροτεμαχίων - δασοτεμαχίων ή άλλων εκτάσεων που βρίσκονται μέσα στο δημόσιο δάσος και παρεμποδίζεται η ενιαία του διαχείριση.
- 2) Σε ότι αφορά τα πρεμνοφυή δρυοδάση (Β.Δ. Βαρδαύσιο) τα οποία προσφέρουν μόνο καύσιμο ξυλεία, θα πρέπει με κατάλληλους δασοκομικούς χειρισμούς να αναχθούν σε σπερμοφυή γιὰ να υπάρχει παραγωγή τεχνητής ξυλείας:
- 3) Γιὰ τους βοσκότοπους είναι απαραίτητα:
- α) Πρόγραμμα βελτίωσης βοσκότοπων στις δημόσιες δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις με σύγχρονο καθορισμό χρήσης γής, (δασοπονική - λιβαδική - γεωργικής κ.λ.π.)
 - β) Στις κοινοτικές εκτάσεις, ζώνες βόσκησης που να μην διακόπτονται από διάσπαρτα αγροτεμάχια.
 - γ) Κατάρτιση κοινοτικών ορίων.
- 4) Γιὰ την Γεωργική γή:
- Γιὰ την ορεινή - ημιορεινή γή που εμφανίζεται τελείως υποβαθμισμένη λόγω εγκατάλειψης της καλλιέργειας και των έντονων κλίσεων του εδάφους προτείνεται ο σχεδιασμός και η αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων αγροτεμαχίων. Να καλλιεργείται κατά τις ισοϋψείς ώστε να μεταβληθεί η φυσική ροή των υδάτων γιὰ συγκράτηση του εδάφους και εξάλειψη των διαβρώσεων.
- 5) Σαν περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με βάση το Π.Δ. 996/1971 γιὰ κήρυξη "αισθητικών δασών" σαν επιλογή πρώτης φάσης και σε συνδυασμό με πρόγραμμα αναψυχής προτείνεται:
- Το δάσος της Οξυάς στην περιοχή της Σαράνταινας το οποίο αφορά το νοτιότερο όριο εξάπλωσης της Οξυάς. Η περιοχή παρουσιάζει ειδικό ενδιαφέρον γιὰ περαιτέρω ανάπτυξη. (φωτ. 1, θ, 17, 18).
- Σε συνδυασμό με τα καταφύγια του ορειβατικού συλλόγου, απαιτούνται έργα υποδομής γιὰ εξυπηρέτηση επισκεπτών, αρχίζοντας από τη θέση "βρύση Αρβανίτη".
- 6) Σαν προστατευόμενος Βιότοπος (κηρυγμένη περιοχή) είναι ήδη χαρακτηρισμένη η περιοχή "Ταύρος" μεταξύ Κομπιών - Κυριακοχωρίου.
- 7) Η αντιμετώπιση των καταλιθωτικών φαινομένων αποτελεί σημαντικότερο αντικείμενο μελέτης γιὰ την περιοχή, με ιδιαίτερα σφυρμένο εμφανιζόμενο το πρόβλημα στην περιοχή Καναλίων, Γορδικίου,

- Τασκωνέϊκα - Αντώνεϊκα.
- 8) Επιβάλλεται προστασία της περιοχής με έργο διευθέτσης χειμάρων και με πραγματικές αναδασώσεις των υδρολογικών λεκανών.
- 9) Το ορεινό συγκρότημα των Βαρδουσίων θα ήταν σκόπιμο να τεθεί σε προτεραιότητα σε σχέση με τα υπόλοιπα (Καλλίδρομο, Οίτη, Τυμφηστός), για ανάπτυξη οικονομικού δάσους, αρκεί να γίνει ο κατάλληλος σχεδιασμός (αντιπυρική προστασία - οικονομικές αναδασώσεις - υποδομή για ορεινό δασοτουρισμό) με παράλληλη προστασία των βιότοπων.
- Η προτεραιότητα αυτή για λόγους αντιμετώπισης της άυτ. Φθιώτιδας όπως προαναφέρθηκε, σαν ειδικής περιοχής και πλέον εγκαταλελειμμένη συγκριτικά.

Στο επίπεδο των οικισμών σε συνδυασμό με την πρόταση για βελτίωση του οδικού δικτύου για την άνετη προσπέλασή τους, προτείνονται:

- Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού στο Γαρδίκι, στα πλαίσια της επιτροπής ιαότητας του Υπουργείου εσωτερικών.

- Ξενώνας κατασκευάζεται ήδη.

- Η δημιουργία Ξενώνα στον δεύτερο σημαντικό οικισμό της περιοχής, το ΚΥΡΙΑΚΟΧΩΡΙ, καθώς και η δημιουργία Ξενώνα στον οικισμό ΠΟΥΓΚΑΚΙΑ. Ώστε να λειτουργήσουν σε συνδυασμό με τα έργα υποδομής στη ΣΑΡΑΝΤΑΙΝΑ, το καταφύγιο της ΓΡΑΜΜΕΝΗΣ ΟΞΥΑΣ και το ήδη ως ένα βαθμό αξιοποιημένο ΓΑΡΔΙΚΙ, σαν σταθμοί διαμονής και πόλοι έλξης τόσο για θερινό ορεινό τουρισμό όσο και για διακοπές Σαββατοκύριακου του χειμώνα.

- Στον αξιόλογο οικισμό της ΠΑΝΩ ΦΤΕΡΗΣ, που αναβιώνει το καλοκαίρι με ντόπιους παραθεριστές και στον οποίο διαπιστώνεται μία τάση ανοικοδόμησης, προτείνεται να θεσπιστούν ειδικά όροι δόμησης, (για τις νέες οικοδομές) και η προστασία ως διατηρητέων, αξιόλογων, παλιών κτισμάτων του.

Με βάση την εκδηλωμένη διάθεση της κοινότητας ΚΑΤΩ ΦΤΕΡΗΣ (στην οποία υπάγεται) προτείνεται η κατασκευή Ξενώνα για περαιτέρω αξιοποίηση του οικισμού.

Προτείνεται επίσης ο προγραμματισμός διαμόρφωσης χώρου και υποδοχής κατασκηνώσεων σε κατάλληλη κοντινή προς τον οικισμό περιοχή.

Η ανάδειξη, του ορεινού άξονα με αφετηρία την Παύλιανη και τέρμα το Γαρδίκι, ο οποίος διέρχεται και μέσα από τμήμα της ορεινής Φωκίδας (όπως απεικονίζεται στο χάρτη 5). θεωρούμε ότι σαν Στρατηγική Ανάπτυξη ορεινού τουρισμού με χρονική προβολή το έτος 2000, θα επιφέρει, ιδιαίτερα ευνοϊκά αποτελέσματα στην περιοχή της άυτ. Φθιώτιδας.

Πιστεύουμε ότι θα λειτουργήσει σαν καθοριστικός

μογλός και κέντρο για ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα ανάπτυξης ορεινού Τουρισμού στη Δυτ. Φθιώτιδα με ενδιαμέσο σταθμό: Το οροπέδιο της "ΜΑΚΡΥΚΑΜΠΗΣ"¹ το οποίο είναι μία από τις επιλογές (και στην εισήγηση της 30/1/88 της 4η συνεδρίαση Περιφερειακού Συμβουλίου Στερεάς Ελλάδας).

Για προώθηση βασικής αναψυχής, δημιουργία αθλητικού κέντρου κ.λ.π. και βασικό πόλο έλξης: Την περιοχή "Σαράνταινα" και το καταφύγιο της Γραμμένης Θέρας, όπως επίσης από την ίδια εισήγηση προτείνεται η δημιουργία θερινού αθλητικού κέντρου και χιονοδρομικών εγκαταστάσεων.

Θεωρούμε σκόπιμο, τέλος, να επισημόνουμε, ότι οι οικισμοί του Ν. Φωκίδας ΠΥΡΑ (Γκούρα) - ΜΑΥΡΟΛΙΘΑΡΙ - ΜΟΥΣΟΥΝΙΤΣΑ και ΚΑΣΤΡΙΩΤΙΣΣΑ θα πρέπει να ενταχθούν από κοινού με αυτούς της ορεινής Φθιώτιδας σ' ένα συνολικότερο πρόγραμμα για ανάπτυξη ορεινού τουρισμού και με στόχο την ανάδειξη του παραπάνω άξονα. Εξ' άλλου βρίσκονται σε άμεση συνάφεια ως δομημένο περιβάλλον και σε γεωγραφική συσχέτιση με τους πλέον ορεινούς οικισμούς της περιοχής μελέτης του Νομού.

1. Υπάγεται στα διοικητικά όρια του οικισμού "Δόφνης".